

**Sergiu Bălțătescu
Claudia Bacter**

**Bunăstarea văzută prin ochii copiilor români:
rezultatele studiului internațional
„Lumea copiilor” (ISCWeB)**

Presa Universitară Clujeană

SERGIU BĂLȚĂTESCU

CLAUDIA BACTER

**BUNĂSTAREA VĂZUTĂ
PRIN OCHII COPIILOR ROMÂNI**

**REZULTATELE STUDIULUI INTERNAȚIONAL
„LUMEA COPIILOR” (ISCWeB)**

SERGIU BĂLȚĂTESCU CLAUDIA BACTER

**BUNĂSTAREA VĂZUTĂ
PRIN OCHII COPIILOR ROMÂNI
REZULTATELE STUDIULUI INTERNAȚIONAL
„LUMEA COPIILOR” (ISCWeB)**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2016

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Alina Roman

Conf. univ. dr. Monica Secui

**Lucrare publicată cu sprijinul financiar
al Fundației Jacobs, în cadrul proiectului:
*Lumile Copiilor, Ancheta Internațională
asupra Bunăstării Copiilor* (www.isciweb.org)**

ISBN 978-606-37-0029-3

© 2016 Autorii volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorilor, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Director: Codruța Săcelean

Str. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel./fax: (+40)-264-597.401

E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro>

CUPRINS

INTRODUCERE	7
Prezentarea proiectului	7
Contextul	9
Descrierea cantitativă a grupului-țintă	9
Situația familiei și a copilului. Politici sociale pentru familie și copil	10
Drepturile copilului	13
Sărăcie și inegalitate socială	16
Accesul la educație și calitatea acesteia	18
Accesul la servicii de sănătate	21
METODOLOGIA DE CERCETARE	25
Obiectivele cercetării	25
Chestionarul	25
Eșantionul	26
Procedura de aplicare	27
Introducerea, verificarea și ponderarea datelor	28
REZULTATE	29
Participanții	29
Vârsta și sex	29
Limba vorbită acasă	29
Casa și familia	30
Banii și posesiunile materiale	37
Prietenii și alte relații sociale	41
Zona de locuire	43
Școala	45
Victimizare fizică și relațională	45
Atitudini față de școală	47
Utilizarea timpului	50
Sinele	53
Satisfacția cu domeniile vieții personale	53
Schimbări în viața copiilor	56
Cunoașterea și respectarea drepturilor copilului	57

Bunăstarea subiectivă	59
Satisfacția cu viața ca întreg (OLS)	59
Scala de satisfacție cu viața pentru elevi (SLSS)	60
Scala multidimensională a satisfacției cu viața pentru elevi	62
Indexul bunăstării personale pentru școlari (PWI-SC)	62
PWI-SC9	63
Afectul pozitiv (AP)	64
Variații în nivelurile bunăstării subiective	65
Lumile copiilor români	66
Bunăstarea subiectivă a copiilor din grupuri de risc	70
Copiii romi	70
Copiii lăsați acasă de imigranți	70
Sinteza rezultatelor	72
Limitări metodologice	73
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	75
SUMMARY	81
The study	81
Key results	81
Discussions and conclusions	83
BIBLIOGRAFIE	87
Lucrări științifice	87
Reglementări legislative	93
MULȚUMIRI	97
LISTA MEMBRILOR ECHIPEI DE PROIECT ȘI COLABORATORILOR ...	99
ANEXE	101
Anexa 1: Chestionarul pentru clasa a II-a (vârsta de 8 ani), varianta în limba română	101
Anexa 2: Chestionarul pentru clasa a IV-a (vârsta de 10 ani), varianta în limba română	106
Anexa 3: Chestionarul pentru clasa a VI-a (vârsta de 12 ani), varianta în limba română	112

INTRODUCERE

PREZENTAREA PROIECTULUI

Lumile Copiilor, Ancheta Internațională asupra Bunăstării Copiilor (ISCWeB), este o anchetă la nivel global. Proiectul umple un mare gol în cercetarea internațională comparativă, oferind date privind perspectiva pe care o au copiii asupra vieții și bunăstării lor.

Adoptarea în 1989 a Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului a fost un pas mare înainte în vederea protejării copiilor din toată lumea. Totuși, încă de atunci, cercetătorii din domeniu au susținut că definirea și recunoașterea drepturilor copiilor este doar un pas înspre realizarea obiectivului de a oferi copiilor mediul de care au nevoie pentru a profita din plin de oportunitățile pe care le au. Aceste drepturi sunt mai degrabă condiții elementare pentru ca, copiii să se poată dezvolta. Copiii au nevoie însă de mult mai mult – de un mediu în care să se simtă bine, care să-i ajute în eforturile de a-și împlini potențialul și de a-și valorifica calitățile.

Adevărata măsură a poziției unei națiuni este dată de cât de bine se ocupă de copiii ei, de sănătatea și de siguranța lor, de securitatea lor materială, de educația și socializarea lor, de faptul ca ei să se simtă iubiți, prețuiți și incluși în familiile și societățile în care s-au născut¹.

Fericirea și satisfacția percepută de copii într-o țară este unul din modurile cele mai bune de evaluare a felului în care mediul în care se dezvoltă le permite copiilor să-și atingă potențialul maxim. Dacă dorim să îmbunătățim bunăstarea copiilor și să-i conducem la atingerea potențialului lor deplin, trebuie mai întâi să le evaluăm și să le măsurăm bunăstarea. În vederea acestui obiectiv, nu există o mai bună modalitate decât de a te adresa direct copiilor, permițându-le să-și evalueze ei înșiși bunăstarea.

Studiul *Lumile copiilor* urmărește culegerea de date reprezentative asupra vieții zilnice a copiilor, a activităților zilnice și asupra percepțiilor și evaluărilor pe care le au asupra propriilor lor vieți. Scopul este îmbunătățirea bunăstării copiilor prin creșterea nivelului de conștientizare în rândul copiilor, părinților

¹ UNICEF, "Child poverty in perspective. An overview of child well-being in rich countries", (Florence: UNICEF Innocenti Report Card 7, 2007), p. 1.

și comunităților din care fac parte, a liderilor de opinie, a factorilor de decizie politică, profesioniștilor și publicului larg.

Proiectul a fost inițiat în anul 2009 atunci când o echipă de cercetători, în principal membri ai *Society for Child Indicators* (ISCI), au elaborat un chestionar care a fost ulterior pilotat în 6 țări. România s-a alăturat în anul 2011, participând la pilotarea unei a doua versiuni a chestionarului².

Primul val de anchetă s-a desfășurat în perioada 2011–2012 cu participarea a 14 țări (Algeria, Brazilia, Canada, Chile, Anglia, Israel, Nepal, România, Rwanda, Africa de Sud, Coreea de Sud, Spania, Uganda și Statele Unite ale Americii)³. În țara noastră, studiul a fost realizat pe un eșantion de 3419 de elevi din clasele a doua, a patra și a șasea din 4 județe din Nord-vestul țării⁴.

Valul curent de anchetă, finanțat de Fundația Jacobs, s-a desfășurat între 2013 și 2014 în 15 țări – Algeria, Columbia, Estonia, Etiopia, Germania, Israel, Nepal, Norvegia, Polonia, România, Africa de Sud, Coreea de Sud, Spania, Turcia și Marea Britanie. La anchetă au luat parte copii școlari cu vârste în jur de 8, 10 și 12 ani, care au completat chestionare. În cursul anului 2015 au fost publicate rapoartele naționale⁵ și un prim raport comparativ la nivel internațional⁶.

În România cercetarea a fost coordonată de către o echipă de cadre didactice de la Universitatea din Oradea, Departamentul de Sociologie și Asistență Socială. Cercetarea s-a desfășurat pe un eșantion reprezentativ la nivel național de

² Cercetarea s-a realizat în luna iunie 2011 pe un eșantion de 200 de elevi din clasa a șasea din județul Cluj. Investigatori: Brîndușa-Antonia Grigoraș (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj), Sergiu Bălțătescu (Universitatea din Oradea). O parte din rezultate a fost publicată în lucrarea: Brîndușa-Antonia Grigoraș, Sergiu Bălțătescu și Maria Roth, "The Well-Being of Children Aged 12–14 in Cluj County. A Pilot Study", *Revista de Asistență Socială*, vol. XI nr. 2 (2012).

³ Raportul comparativ este publicat în: Tamar Dinisman și G. M. Rees, "Children's Worlds: Findings from the first wave of data collection", (York, UK: Children's Worlds Project (ISCWeB), 2014).

⁴ Studiul s-a realizat cu de către un consorțiu format din specialiști din trei universități: Universitatea din Oradea (Sergiu Bălțătescu și Claudia Oșvat), Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (Brîndușa-Antonia Grigoraș) și Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad (Alina Roman, Tiberiu Dughi, Anca Egerău). O parte din rezultate au fost prezentate în lucrările: Sergiu Bălțătescu et al., "Well-being of children age 8–11: a study in North-Western Romania" (lucrare prezentată la Interdisciplinary Research in Humanities: Psychology Section, Debrecen, 7–8 June 2013) și în: Sergiu Bălțătescu et al., "Life events and subjective well-being of Romanian school children" (lucrare prezentată la International Conference "Towards the Good Society – European Perspectives", Bucharest, 24–26 October 2013).

⁵ S. Bălțătescu și C. Oșvat, "Children's Worlds National Report – Romania", (Children's Worlds. The International Survey of Children's Well-Being (ISCWeB), 2015) Rapoartele naționale se găsesc la adresa: <http://www.isciweb.org/?CategoryID=176&ArticleID=112>.

⁶ G. Rees și G. Main, "Children's views on their lives and well-being in 15 countries: A report on the Children's Worlds survey, 2013–14" (York, UK: Children's Worlds Project (ISCWeB), 2015).

4.115 copii din clasele a doua, a patra și a șasea, în perioada noiembrie 2013 – februarie 2014.

Obiectivul final este acela de a crește gradul de bunăstare a copiilor și de a îmbunătăți participarea lor la rezolvarea problemelor care îi afectează. Acest lucru va fi obținut prin informarea liderilor de opinie, factorilor decizionali, profesioniștilor și a publicului general, în ideea influențării politicilor și serviciilor care îi afectează pe copii.

CONTEXTUL

Descrierea cantitativă a grupului-țintă

Populația totală a României, conform bazei de date Tempo on-line a Institutului Național de Statistică, este de aproximativ 22.346.178 de persoane. Populația este distribuită pe grupele de vârstă vizate de acest studiu după se arată în tabelul 1.

**Tabelul 1: Distribuția copiilor
în funcție de vârstă (7–13 ani), în cifre absolute și relative**

Vârsta	Numărul de copii	Procent
7	228697	1,02%
8	231800	1,04%
9	225011	1,01%
10	224457	1,00%
11	220877	0,99%
12	223442	1,00%
13	236884	1,06%
Total	1591168	7,12%

Sursa: INS.

Datele statistice (conform ultimului recensământ, din 2011) arată că marea majoritate a populației românești (88,9%) se declară de etnie română. Populația de etnie maghiară înregistrată a fost de 6,5%, iar numărul celor care s-au declarat a fi de romi a fost de aproximativ 3,3%. Potrivit cercetărilor și ONG-urilor, această din urmă proporție este subestimată, dat fiind că un anumit procent (cel puțin 10%) dintre romi nu se identifică ca atare. Mai mult decât

atât, doar o parte din populația de romi vorbește limba *romani* (restul vorbind limba română sau maghiară, în funcție de limba majoritară în zonă).

În ceea ce privește religia, ponderea cea mai mare este reprezentată de populația de religie ortodoxă (85,94%). 4,56% din populația românească este de religie romano-catolică, iar 3,15% protestantă. 0,84% greco-catolică, 0,61% baptistă, 1,93% penticostală, iar 0,45% adventistă. Alte religii declarate însumează până la 1,80%. Românii sunt în general oameni religioși și-și învață copiii ca atare. În urma unei decizii a Curții Constituționale, în anul 2015 Ministerul Educației cere ca, părinții să solicite în scris dacă doresc să studieze copiii la școală religia. Ulterior, 90% dintre părinți au trimis aceste cereri.

Situația familiei și a copilului.

Politici sociale pentru familie și copil

În România, în perioada comunistă, modelul statului paternalist era cel care ghida strategia la nivel de țară, statul fiind cel care intervenea atât la nivel individual cât și comunitar. În perioada 1957–1966 au avut loc modificări în ceea ce privește politica referitoare la situația copilului. În anul 1957, din dorința de integrare a femeilor pe piața muncii, a fost permisă prin decret întreruperea voluntară a sarcinii. În anul 1966, ca o consecință a scăderii natalității a fost adoptat Decretul 770, care interzicea o astfel de practică. Rezultatul în perioada imediat următoare a fost dublarea numărului de nașteri⁷. Strategia la nivel de țară era aceea a creșterii volumului forței de muncă, considerat un atu pentru țările independente. Creșterea numărului de copii era măsura care putea pe termen lung să conducă la îndeplinirea obiectivelor stabilite.

Industrializarea progresivă și schimbările economice au generat o serie de modificări în plan social, iar măsurile în vederea creșterii natalității și rezultatele acestora au afectat segmentele sărace ale populației îndeosebi pentru faptul că nu dispuneau de mijloace de contracepție. În acest context, situația economică și efectele creșterii forțate a ratei natalității au condus la o creștere a numărului copiilor abandonați⁸.

Reglementările din această perioadă din Codul Familiei și Legea 3/1970 au condus la centralizarea activităților privind protecția copilului. Rolul familiei și al comunităților a fost minimizat, statul având tendința de control absolut în

⁷ M. Lambru și C. Roșu, "Acțiunea Statului în domeniul protecției copilului în dificultate din România. Profil și reformă", în *Un deceniu de tranziție. Situația copilului și a familiei în România*, coord. I. Mihăilescu (București: Extreme Group, 2000).

⁸ Elena Zamfir, "Social services for children at risk: The impact on the quality of life", *Social indicators research*, vol. 42 nr. 1 (1997).

ceea ce privește protecția copilului. Principala măsură de protecție a copilului a devenit instituționalizarea acestuia⁹. Rezultatul a fost dezastruos, numărul copiilor aflați în această situație în anul 1989 fiind de 100.000¹⁰.

După 1989, în toate țările aflate în tranziție, evoluția fertilității a fost influențată de condițiile socio-economice, îndeosebi de scăderea nivelului de trai, schimbarea atitudinii față de instituția căsătoriei și față de nașterea copiilor în afara căsătoriei. Această situație tinde să se mențină în România¹¹. În acest context, în anii '90 s-au înregistrat modificări în ceea ce privește modalitățile de constituire a familiei, stabilitatea, diviziunea rolurilor și natura funcțiilor familiei, comportamentul nupțial și sexual. Aceste schimbări asociate cu factorii socio-economici și culturali au determinat în țara noastră apariția unor noi tipuri de familie sau extinderea tipurilor anterior marginale (menaje nefamiliale, neparentale, monoparentale, grandparentale)¹².

De asemenea, se păstrează tendința de modernizare a vieții de familie, de schimbarea a rolurilor și a unor aspecte care țin de modul de viață. Observăm că în România se conservă o parte destul de mare din valorile tradiționale legate de rolul capului de familie în asigurarea bunăstării familiei, protecția psihoafectivă și economică a membrilor acesteia, practicile culturale și religioase etc.¹³. Se înregistrează și schimbări semnificative, asociate cu modernizarea, în domenii precum numărul de copii din familie (în medie 1–2), schimbarea statutului social al femeii prin implicarea în activități profesionale, creșterea nivelului de educație etc.¹⁴ Un aspect îngrijorător este cel al scăderii natalității, ceea ce va conduce în timp la un dezechilibru demografic cu implicații socio-economice serioase asupra populației țării. România se remarcă printr-un procent mare al gospodăriilor fără copii – 67,3%¹⁵. Se consideră că ineficiența politicilor sociale a contribuit la procesele de scădere a natalității și a ratei căsătoriilor¹⁶. Astfel, în absența unor măsuri de protecție eficiente pentru familie și copil și a unor politici demografice, nu se va înregistra creștere demografică.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ș. Cojocaru, Copiii în situații de risc, în *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda (Iași: Polirom, 2009).

¹¹ Mariana Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România* (București: Editura Expert, 2008).

¹² Ioan Mihăilescu, *Familia în societățile europene* (București: Editura Universității București, 1999).

¹³ F Chipea, *Familia contemporană-tendințe globale și configurații locale* (București: Expert, 2000).

¹⁴ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ M. Preda, Introducere, în *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda (Iași: Polirom, 2009).

În ceea ce privește măsurile de protecție socială pentru familie și copil, perioada 1989–1997 a fost una de elaborare de strategii, de schimbare a cadrului legislativ. Atribuțiile statului, singurul răspunzător până atunci pentru protecția copilului, au fost transferate comunităților locale (Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 26/1997). După anul 1997 a început o perioadă de reformă care a vizat dezvoltarea de servicii specifice în domeniu cu scopul acoperirii unei game cât mai largi de nevoi ale copiilor și familiilor acestora¹⁷. Au fost inițiate parteneriate între instituțiile publice și private care au condus la aplicarea în practică a măsurilor de protecție pentru familie și copil. Legislația din țara noastră, elaborată în conformitate cu reglementările internaționale, pune accent pe recunoașterea constituțională a drepturilor familiei, a drepturilor în sfera muncii și presupune distribuirea veniturilor potrivit legilor, participarea pe piața muncii, acordarea unor beneficii familiale în bani și în natură (alocații pentru copii, beneficii pentru naștere, deces etc.) și indemnizații de tip familial¹⁸.

Anul 1997 este cel în care se introduce alocația suplimentară pentru susținerea familiilor cu mai mulți copii, care este înlocuită în anul 2004 cu alocația familială complementară, cuantumul crescând progresiv cu numărul copiilor din familie, această creștere fiind plafonată la cel de-al treilea copil. Tot începând cu anul 2004, prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 105/2003, se acordă din partea statului sprijin financiar familiilor monoparentale, cuantumul alocației crescând progresiv până la cel de-al patrulea copil. Cadrul actual de reglementare a acestor modalități de sprijin este Legea nr. 277/2011 privind alocația pentru susținerea familiei, modificată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 2/2011 și Hotărârea de Guvern nr. 38/2011 pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 277/2010. O altă formă de protecție socială a familiei și a persoanelor singure este venitul minim garantat, prestație care se acordă în baza Legii nr. 416/2001, cuantumul acordându-se diferențiat în funcție de componența familiei¹⁹.

Beneficiile pentru susținerea copilului și a familiei sunt reglementate prin Legea Asistenței Sociale nr. 292/2011. În ceea ce privește protecția maternității la locul de muncă, respectiv susținerea familiei în vederea creșterii copilului, sunt în vigoare Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 96/2003 și Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 148/2005.

¹⁷ Mária Roth-Szamosközi, *Protecția copilului: dileme, concepții și metode* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 1999).

¹⁸ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

¹⁹ Adina Rebeleanu, *Cadrul legislativ în asistența socială din România: prezent și perspective* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2011).

Cu toate acestea însă, în Strategia pentru Protecția Copilului și Familiei 2014–2020 (pp. 38–41) a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei se identifică ca problemă lipsa alocării de resurse adecvate pentru protecția și promovarea drepturilor copiilor. Potrivit Strategiei, obiectivele pentru această perioadă vizează *îmbunătățirea accesului tuturor copiilor la servicii de calitate (educație, sănătate), respectarea drepturilor și promovarea incluziunii sociale a copiilor aflați în situații vulnerabile, prevenirea și combaterea oricăror forme de violență, încurajarea participării copiilor la luarea deciziilor care îi privesc*. De asemenea, studiile evidențiază faptul că „România nu dispune încă de un pachet de programe și servicii sociale compact”, care să se plieze pe nevoile reale ale familiilor cu copii aflate în dificultate²⁰. Într-un studiu realizat de către UNICEF, care a vizat analiza descentralizării sistemului de protecție socială din România, regăsim propuneri concrete de acțiune: asigurarea unui mod uniform și echitabil de protecție socială pentru toate categoriile potențial vulnerabile și necesitatea stabilirii unui pachet minim de servicii sociale²¹.

Ceea ce este însă extrem de important în acest context faptul că, în realitate, nu numărul ajutoarelor contează, ci modul de abordare a problemelor, implementarea măsurilor în direcția împuternicirii beneficiarilor pentru ca treptat să devină capabili să își rezolve propriile probleme pentru a nu mai fi dependenți de ajutorul social²².

Drepturile copilului

Protecția socială a copiilor este „o condiție obligatorie a economiei sociale”²³. În țara noastră, problema copiilor și în special a celor aflați în dificultate este de actualitate și se află în centrul preocupărilor factorilor de decizie, eforturile concentrându-se asupra identificării de măsuri eficiente în vederea dezvoltării și bunăstării acestora.

Având în vedere nivelul mediu de viață scăzut al familiilor, copiii au fost afectați de deteriorarea situației economice și sociale din perioada de tranziție²⁴. Însă, în ciuda politicilor aplicate începând cu anul 1990 în scopul

²⁰ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*, p. 11.

²¹ M. Magheru, *Descentralizarea sistemului de protecție socială în România*, (București: UNICEF Romania, 2010).

²² Elena Zamfir, Asistența socială față în față cu societatea riscurilor din perspectiva politicilor sociale europene, *Calitatea vieții*, vol. XXIII nr. 2 (2012).

²³ Mihaela Tofan și Gabriela Batculescu, Aspecte reglementative și practice privind protecția copilului în România, *Revista de Economie Socială*, vol. III nr. 4 (2013), p. 85.

²⁴ Roth-Szamosközi, *Protecția copilului: dileme, concepții și metode*.

susținerii social-economice a familiilor cu copii, multe familii se află și în prezent în situații critice²⁵.

După anul 1989 s-au întreprins eforturi deosebite în vederea îmbunătățirii situației copiilor aflați în dificultate și a familiilor acestora. Așa cum a fost specificat și în subcapitolul anterior, reforma a vizat îndeosebi crearea cadrului legislativ care să permită adoptarea de măsuri de protecție pentru aceste categorii. Distingem trei perioade de reforme privind bunăstarea copilului. Prima perioadă, 1990–1991, în care au fost identificate soluții rapide pentru rezolvarea problemelor urgente, a doua perioadă – 1992–1997, în care au fost stabilite măsuri de reformă contradictorii, nefocalizate și a treia perioadă – 1997–2000, perioada de reforme reale²⁶.

Un aspect relevant este acela că la baza inițiativelor legislative stă Convenția cu privire la drepturile copilului, care a fost asumată de România prin adoptarea Legii nr. 18/1990 (publicată în Monitorul Oficial nr. 314 din 13 iunie 2001). Rămâne de văzut în ce mod aceste drepturi sunt și respectate. Rezultatele unui studiu realizat la nivel național în anul 2015 de către organizația Salvați Copiii evidențiază faptul că, în țara noastră, a crescut în ultima perioadă în percepția elevilor nivelul de respectare a drepturilor copilului în cazul următoarelor categorii de drepturi testate: „de a fi tratați în mod egal, de a se exprima liber, de a forma organizații, de a nu fi obligați să muncească în activități care nu au legătură cu școala, de a locui alături de părinții lor, la informare, de a avea acces la educație, la timp liber, de a nu fi victime ale abuzului sexual, fizic și traficului de persoane”²⁷. Rezultatele studiului sunt îmbucurătoare. Cu toate acestea însă, sunt identificate în țara noastră mai multe categorii de copii aflați în situații de risc și totodată dovezi privind încălcarea drepturilor fundamentale ale acestora, la care vom face referire în ceea ce urmează.

În domeniul protecției copilului, Codul Civil, Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, ulterior modificată și completată de Legea nr. 257/2013, Codul Penal, Hotărârea de Guvern nr. 1439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, Legea 273/2004 privind regimul juridic al adopției, Legea nr. 138/2011 pentru ratificarea Convenției europene revizuite în materia adopției de copii, adoptată la Strasbourg la 27 noiembrie 2008 și semnată de România la

²⁵ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

²⁶ A. V. Rus et al., *Reforming the Romanian Child Welfare System: 1990–2010*, *Revista de cercetare și intervenție socială*, vol. 34 (2011).

²⁷ Ciprian Grădinaru, *Cunoașterea, importanța și respectarea drepturilor copilului în România – opiniile elevilor – Studiu sociologic la nivel național* (Salvați Copiii, 2015).

Strasbourg la 4 martie 2009, Ordinul nr. 288/2006 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului, Legea nr. 252/2010 privind ratificarea Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploataării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007 și semnată de România la Lanzarote la 25 octombrie 2007, reglementează cadrul legal privind respectarea, promovarea și garantarea drepturilor acestei categorii de populație. Prin Hotărârea 1113/2014 a fost aprobată Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului pentru perioada 2014–2020 și Planul operațional pentru implementarea Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului. Scopul strategiei este de a promova „investiția în dezvoltarea și bunăstarea copilului, pe baza unei abordări holistice și integrate de către toate instituțiile și autoritățile statului, în condițiile respectării drepturilor copilului, satisfacerii nevoilor acestuia, precum și accesului universal la servicii” (p. 3).

În prezent, la nivel central, Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție aflată în subordinea Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice este cea care elaborează și fundamentează programe în domeniul protecției copilului și a familiei. De asemenea, coordonează și monitorizează întreaga activitate din teritoriu a Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, instituții care funcționează în toate județele, începând cu anul 1997.

Toate inițiativele legislative din domeniu au la bază principiul respectării interesului superior al copilului și implicit a drepturilor acestuia. Drepturile copiilor pot fi clasificate în: 1. drepturi de protecție împotriva oricăror forme de abuz și exploatare; 2. dreptul de dezvoltare, prin accesul la toate serviciile de bază – educaționale, medicale; 3. dreptul de participare, de implicare în deciziile care îi privesc²⁸.

În ceea ce privește dreptul la protecție împotriva oricăror forme de abuz și exploatare, datele statistice la nivel național arată că în perioada 1 ianuarie-30 iulie 2015 au fost instrumentate și au beneficiat de servicii un număr de 6248 cazuri de abuz, neglijare, exploatare. Cel mai mare număr este cel al copiilor neglijăți – 4720²⁹. Ce se întâmplă însă cu cazurile nedeclarate?

Probleme sunt identificate și în ceea ce privește dreptul la dezvoltare, prin acces la toate serviciile de bază. Ele sunt datorate în principal costului ridicat

²⁸ Tofan și Batculescu, Aspecte reglementative și practice privind protecția copilului în România.

²⁹ ANPDCA, Situații de abuz, neglijare, exploatare a copilului, Comunicat de presă, 2015, <http://www.copii.ro/anpdca-content/uploads/2015/10/Situatie-ANE-IAN-IUNIE-2015.doc>.

al creșterii și educării unui copil în România, aspect care contribuie la scăderea calității vieții familiale³⁰.

Un studiu realizat în anul 2010 de către Direcția Generală Justiție din cadrul Comisiei Europene în rândul tinerilor din 27 state membre ale Uniunii Europene a urmărit să surprindă părerea adolescenților din diferite medii cu privire la ce înseamnă să fi copil și care sunt obstacolele întâmpinate în ceea ce privește respectarea drepturilor. Unul dintre neajunsurile identificate de respondenții din România a fost cel al neimplicării lor în procesul de luare a deciziilor privind propria viață. Dorința adolescenților a fost aceea ca adulții să aibă mai multă încredere în ei și să le respecte opiniile³¹.

Cu toate că țara noastră a aderat încă din anul 1990 la convențiile internaționale privind drepturile copilului și dispunem de un cadru legislativ în concordanță cu reglementările internaționale, totuși România este într-o etapă de început în ceea ce privește aplicarea normelor. Unele dintre problemele identificate sunt cea a cuantumului prestațiilor sociale, care este mic comparativ cu cel din spațiul european sau faptul că pentru susținerea familiilor cu copii a fost alocat un volum mic de resurse³².

Reconstrucția sistemului de protecție a copilului la standarde profesionale, pentru a răspunde nevoilor copiilor, ale părinților și familiilor, care să se potrivească cu politicile locale, reprezintă o sarcină dificilă³³.

Sărăcie și inegalitate socială

Dimensiunea economică a existenței este extrem de importantă pentru orice familie, motiv pentru care satisfacerea nevoilor în condițiile lipsei resurselor financiare sau a resurselor financiare insuficiente constituie o provocare pentru multe familii cu copii din România³⁴.

Dacă veniturile familiei sunt mici, prezența copiilor amplifică riscul de sărăcie, acesta crescând în gospodăriile unde sunt trei sau mai mulți adulți și copii. Datele statistice ne arată că în anul 2007, în cazul acestor din urmă familii, rata sărăciei a fost de 24%, iar ponderea acestora în populația săracă a fost de 31%. Veniturile gospodăriilor din România sunt în general scăzute comparativ

³⁰ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

³¹ Comisia Europeană, *Drepturile copiilor, așa cum le văd ei* (Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2010).

³² Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

³³ Mária Roth-Szamosközi, *Intersection of Tradition and Need of Change in Romanian Child Protection System* (Research Report, Research funded by RSC–Soros Foundation, Prague, 1998).

³⁴ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

cu media din statele membre ale Uniunii Europene, reprezentând jumătate din veniturile populației din primele 10 noi state membre ale uniunii³⁵.

Cu toate că în perioada 2001–2008 în țară s-a înregistrat o creștere economică care a avut influențe pozitive în ceea ce privește veniturile populației, în momentul de față, începând cu anul 2010, țara se află într-o perioadă de criză economico-financiară, existând riscul amplificării sărăciei îndeosebi prin scăderea ocupării, a creșterii numărului șomerilor, a scăderii puterii de cumpărare cu preponderență a populației cu venituri mici. Astfel, o proporție mare a populației României se află în risc de sărăcie³⁶.

Așa cum putem observa din cele specificate anterior, sărăcia pe lângă lipsa veniturilor este asociată cu consumul redus, un grad scăzut de ocupare a forței de muncă, accesul limitat la educație și servicii de sănătate, participarea limitată la luarea deciziilor și posibilități limitate de a influența propriul nivel de trai etc.³⁷. Una dintre problemele majore cu care țara noastră se confruntă este cea a asigurării resurselor în vederea punerii în practică a măsurilor de protecție pentru familiile cu copii aflate în dificultate. Potrivit Eurostat, în anul 2013, România avea un Produs Intern Brut pe cap de locuitor ce nu depășea 54% din media înregistrată la nivelul Uniunii Europene, fiind astfel al doilea cel mai sărac stat după Bulgaria (47%)³⁸. Tot din datele Eurostat rezultă că cele mai ridicate ponderi ale copiilor care trăiesc în sărăcie se află în România (48,7%), Bulgaria (44,6%), Letonia (42,0%) și Ungaria (38,7%). De asemenea, România se află pe ultimul loc în ceea ce privește ponderea PIB pentru protecția socială³⁹.

În țara noastră, cele mai vulnerabile familii cu copii sunt familiile sărace, cele disfuncționale, familiile monoparentale, familiile cu mulți copii, cele din mediul rural, familiile de romi și familiile cu copii cu dizabilități⁴⁰. Un aspect îngrijorător este acela că, în continuare, copiii reprezintă categoria de vârstă cu riscul cel mai ridicat de sărăcie.

³⁵ F. Panduru, M. Molnar și M. Poenaru, Venituri, inegalitate, sărăcie, în *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda (Iași: Polirom, 2009).

³⁶ Ibid.; Mariana Stanciu și Adina Mihoilescu, Situația sărăciei din România în context internațional, în anul 2013, *Calitatea Vieții*, vol. XXIV nr. 4 (2013).

³⁷ Daniela Vîrjan, Economia și protecția socială în relație cu sărăcia. Date și opinii, *Revista de Economie Socială*, vol. II nr. 3 (2012).

³⁸ Pierre Varly et al., Costul intervenției insuficiente în educație în România (București: UNICEF România, 2014).

³⁹ Stanciu și Mihoilescu, Situația sărăciei din România în context internațional, în anul 2013.

⁴⁰ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

Începând cu anul 2007, Uniunea Europeană s-a implicat în explorarea indicatorilor bunăstării copiilor. A fost stabilit astfel un grup de lucru privind bunăstarea și sărăcia în rândul copiilor, subiectul sărăciei în rândul copiilor fiind în mod special analizat. Un studiu realizat de către Jonathan Bradshaw, care a urmărit să analizeze ce indicatori ar putea fi introduși pentru a înțelege bunăstarea copiilor dincolo de sărăcie a evidențiat că următoarele aspecte sunt relevante aici: nivelurile medii ale bunăstării copiilor sunt asociate cu Produsul Intern Brut pe cap de locuitor, cheltuielile sociale ca procent din Produsul Intern Brut și cu proporția Produsului Intern Brut destinată beneficiilor și serviciilor pentru familie⁴¹.

Revenind la problema finanțării deficitare a serviciilor pentru familii cu copii aflate în dificultate, să nu uităm că nu numai statul, prin instituțiile sale are responsabilități față de copii și familiile acestora. Părinții sunt deopotrivă responsabili, prin valorile promovate în familie îndeosebi cele legate de educație, cultură, prin faptul că sunt modele de urmat pentru copiii lor. Toate aceste elemente contribuie la creșterea și dezvoltarea armonioasă a copiilor, de modul în care adulții din viața copiilor acționează depinzând succesul sau eșecul.

Cu toate că, în general, părinții acționează ca o umbrelă pentru copiii lor, și inegalitatea din țara noastră îi afectează pe copii. Potrivit Eurostat, în 2011, 32,9% dintre copii erau expuși riscului de sărăcie. Unul din cinci copii care trăiesc cu adulți activi pe piața forței de muncă sunt săraci. Unul din zece copii trăiesc în gospodării fără adulți angajați⁴². Din punct de vedere geografic, sărăcia este concentrată în regiunea Nord-Est. Copiii din mediul rural sunt de asemenea deprivați. Doar o treime din gospodăriile situate în aceste zone au o baie în interior și doar una din 10 are canalizare. Cu toate acestea, în ultimii ani și în orașe s-au dezvoltat pungi de sărăcie extremă. Un sfert din copiii de la sate spun că sunt obosiți pentru că trebuie să lucreze în gospodărie (înainte sau după venirea la școală). 12% dintre ei nu vin la școală pentru că au fost nevoiți să lucreze⁴³.

Accesul la educație și calitatea acesteia

Educația constituie un factor cheie în dezvoltarea societății, fiind un instrument prin care putem modela viitorul. De aceea este extrem de importantă

⁴¹ J. Bradshaw, *Beyond Child Poverty, Institute of Childhood and Urban World Working Papers*, nr. 2 (2007).

⁴² Guvernul României. "Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014–2020." 2014.

⁴³ Gabriel Bădescu și Niculina Petre, *Bunăstarea copilului din mediul rural* (Cluj Napoca: Risoprint, 2012).

investiția în acest domeniu. Scopul educației este acela al pregătirii tinerilor în vederea integrării în muncă și în comunitate, în strânsă corelație cu dezvoltarea personalității lor. Toate acestea pot fi realizate dacă dispunem de resurse adecvate⁴⁴.

Reforma sistemului de educație, demarată în anii '90, este departe de a se fi încheiat. Dimpotrivă, ea a parcurs mai multe perioade de criză, care au coincis cu momentele de instabilitate economică, politică și socială la nivel de țară. Principalele probleme identificate în sistem sunt determinate de motivația financiară redusă a personalului, diferențe între mediul rural și urban în ceea ce privește alocarea resurselor și rata de cuprindere școlară. La acestea se adaugă și dificultățile economice și sociale cu care se confruntă multe familii cu copii din țară, care determină o rată crescută a absenteismului și abandonului școlar, cu implicații majore asupra dezvoltării copiilor și integrării ulterioare în muncă și societate⁴⁵.

În România, indicatorii privind abandonul școlar, părăsirea prematură a sistemului de educație, înregistrează valori dintre cele mai ridicate, comparativ cu celelalte state ale Uniunii Europene⁴⁶. De asemenea, studiile evidențiază faptul că problemele sistemului de învățământ românesc au un efect negativ asupra participării și rezultatelor școlare ale copiilor proveniți din familii sărace, copiii romi, cei cu dizabilități, care sunt deseori marginalizați sau chiar excluși din școală⁴⁷. Copiii din mediul rural au comparativ un standard de viață mai scăzut. Ei își petrec un timp mai mare deplasându-se la și de la școală (cam 90 de minute pe zi) și petrec de asemenea două ore pe zi ajutându-și părinții la curățenie în casă, îngrijirea animalelor sau îngrijirea altor membri ai familiei. 13% dintre copiii din mediul rural afirmă că lucrează cel puțin 4 ore pe zi. Munca acasă constituie un dezavantaj clar pentru calitatea vieții copiilor din mediul rural, arată rezultatele unei anchete sociologice⁴⁸. Studiul relevă faptul că sărăcia în rândul copiilor antrenează o serie de vulnerabilități, cum ar fi limitarea accesului la servicii, marginalizare, rezultate școlare slabe și abandon școlar, aspecte cu implicații majore asupra evoluției ulterioare a copiilor⁴⁹. De

⁴⁴ G. Nistor, Asistența socială și consilierea în școală, în *Consilierea în asistența socială*, coord. Hanibal Dumitrașcu (Iași: Polirom, 2012).

⁴⁵ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

⁴⁶ Florentin Flavius Mihalache, Abandonul școlar în opt școli din mediul urban, *Calitatea vieții*, vol. XXII nr. 3 (2011).

⁴⁷ A.N. Dan, Locuința și serviciile de locuire, în *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda (Iași: Polirom, 2009).

⁴⁸ Gabriel Bădescu și Niculina Petre, *Bunăstarea copilului din mediul rural* (Cluj Napoca: Risoprint, 2012).

⁴⁹ Ibid.

asemenea, copiii care provin din familii extrem de sărace sunt foarte vulnerabili și prezintă risc de abandon școlar. Din această categorie, copiii romi prezintă un risc mai ridicat comparativ cu copiii din alte etnii⁵⁰.

Statisticile sunt însă îngrijorătoare. Se estimează că în anul 2011 peste 44 de mii de copii de vârsta învățământului primar și peste 48 de mii de copii de vârsta învățământului gimnazial se aflau în afara sistemului de educație. Dintre aceștia, 3,68% în învățământul primar și 3,75% în învățământul gimnazial nu au fost cuprinși niciodată într-o formă de învățământ. Principalii factorii cu rol important în producerea abandonului școlar sunt cei de natură socio-economică. Contează însă aici atitudinea familiei față de școală/educația copiilor, munca/activitățile lucrative în gospodărie și/sau în afara acesteia și situația familială a copilului⁵¹.

Toate studiile efectuate la nivelul țării noastre evidențiază aceeași problemă, și anume, riscul de abandon școlar crescut în cazul copiilor care provin din familii extrem de sărace, al copiilor romi, al celor cu dizabilități. Aceștia din urmă întâmpină dificultăți majore în îndeplinirea dreptului la o educație de calitate și trebuie să se lupte cu calitatea scăzută a serviciilor de sănătate și lipsa de accesibilitate a spațiului public.⁵²

O altă problemă o constituie fondurile insuficiente alocate pentru educație, care plasează România în categoria statelor cu cheltuieli mult sub media europeană. În cadrul studiilor efectuate au fost făcute numeroase recomandări specifice pentru ameliorarea problemelor identificate. Rămâne ca de acestea să țină cont factorii de decizie.

Și alte studii, cum ar fi cel inițiat de UNICEF *„Costul investiției insuficiente în educație în România”*, au formulat propuneri privind necesitatea creșterii progresive a investiției în educație până la 6% din PIB, cum este prevăzut în Legea Educației din 2011. Totuși, cum se specifică în raport: „nu este suficient ca educația să beneficieze de mai multă finanțare – aceste fonduri suplimentare trebuie investite strategic”⁵³. Prioritar este să se acorde atenție educației timpurii și celei primare, investițiile suplimentare să fie direcționate către școlile care cuprind și mențin în procesul de școlarizare copii proveniți din medii dezavan-

⁵⁰ Manuela Sofia Stănculescu, Monica Marin și Alina Popp, Copil în România – O diagnoză multi-dimensională (UNICEF, 2012).

⁵¹ O. Apostu et al., Copiii care nu merg la școală. O analiză a participării la educație în învățământul primar și gimnazial (București: Institutul de Științe ale Educației, UNICEF România, 2015).

⁵² Guvernul României, Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014–2020 (2014).

⁵³ Varly et al., Costul intervenției insuficiente în educație în România, p. 10.

tajate, iar accentul să se pună pe dezvoltarea abilităților sociale și emoționale ale copiilor⁵⁴.

O problemă importantă o reprezintă violența în școală. România este una din țările cu niveluri ridicate ale acestui fenomen⁵⁵, care îmbracă diferite forme. Când este vorba despre violența între colegii de școală, rolurile de victimă și victimizator sunt adesea intersanjabile.

Accesul la servicii de sănătate

În țara noastră, în perioada comunistă serviciile de sănătate erau gratuite, modelul fiind centrat pe îngrijirile spitalicești. Sistemul medical era puternic centralizat, finanțarea fiind asigurată de la bugetul de stat, care era unul sărac, înregistrându-se astfel dificultăți în asigurarea de servicii de calitate. După anul 1989, serviciile de sănătate au funcționat deficitar, pe de-o parte din cauza centralizării sistemului și pe altă parte din cauza resurselor materiale și umane insuficiente⁵⁶. Începând cu anul 1996 au avut loc schimbări în ceea ce privește cadrul legislativ, iar anul 1999 poate fi considerat anul în care au avut loc transformările efective⁵⁷. La acestea a contribuit și Legea asigurărilor sociale de sănătate, prin care s-a urmărit mărirea contribuției populației în scopul finanțării suplimentare a serviciilor⁵⁸.

În conformitate cu Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene, Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Convenția ONU cu Privire la Drepturile Copilului, sănătatea și accesul la servicii medicale reprezintă unul dintre drepturile fundamentale ale oricărei persoane. Astfel, dezvoltarea de servicii de sănătate și facilitarea accesului la acestea se află în centrul preocupărilor privind promovarea și protejarea acestui drept.

Rezultatele unui studiu comparativ între România și alte țări din Uniunea Europeană relevă faptul că dificultățile materiale întâmpinate de populația din țara noastră par să aibă o pondere mai mare în ceea ce privește accesul la serviciile medicale, comparativ cu media Uniunii Europene. În acest context, categoriile

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Mihaela Jigău, Aurora Liiceanu și Liliana Preoteasa, coord., *Violența în școală* (Bucharest: Institute of Educational Sciences, UNICEF, Alpha MDN, 2006), Sergiu Bălătescu, "Cele două fețe ale violenței în școală: rolurile de victimă și victimizator", în *Educație și schimbare socială. Perspective sociologice și comunicaționale*, coord. Sergiu Bălătescu, et al. (Oradea: Editura Universității din Oradea, 2010).

⁵⁶ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

⁵⁷ Cristina Doboș, Dificultăți de acces la serviciile publice de sănătate în România, *Calitatea vieții*, vol. XVII nr. 1-2 (2006).

⁵⁸ Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

defavorizate se confruntă cu probleme de acces la serviciile de îngrijire a sănătății⁵⁹. Ca priorități naționale în sectorul sănătate în ceea ce privește serviciile, regăsim în Strategia Națională de Sănătate 2014–2020 – Sănătate pentru Prosperitate, crearea unui *sistem de servicii de asistență comunitară de bază destinate grupurilor vulnerabile*, iar ca măsură transversală, *o politică sustenabilă de asigurare a resurselor financiare în sănătate, asigurarea controlului costurilor, a protecției financiare a populației* (HG nr. 1028/2014). Strategia Națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei a Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, are ca obiectiv *asigurarea accesului grupurilor sărace sau vulnerabile la servicii de sănătate de bună calitate* (HG nr. 383/27.05.2015).

Unii dintre determinanții principali ai stării de sănătate sunt cei socio-economici. Având în vedere faptul că România este una dintre țările europene cu un nivel de sărăcie dintre cele mai ridicate, acest aspect își pune amprenta și asupra stării de sănătate a populației și implicit asupra accesului la serviciile de sănătate. Studiile arată că anumite categorii sociale au acces limitat sau sunt excluse de la servicii medicale. Dintre acestea amintim persoanele cu venituri reduse – familii neasigurate, cele cu venituri ocazionale sau care trăiesc din ajutorul de șomaj și asistență socială; persoane dezavantajate din perspectiva mediului de rezidență – familii din mediul rural sau din zone unde lipsesc serviciile medicale, copii și tineri abandonați sau care nu au domiciliu stabil, persoane de etnie romă⁶⁰. Rezultatele unui studiu privind bunăstarea copilului din mediul rural vin să confirme că gradul de bunăstare al unei familii are efecte pozitive asupra accesului copiilor la servicii medicale, atât în ceea ce privește investigațiile/diagnosticul, cât și tratamentul din partea unui specialist⁶¹.

Pornind de la considerentul că investiția pentru viitor a unei societăți o reprezintă copiii, preocuparea pentru o stare de sănătate bună a acestora este în centrul atenției. La nivel european, a fost adoptată Strategia Europeană de Sănătate a Copiilor și Adolescenților 2015–2020, prin care sunt stabilite o serie de obiective care să permită copiilor și adolescenților să atingă potențialul maxim de sănătate și bunăstare. În vederea atingerii acestor obiective, statele membre

⁵⁹ Bogdan Olaru, Inegalități în accesul la serviciile medicale în România și Uniunea Europeană. O analiză comparativă, *Revista Română de Bioetică*, vol. 11 nr. 1 (2013).

⁶⁰ Carmen Daniela Domnariu, Aspecte ale stării de sănătate a populației în mediul rural, *Acta Medica Transilvanica*, vol. 17 nr. 2 (2012); L. Popescu, Serviciile de îngrijire a sănătății, în *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda (Iași: Polirom, 2009); Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

⁶¹ Bădescu și Petre, *Bunăstarea copilului din mediul rural*.

au elaborat strategii proprii. Astfel, țara noastră, prin Strategia Națională de Sănătate 2014–2020 și Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului pentru perioada 2014–2020, asigură cadrul pentru implementarea măsurilor propuse⁶².

Mai trebuie abordat un aspect important: accesul la îngrijirea sănătății depinde de caracteristicile sistemului de sănătate (gradul de cuprindere a populației în sistemul de asigurări, factorii financiari, factorii geografici, infrastructură, dotare, personal), dar și de caracteristicile populației căreia i se adresează, cele economice, sociodemografice și culturale⁶³.

⁶² Ministerul Sănătății, Raportul național de sănătate a copiilor și tinerilor din România, (București: Institutul Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate, 2014).

⁶³ Popescu, Serviciile de îngrijire a sănătății.

METODOLOGIA DE CERCETARE

OBIECTIVELE CERCETĂRII

Studiul *Lumile copiilor* culegerea de date reprezentative asupra vieții zilnice a copiilor, a activităților acestora și asupra percepțiilor și evaluărilor pe care aceștia le au asupra propriilor lor vieți. Scopul este îmbunătățirea bunăstării copiilor prin creșterea nivelului de conștientizare în rândul copiilor, părinților și comunităților din care fac parte, a liderilor de opinie, a factorilor de decizie politică, profesioniștilor și publicului larg.

CHESTIONARUL

În cadrul proiectului au fost elaborate trei chestionare diferite – pentru copii cu vârstele de 8, 10 respectiv 12 ani. Toate chestionarele s-au referit la aspectele-cheie ale vieții copiilor:

- Caracteristici de bază (vârsta, sexul, țara nașterii). Varianta românească cuprinde și o întrebare despre limba vorbită acasă.
- Locuire, casă și relațiile din familie
- Bani și situația economică
- Prietenii și alte relații
- Zona locală
- Școala
- Utilizarea timpului
- Sinele
- Bunăstarea subiectivă
- Drepturile copilului

Chestionarul pentru grupele de vârstă 10 și 12 ani cuprinde în plus întrebări privind schimbările recente din viața copiilor. Versiunea românească mai cuprinde pentru aceleași grupe de vârstă întrebarea dacă în ultimul an părinții au locuit sau lucrat mai mult de o lună în străinătate.

S-au folosit patru tipuri de întrebări:

- De date factuale (de exemplu vârsta și genul)
- De acord (cu răspunsuri variind de la „Nu sunt de acord” la „Total de acord”

- De frecvență (cu răspunsuri variind de la „Rar sau niciodată” la „Zilnic sau aproape zilnic”)
- De satisfacție, cu scale de la 0 la 10. Pentru grupa de vârstă 8 ani s-a folosit scala fețelor¹.

EȘANTIONUL

Pentru cercetarea românească am urmărit realizarea unui eșantion reprezentativ la nivel național de copii din clasele a II-a (8–9 ani), a IV-a (copii cu vârstele de 10–11 ani) și a VI-a (copii cu vârsta de 12–13 ani). Am urmărit să avem cel puțin 1200 de copii în fiecare grup. Unitatea primară de eșantionare a fost clasa de elevi. Eșantioane separate au fost concepute pentru clasele a II-a și a IV-a (corespunzătoare școlilor primare) și a VI-a (corespunzătoare învățământului secundar).

Toate cele trei eșantioane au fost realizate folosind aceeași metodologie. Mai întâi s-a obținut, de la Ministerul Educației, o listă completă a școlilor (incluzând numărul de copii din fiecare clasă). Această listă a fost împărțită în 16 straturi în funcție de cele opt regiuni de dezvoltare și de contextul teritorial în care se află școala (urban/rural).

Tabelul 2: Județele selectate în cadrul fiecărui strat

	Regiunea	Județe	Numărul de județe selectate din numărul total de județe
1	Nord-Vest	Bihor, Cluj, Sălaj, Satu Mare	4/6
2	Centru	Alba, Brașov, Mureș	3/6
3	Nord-Est	Iasi, Bacău, Botoșani	3/6
4	Sud-Est	Constanța, Buzău, Galați	3/6
5	Sud	Prahova, Argeș, Călărași	3/7
6	București-Ilfov	Bucharest, Ilfov	2/2
7	Sud-Vest	Dolj, Olt, Vâlcea	3/5
8	Vest	Arad, Timiș	2/4

¹ Scalele de bunăstare subiectivă folosite sunt prezentate pe scurt în capitolul dedicat din acest volum.

Mărimea proiectată a subeșantioanelor pentru aceste regiuni a fost proporțională cu ponderea elevilor care învață în școlile din mediul rural și urban din aceste regiuni față de numărul total de elevi din țară. În cadrul fiecărui strat au fost selectate aleator între două și patru județe, adică aproximativ jumătate din lista de județe din fiecare regiune de dezvoltare. Tabelul 2 prezintă județele selectate în fiecare regiune.

Școlile din aceste județe au fost listate în ordinea județelor și a mediului de rezidență. Apoi a fost realizată o estimare aproximativă a numărului total de clase pentru fiecare școală pe baza datelor existente. După aceea s-a calculat un pas de eșantionare pentru fiecare strat, prin împărțirea numărului de elevi înscriși în acest strat la numărul planificat de copii.

Am extras un prim număr de eșantionare pentru fiecare subeșantion cuprinzând copiii de 8 ani. Apoi am selectat școala și numărul (estimat) clasei căruia îi corespunde acest elev. În același mod, pe baza pasului de eșantionare, s-au selectat și celelalte clase. Procedura a fost repetată pentru subeșantioanele de copii de 10 și 12 ani, avându-se grijă a nu se selecta mai mult de două clase pe școală.

PROCEDURA DE APLICARE

Cercetarea de teren a început în noiembrie 2013 și s-a finalizat în martie 2014. A fost obținut în prealabil acordul Inspectoratelor școlare din județele respective. Operatori special instruiți (în majoritate studenți și masteranzi ai Universităților din Oradea, Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Universității „Aurel Vlaicu” din Arad și Universității din București) au fost trimiși pe teren și după obținerea acordului școlilor au mers la clase. Chestionarele au fost aplicate în clasă, în prezența operatorului (și în majoritatea claselor a învățătoarei sau profesorului de la oră). Operatorul a prezentat mai întâi scopul cercetării și modalitatea de răspuns la întrebări și a explicat copiilor că, dacă nu doresc, sunt liberi să nu răspundă la chestionar sau la unele întrebări din el. Totuși, nu am înregistrat refuzuri de a completa chestionarele. Dar unii copiii (2–3 din fiecare clasă) au lipsit din diferite motive.

La clasa a doua (și în unele cazuri la clasa a patra) chestionarul a fost administrat prin metoda extemporalului: operatorul a dictat, pe rând, fiecare întrebare și copiii au completat răspunsurile. Pentru clasele a 4-a și a 6-a operatorul doar a împărțit chestionarele și a dat explicații copiilor care nu au înțeles. După verificarea datelor și eliminarea chestionarelor incomplete, setul

de date de sondaj cuprinde 4104 chestionare: 1242 (grupa de vârstă 8 ani), 1355 (grupa de vârstă 10 ani) și 1507 (grupa de vârstă 12 ani).

În majoritatea cazurilor, chestionarul a fost administrat în limba română. Pentru clasele în care limba de predare este maghiară a fost folosită o versiune tradusă. Folosind o întrebare cu privire la limba vorbită acasă, am realizat o estimare aproximativă a etniei respondentului și am asociat ponderi respondenților care să se potrivească distribuției pe vârste și etnie din ultimul recensământ al populației. În tabelul 5 este înfățișată distribuția limbii vorbite acasă (frecvențe ponderate și neponderate).

INTRODUCEREA, VERIFICAREA ȘI PONDERAREA DATELOR

Echipa românească a avut ca responsabilitate controlul calității aplicării chestionarelor. Răspunsurile au fost introduse într-un fișier standard cu ajutorul programului SPSS. S-au verificat introducerea corectă și s-au eliminat chestionarele cu un număr mare de non-răspunsuri. Ulterior, înainte de combinarea într-un set de date comun cu celelalte țări participante, s-a realizat centralizat excluderea din baza de date a următoarelor tipuri de chestionare:

- Cazurile de copii având mai mult sau mai puțin de doi ani decât grupa de vârstă cerută.
- Cazurile care conțin o proporție foarte mare de non-răspunsuri.
- Chestionare în care se dădea un răspuns identic la toate întrebările, vădind o neînțelegere din partea respondentului a întrebărilor puse.

Calculul ponderilor s-a făcut tot centralizat, în funcție de strategia de eșantionare folosită pentru fiecare țară și de abaterile de la datele statistice. Pentru România s-a încercat corectarea ponderii mai reduse decât cea estimată de copii de etnie romă.

Detalii suplimentare privind toate elementele metodologiei pot fi găsite în raportul comparativ internațional².

² Rees și Main, "Children's views on their lives and well-being in 15 countries: A report on the Children's Worlds survey, 2013–14".

REZULTATE

PARTICIPANȚII

Vârstă și sex

51,9% din eșantion sunt băieți și 48,1% fete. Vârstele copiilor variază de la 7 la 13 ani, dar datorită procedurii de selecție, cei mai mulți dintre copii sunt exact de 8, 10 sau 12 ani.

Tabelul 3: Distribuția în funcție de vârstă și gen (frecvențe absolute)

	7 ani	8 ani	9 ani	10 ani	11 ani	12 ani	13 ani	14 ani	Total
Băiat	64	503	142	551	146	573	125	17	2120
Fată	89	468	126	483	167	548	72	9	1962
Total	153	971	268	1033	312	1121	198	26	4082

Doar 2,9% dintre copii s-au născut în afara României.

Tabelul 4: Locul nașterii (toate grupele de vârstă)

	Sunt născut în această țară
Da	97,1%
Nu	2,9%
Total	100%

Limba vorbită acasă

Pentru a estima cărui grup etnic aparțin copiii am inclus o întrebare privind limba vorbită acasă. Rezultatele cu privire la limba română și maghiară au fost ponderate pentru a se potrivi cu datele din recensământul populației din 2012. Proporția respondenților de limbă romani variază de la o grupă de vârstă la alta. Aceste proporții ar trebui să fie tratate cu prudență, întrucât majoritatea cetățenilor romi folosesc limba populației majoritare din regiunea în care trăiesc,

cum ar fi limba română sau maghiară, limba romani fiind utilizată în relațiile dintre aceștia.¹

Tabelul 5: Limba vorbita acasă, în funcție de grupa de vârstă

	8 ani		10 ani		12 ani	
	Frecvențe ponderate și procente	Frecvențe neponderate	Frecvențe ponderate și procente	Frecvențe neponderate	Frecvențe ponderate și procente	Frecvențe neponderate
Română	1134 (91,3%)	1134	1213 (89,5%)	1197	1365 (90,6%)	1359
Maghiară	73 (5,9%)	74	81 (6,0%)	101	76 (5,1%)	87
Romani	15 (1,2%)	16	41 (3,0%)	34	33 (2,2%)	32
Alta	11 (0,9%)	10	3 (0,2%)	5	6 (0,4%)	6
NȘ/NR	8 (0,7%)	8	16 (1,2%)	18	26 (1,7%)	23
TOTAL	1242 (100%)	1242	1355 (100%)	1355	1507 (100%)	1507

CASA ȘI FAMILIA

Copiii au fost întrebați dacă trăiesc în case identice sau diferite. Aproximativ trei sferturi dintre ei dorm întotdeauna în aceeași casă. Un foarte mic procent (în jur de 2%) declară că dorm în mod regulat în două case cu adulți diferiți.

Tabelul 6: Locuirea în funcție de vârstă

	8 ani	10 ani	12 ani
Dorm întotdeauna în aceeași casă	74,4%	77,0%	75,8%
Dorm de obicei în aceeași casă, dar câteodată dorm în altă parte (de exemplu la prieteni sau într-o casă de vacanță)	23,2%	20,9%	22,0%
Dorm de obicei în două case cu adulți diferiți	2,4%	2,1%	2,2%

97,7% dintre copii locuiesc împreună cu familia lor, 1,2% trăiesc cu un asistent maternal și un procent asemănător într-o casă de copii. 82,6% din copii

¹ MANCOM, Studiu privind comunitățile defavorizate (romi) din regiunea centru, Alba-Iulia, (Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru, 2014).

trăiesc cu tatăl și mama biologici. 7,5% dintre ei locuiesc cu o mamă singură și doar 1,7% cu un tată singur. 4,1% locuiesc cu mama și partenerul ei iar 1,7% locuiesc cu tatăl și partenera sa (vezi tabelul 7). 68% dintre copii locuiesc cu frații lor și 4,2% cu alți copii. 20,6% dintre copii trăiesc în aceeași casă cu bunicii și 33% cu bunicile.

Tabelul 7: Componenta familiei (adulti) (10–12 ani) (%)

	10 ani	12 ani
Mama și tata	83,1%	82,1%
Mama și partenerul ei	3,6%	4,5%
Tata și partenera lui	1,1%	0,8%
Mamă singură	7,6%	7,5%
Tatăl singur	2,0%	1,4%
Alte cazuri	2,6%	3,7%

Cei mai mulți dintre respondenții care se încadrează la „alte cazuri”, trăiesc cu bunica (58%), bunicul (35%) sau cu alți adulți (32%) (figura 2).

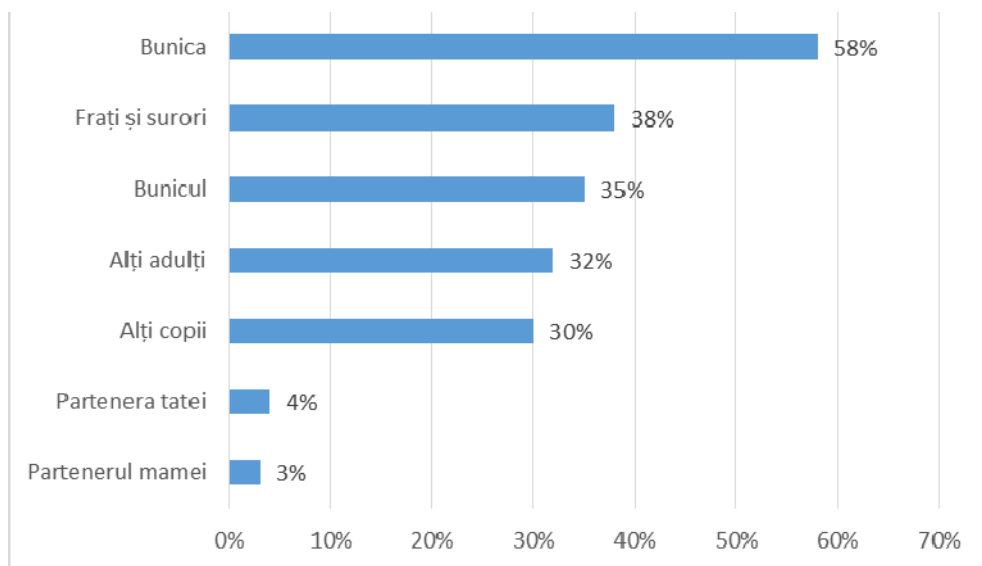

Figura 2: Componenta familiei (adulti) pentru răspunsurile „alt caz” (10–12 ani) (%)

Următoarele cinci întrebări se referă la opiniile copiilor cu privire la casa și oamenii cu care trăiesc. Rezultatele sunt cuprinse în tabelul 5. Copiii sunt cel mai mult de acord cu afirmația „Acasă mă simt în siguranță” și cel mai puțin în acord cu „Părinții (sau persoanele care au grijă de mine) mă tratează în mod corect”.

Tabelul 8: Opinii despre casă și familie (toate grupele de vârstă) (%)

	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Sunt foarte de acord	Total de acord
Acasă mă simt în siguranță	2,2%	1,2%	3,6%	19,9%	73,1%
Acasă am un loc liniștit în care pot să învăț	3,4%	2,1%	7,0%	23,1%	64,4%
Părinții mei (sau persoanele care au grijă de mine) mă ascultă și țin cont de ceea ce spun	4,9%	3,8%	13,6%	22,9%	54,8%
Părinții (sau persoanele care au grijă de mine) mă tratează în mod corect	3,3%	3,2%	8,4%	21,3%	63,8%
În familia noastră ne petrecem timpul în mod plăcut împreună	2,1%	1,6%	3,9%	18,4%	74,0%

Tabelul 9 rezumă variațiile în răspunsurile la aceste cinci întrebări. Nu au existat diferențe în răspunsuri în funcție de sex. Ponderea răspunsurilor pozitive la întrebările „Părinții mă ascultă și țin cont de ceea ce spun” și „În familia noastră ne petrecem timpul în mod plăcut împreună” tinde să scadă cu vârsta. Această scădere poate fi legată de respectarea dreptului la opinie, problemă ce devine cu vârsta o temă tot mai sensibilă. Adolescenții încep să conștientizeze faptul că, în cadrul familiei, pot contribui la luarea deciziilor care îi privesc și își doresc ca adulții să le acorde mai multă atenție în această direcție și totodată să aibă încredere în capacitatea lor decizională, lucru care de multe ori nu se întâmplă².

² Bădescu și Petre, *Bunăstarea copilului din mediul rural*; Comisia Europeană, "Drepturile copiilor, așa cum le văd ei".

**Tabelul 9: Variațiile în întrebări
despre acasă și oamenii cu care locuiești (medii pe scala 0–4)**

	Mă simt în siguranță	Am un loc liniștit în care să învăț	Părinții mă ascultă	Ne petrecem timpul în mod plăcut împreună	Părinții mă tratează în mod corect
<i>Gen (toate grupele de vârstă)</i>					
Băiat	3,59	3,39	3,16	3,33	3,58
Fată	3,60	3,43	3,15	3,40	3,64
<i>Grupa de vârstă</i>					
8 ani	3,64	3,48	3,27	3,46	3,60
10 ani	3,59	3,40	3,12	3,38	3,59
12 ani	3,59	3,42	3,19	3,34	3,62
<i>Tipul familiei (10 și 12 ani)</i>					
Mamă și tată	3,60	3,43	3,18	3,43	3,64
Părinte și părinte vitreg	3,52	3,23	3,03	3,24	3,48
Părinte singur	3,61	3,42	3,15	3,16	3,54
Alt caz	3,41	3,19	2,85	2,72	3,36
Total	3,59	3,41	3,15	3,36	3,61

Există, de asemenea, diferențe semnificative în funcție de tipul familiei, copiii care locuiesc cu părinții biologici dând și cele mai multe răspunsuri pozitive. Urmează copiii care trăiesc cu un singur părinte, care evaluează însă mai negativ itemii „Părinții mă tratează în mod corect” și „Ne petrecem timpul în mod plăcut împreună”. Putem interpreta aceste rezultate în contextul relației părinte-copil din cadrul familiilor monoparentale. Copiii din aceste familii pot aprecia negativ modul în care sunt tratați de către părinții care îi îngrijesc sau modul de petrecere a timpului liber împreună cu aceștia³. Acest fapt se poate datora, în primul rând, dificultăților în ceea ce privește exercitarea rolului de părinte. Astfel, părintele singur este nevoit nu numai să ia toate deciziile

³ Ronald W Henderson, *Parent–Child Interaction: Theory, Research, and Prospects* (Academic Press, 1981).

privind asigurarea condițiilor materiale și financiare, dar și să se implice efectiv în acest proces. Pentru acest motiv eforturile depuse sunt mai mari, ceea ce poate conduce la epuizarea resurselor personale și limitarea timpului liber de care dispune. Alte explicații țin de problemele ce pot apărea în plan afectiv-emoțional atât la părinte cât și la copil sau de problemele create de privarea copilului de afecțiunea celuilalt părinte⁴.

Tabelul 10 prezintă frecvențele răspunsurilor la întrebările despre timpul petrecut cu familia. Cele mai multe dintre activitățile de zi cu zi sunt dedicate discuțiilor (91% fac asta majoritatea zilelor sau în fiecare zi). 77,6% dintre copii se distrează în familie și 65,7% dintre copii învață împreună cu familia majoritatea zilelor sau în fiecare zi.

Tabelul 10: Timpul petrecut cu familia în ultima săptămână (toate grupele de vârstă)

	Deloc	O dată sau de două ori	Majoritatea zilelor	În fiecare zi
Cât de des în familie: Am vorbit unii cu alții	2,8%	6,1%	16,6%	74,5%
Cât de des în familie: Ne-am distrat împreună	7,1%	15,3%	36,1%	41,5%
Cât de des în familie: Am învățat împreună	17,2%	17,2%	25,0%	40,7%

În tabelul 11 comparăm procentul de răspunsuri „majoritatea zilelor” sau „în fiecare zi” la întrebările de mai sus. Fetele sunt mult mai susceptibile să discute cu membrii familiei și să se distreze împreună cu ei. Diferențele de gen în ce privește frecvența activității de a învăța împreună cu părinții nu sunt semnificative. În schimb, există diferențe legate de grupa de vârstă: copiii mai mici se distrează și discută mai mult cu familiile lor decât cei mai mari. Desigur, în perioada de preadolescență și adolescență se înregistrează transformări majore în ceea ce privește interesele. Treptat, familia lasă loc colegilor care devin principalii factori de socializare și influențare a comportamentului. Se instalează criza adolescentului care se confruntă cu nevoia de afirmare a propriei personalități, de a-și dezvolta noi roluri sociale și de a-și câștiga independența⁵.

⁴ Anca Scutaru, Familia monoparentală de la vulnerabilitate la autocontrol (Iași: Lumen, 2006).

⁵ P. R. Newman și B. M. Newman, Early adolescence and its conflict: Group identity versus alienation, *Adolescence* vol. 11 (1976); Luminița Iacob, Repere psihogenetice. Caracterizarea vârstelor școlare, în *Psihologie școlară*, coord. Andrei Cosmovici și Luminița Iacob (Iași: Polirom, 1999).

Tabelul 11: Variații în timpul petrecut cu familia.
Frecvența răspunsurilor „majoritatea zilelor” sau „în fiecare zi” (%)

	Am vorbit unii cu alții	Ne-am distrat împreună	Am învățat împreună
<i>Gen</i>			
Băiat	90,1%	79,1%	70,8%
Fată	92,7%	81,2%	72,0%
<i>Grupa de vârstă</i>			
8 ani	91,6%	85,5%	84,3%
10 ani	91,3%	78,4%	69,7%
12 ani	90,9%	76,9%	62,0%
<i>Tipul familiei</i>			
Mamă și tată	92,9%	79,9%	67,3%
Părinte și părinte vitreg	89,1%	79,4%	68,0%
Părinte singur	87,7%	70,8%	59,6%
Alt caz	89,4%	81,8%	80,7%
<i>Mediul</i>			
Rural	90,8%	81,8%	72,3%
Urban	91,7%	78,2%	70,4%
Total	91,3%	79,9%	71,3%

Copiii care trăiesc cu mama și tatăl lor biologici tind să petreacă mai mult timp vorbind cu părinții lor decât cei care trăiesc cu un părinte biologic și cu unul vitreg (frecvența altor activități de familie fiind similare). Copiii care trăiesc în familii monoparentale discută și se distrează în familie mai puțin decât copiii care locuiesc cu cupluri întregi (ambii părinți sau un părinte biologic și unul vitreg), ceea ce este de înțeles având în vedere sarcinile sporite în seama părintelui singur⁶. Oarecum neașteptat, copiii din alte tipuri de familii raportează că s-au distrat și au învățat împreună cu familia mai mult decât restul copiilor.

⁶ Viorel-Mihai Cioflică, Aspecte relaționale în familia monoparentală – o abordare calitativă, în *Familia monoparentală în România și fenomene conexe*, coord. Petru Iluț (Presa Universitară Clujeană, 2009).

În sfârșit, copiii din școlile urbane raportează că s-au distrat și au învățat împreună cu familia mai puțin frecvent decât cei de la școlile din mediul rural. O explicație ar putea fi bugetul de timp liber mai redus al părinților din mediul urban.

Următorul set de întrebări se referă la satisfacția cu viața de familie. Copiii din grupa de vârstă 8 ani au fost rugați să răspundă la aceste întrebări folosind scala fețelor, cu cinci puncte. Tabelul 12 rezumă rezultatele obținute. Pentru toate variabilele, cel puțin 95% dintre copii au raportat că sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți de aceste aspecte.

Tabelul 12: Satisfacția cu casa și oamenii cu care locuiești (8 ani) (%)

	0 (cea mai nefericită față)	1	2	3	4 (cea mai fericită față)
Casa sau apartamentul în care locuiești	0,9%	0,8%	1,9%	13,9%	82,5%
Oamenii cu care locuiești	0,7%	0,9%	2,9%	14,5%	81,0%
Toți ceilalți oameni din familia ta	0,9%	0,7%	3,2%	13,8%	81,4%
Viața ta de familie	1,5%	1,2%	2,0%	11,0%	84,3%

Aceleași întrebări au fost adresate copiilor din grupele de vârstă 10 și 12 ani, cerându-li-se să dea răspunsuri pe scala 0–10. Tabelul 13 rezumă distribuția acestor răspunsuri în funcție de sex, vârstă și tipul familiei. Nu există variații în funcție de vârstă în privința satisfacției cu aspectele vieții de familie. Fetele, în schimb, sunt mai mulțumite de oamenii cu care locuiesc. Acest aspect poate fi pus în relație cu stilul parental. Se observă faptul că imaginea de sine a fetelor preadolescente și adolescente este mai puțin influențată de stilul parental, având în vedere faptul că ele se maturizează mai devreme, comparativ cu băieții care resimt controlul mai puternic⁷.

Diferențe semnificative sunt, cum era de așteptat, în funcție de tipul familiei. Copiii care trăiesc cu un singur părinte sunt cel mai puțin mulțumiți cu casele lor. Acest lucru era de așteptat, date fiind dificultățile economice

⁷ Ionela-Raluca Crișan, *Relația părinte-copil în contextul separării partenerilor conjugalii* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2012).

întâlnite în cadrul familiilor monoparentale⁸. În schimb, copiii care locuiesc cu alte persoane decât părinții lor sunt cei mai nesatisfăcuți cu restul indicatorilor.

Tabelul 13: Satisfacția cu casa și oamenii cu care locuiești (10–12 ani) (medii pe scala 0–10)

	Casa sau apartamentul în care locuiești	Oamenii cu care locuiești	Toți ceilalți oameni din familia ta	Viața ta de familie
<i>Gen</i>				
Băiat	9,34	9,42	9,43	9,59
Fată	9,39	9,62	9,51	9,63
<i>Grupa de vârstă</i>				
10 ani	9,38	9,51	9,49	9,61
12 ani	9,35	9,53	9,46	9,60
<i>Tipul familiei</i>				
Mamă și tată	9,40	9,55	9,51	9,66
Părinte și părinte vitreg	9,35	9,47	9,58	9,68
Părinte singur	9,13	9,45	9,31	9,52
Alt caz	9,21	9,17	8,93	8,79
Total	9,40	9,55	9,51	9,66

BANII ȘI POSESIUNILE MATERIALE

Le-am adresat copiilor întrebări privind lucrurile pe care le au ei și familiile lor (pentru grupa de vârstă 8 ani a fost inclusă o listă mai scurtă). Tabelul 14 rezumă răspunsurile afirmative. Rezultatele evidențiază faptul că aproximativ 99% dintre copii au avut haine bune de mers la școală. Între 84% și 88% dintre copii au acces la calculator acasă, în vreme ce peste 75% dintre aceștia au acces la Internet. 75% dintre copiii de 10 ani au propriul telefon mobil, acest procent fiind semnificativ mai mare pentru copiii de 12 ani (88%).

⁸ Ibid.

Tabelul 14: Lucruri pe care le ai (toate grupele de vârstă) (procentul răspunsurilor „Da”)

	8 ani	10 ani	12 ani
Telefon mobil	-	75,7%	88,5%
Propria ta cameră	-	56,3%	70,9%
Cărți pe care să le citești de plăcere	-	90,5%	86,1%
Ceva al tău la care să asculți muzică	-	84,2%	89,1%
Haine bune de mers la școală	98,6%	98,9%	99,3%
Acces la un calculator acasă	84,6%	84,6%	88,0%
Acces la Internet	76,5%	78,1%	81,6%
O mașină pentru transportul familiei	65,1%	58,5%	58,7%
Un televizor acasă pe care poți să îl folosești	95,9%	96,5%	97,3%

Proporția copiilor care au propria lor cameră variază de la 56,3% pentru cei de 10 ani până la 70,9% pentru cei de 12 ani. Între 10 și 15 procente dintre copii nu au cărți pe care să le citească de plăcere și o proporție similară nu au echipamente audio ale lor pe care să asculte muzică.

Tabelul 15: Satisfacția copiilor cu toate lucrurile pe care le au (media).

	8 ani (scala 0–4)	10 ani (scala 0–10)	12 ani (scala 0–10)
Toate lucrurile pe care le ai	3,8	9,7	9,5

Dacă în România copiii raportează că sunt destul de mulțumiți de aspectele materiale, când le adresăm întrebări cu privire la grijile pe care le au în privința banilor pe care le au familiile lor, răspunsul este surprinzător. Aproximativ o treime dintre copii raportează că sunt adesea sau întotdeauna îngrijorați. Contrar așteptărilor, copiii sunt sensibili la problemele financiare ale familiilor lor. Copiii din grupele de vârstă 10 și 12 ani au fost întrebați dacă primesc bani de buzunar. Dacă aproape o treime dintre copiii de 10 ani nu primesc bani de buzunar, procentul scade la 5% pentru grupa de vârstă de 12 ani.

Tabelul 16: Cât de des ești îngrijorat în legătură cu câți bani are familia ta?

	8 ani	10 ani	12 ani
Niciodată	34,0%	30,8%	30,5%
Câteodată	22,8%	39,4%	41,8%
Adesea	18,6%	10,9%	10,6%
Întotdeauna	24,6%	18,9%	17,1%
TOTAL	100%	100%	100%

O proporție asemănătoare (sub 40%) de copii din ambele grupe de vârstă primesc bani de buzunar, dar nu în mod regulat.

Tabelul 17: Bani de buzunar (10–12 ani) (%)

	10 ani	12 ani
Nu primesc bani de buzunar	30,8	5,4
Primesc bani de buzunar, dar nu în mod regulat	39,4	36,3
Primesc bani de buzunar în fiecare săptămână	10,9	48,2
Primesc bani de buzunar în fiecare lună	18,9	10,1
Total	100	100

Copiii din grupa de vârstă 12 de ani au fost rugați să răspundă la unele întrebări despre statusul economic al gospodăriei lor. Mai mult de jumătate dintre respondenți trăiesc în gospodării cu doi adulți care lucrează. La polul opus, 5,7% dintre copii locuiesc într-o gospodărie în care niciun adult nu lucrează.

Tabelul 18: Câți dintre adulții cu care locuiești primesc bani pentru munca lor? (12 ani)

	%
Niciunul	5,7
Unul	23,3
Doi	52,5
Mai mult de doi	18,5
Total	100

Copiii au fost mai degrabă optimiști cu privire la evoluția nivelului lor de trai. Doar 12,1% dintre ei au raportat că familia lor a avut mai puțini bani comparativ cu anul precedent. În schimb, 46,7% răspund că familia lor are mai mulți bani decât în urmă un an (tabelul 19).

Tabelul 19: Față de anul trecut, câți bani are familia ta acum? (12 ani)

	%
Mai mult ca anul trecut	46,7
La fel ca anul trecut	41,3
Mai puțin ca anul trecut	12,1
Total	100

Similar cu întrebarea anterioară, doar 9,1% dintre copii au raportat că familiile lor cheltuie mai puțin ca anul trecut pentru ei. Aproape o jumătate dintre ei 47,7% au răspuns că familiile lor cheltuie mai mult ca anul trecut.

Tabelul 20: Câți bani cheltuie părinții tăi pe lucruri pentru tine (bani de buzunar, haine și cadouri)? (12 ani)

	%
Mai mult ca anul trecut	47,7
La fel ca anul trecut	43,2
Mai puțin ca anul trecut	9,1
Total	100

În sfârșit, 16,6% dintre participanții la studiu au răspuns că i-au auzit pe adulți vorbind mai mult despre problemele financiare decât acum un an. Peste jumătate dintre ei (52%) au răspuns că i-au auzit pe părinții lor discutând mai puțin decât anul trecut despre aceste probleme.

Tabelul 21: Cât de des îi auzi pe adulții din familia ta vorbind despre probleme cu banii? (12 ani)

	%
Mai mult ca anul trecut	16,6
La fel ca anul trecut	31,5
Mai puțin ca anul trecut	52,0
Total	100

PRIETENII ȘI ALTE RELAȚII SOCIALE

Prima întrebare pe această temă a făcut referire la punctele de vedere ale copiilor raportate la prietenii lor (figura 3). Mai mult de jumătate dintre copii (52%) sunt total de acord că prietenii lor sunt de obicei drăguți cu ei și 63% sunt total de acord că au destui prieteni. Fetele răspund într-o proporție ceva mai mare ca băieții că prietenii lor sunt de obicei drăguți cu ele, dar par să ducă mai mare lipsă de prieteni decât băieții. Există, de asemenea, diferențe semnificative în răspunsurile la întrebările de mai sus în funcție de grupa de vârstă: cu vârsta, scade numărul de răspunsuri pozitive la toate întrebările. Peste jumătate dintre copii vorbesc cu prietenii lor în fiecare zi (tabelul 22). Frecvența cu care se distrează în fiecare zi cu prietenii scade cu vârsta. 57% dintre copiii de 8 ani s-au distrat cu prietenii în fiecare zi. Acest procent scade însă la 42% în cazul copiilor de 10 ani și la 39% pentru cei de 12 ani.

În mod similar, 23% din copiii de opt ani se întâlnesc în fiecare zi cu prietenii pentru a studia împreună, dar acest procent scade la 15% la categoria de vârstă de 10 ani și la 12% pentru categoria de vârstă de 12 ani.

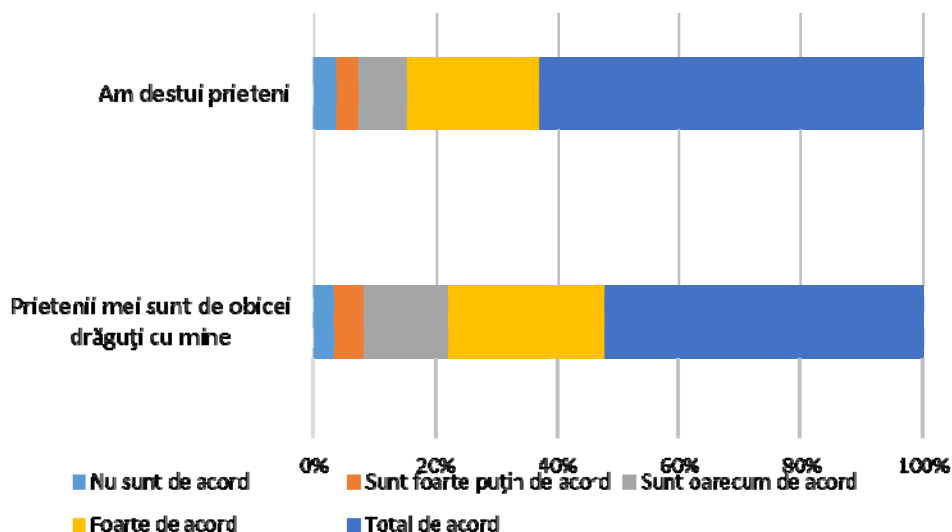

Figura 3: Vederile copiilor asupra prietenilor lor (%)

**Tabelul 22: Frecvența activității cu prietenii
în ultima săptămână, în funcție de grupa de vârstă**

		Deloc	O dată sau de două ori	Majoritatea zilelor	În fiecare zi
Am vorbit unii cu alții	8 ani	9,6%	12,3%	20,7%	57,4%
	10 ani	8,8%	11,0%	27,2%	53,0%
	12 ani	6,0%	10,8%	29,7%	53,6%
Ne-am distrat împreună	8 ani	12,3%	11,1%	19,4%	57,2%
	10 ani	12,8%	14,6%	30,1%	42,4%
	12 ani	9,3%	16,1%	35,8%	38,8%
Ne-am întâlnit să învățăm împreună (în afara școlii)	8 ani	54,5%	9,8%	12,7%	23,1%
	10 ani	52,4%	17,1%	15,2%	15,2%
	12 ani	52,1%	24,3%	11,8%	11,8%

În general, copiii evaluează într-un mod foarte pozitiv relațiile cu prietenii și cu alte persoane, răspunsurile medii fiind peste 8,6 (respectiv 3,4 pe scala fețelor) (tabelul 23).

Tabelul 23: Satisfacția copiilor cu prietenii și alte persoane (medii)

	8 ani (scala 0–4)	10 ani (scala 0–10)	12 ani (scala 0–10)
Prietenii tăi	3,5	9,0	8,9
Oamenii care locuiesc în zona ta	3,4	8,7	8,6
Relațiile tale cu oamenii în general	3,5	9,1	9,2

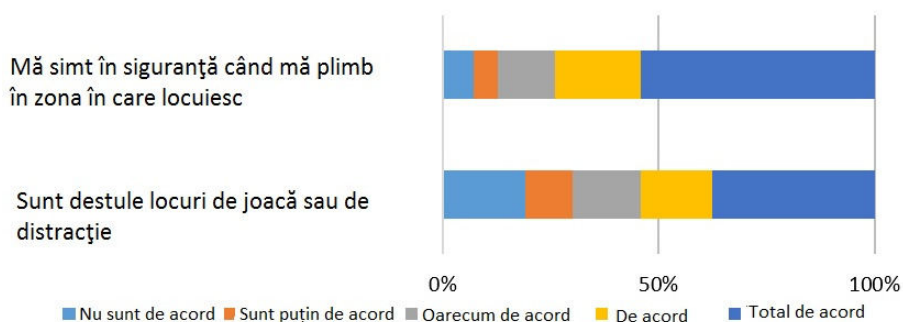
Nu există diferențe semnificative în ceea ce privește gradul de satisfacție cu aceste domenii pentru copiii de diferite grupe de vârstă. Fetele, în schimb, sunt mai mulțumite cu relațiile pe care le au cu oamenii în general (tabelul 24).

Tabelul 24: Satisfacția copiilor cu cu prietenii și alte persoane (medii)

	8 ani (scala 0–4)		10 și 12 ani (scala 0–10)	
	Băieți	Fete	Băieți	Fete
Prietenii tăi	3,5	3,6	8,9	9,0
Oamenii care locuiesc în zona ta	3,4	3,5	8,6	8,6
Relațiile tale cu oamenii în general	3,4	3,6	9,1	9,2

ZONA DE LOCUIRE

În ceea ce privește zona în care trăiesc copiii, există unele constatări contrastante (vezi figura 4). Pe de-o parte, peste 70 % dintre copii sunt foarte de acord sau total de acord cu afirmația „Mă simt în siguranță când mă plimb în zona în care locuiesc”. Pe de altă parte, în cazul întrebării „În zona mea sunt destule locuri de joacă sau de distracție”, acest procent scade la 50 %.

**Figura 4: Evaluarea pe care o fac copiii
locurilor de joacă și siguranței în zona în care trăiesc (%)**

Există o variație semnificativă în privința răspunsurilor în funcție de caracteristicile socio-demografice ale copiilor. Astfel, băieții evaluează ceva mai bine existența locurilor de joacă, ceea ce trimite la rolurile de gen diferite: băieții sunt învățați de mici să se joace pe maidan, să se murdărească, în vreme ce fetele preferă locurile mai curate și mai sigure.

Tabelul 25: Evaluarea zonei în care trăiesc copiii (medii pe scala 0–4)

	Sunt destule locuri de joacă sau de distracție	Mă simt în siguranță când mă plimb în zona în care locuiesc
<i>Gen</i>		
Băiat	2,5	3,1
Fată	2,3	3,1
<i>Grupă de vârstă</i>		
8 ani	2,6	3,2
10 ani	2,5	3,1
12 ani	2,2	3,0
<i>Mediul în care se află școala</i>		
Rural	2,2	3,2
Urban	2,7	2,9
Total	2,4	3,1

În general, procentul copiilor care evaluează pozitiv zona în care trăiesc scade cu vârsta. Variații puternice și contrastante există în conformitate cu mediul de rezidență.

Copiii din mediul rural se plâng în mai mare măsură de lipsa locurilor de joacă. Doar 49 % dintre ei sunt foarte de acord sau total de acord cu afirmația „În zona mea sunt destule locuri de joacă sau de distracție”, comparativ cu cei din localitățile urbane (59%). Acest rezultat este explicabil în contextul deficitului de infrastructură din zonele rurale din România⁹. În ceea ce privește siguranța percepută, situația este opusă: 80% dintre respondenții care învață în localități rurale sunt foarte de acord sau total de acord cu afirmația „Mă simt în siguranță când mă plimb în zona în care locuiesc”, iar procentul răspunsurilor similare ale copiilor care învață în mediul urban este de numai 67%. Copiii sunt în general foarte mulțumiți cu zona în care trăiesc, iar acest lucru nu pare să scadă

⁹ Bădescu și Petre, *Bunăstarea copilului din mediul rural*; Stanciu et al., *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*.

cu vârsta (tabelul 26). Comparativ, ei sunt mai puțin satisfăcuți cu modul în care sunt tratați când merg la medic și acest lucru pare să scadă cu vârsta.

Copiii au un nivel semnificativ mai mic de satisfacție cu spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi, iar această evaluare scade, de asemenea, cu vârsta.

Tabelul 26: Satisfacția copiilor cu zona în care locuiesc (medii)

	8 ani (scala 0–4)	10 ani (scala 0–10)	12 ani (scala 0–10)
Felul în care se poartă oamenii cu tine atunci când mergi la doctor	3,6	9,2	9,1
Spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi în zona ta	3,2	8,3	8,1
Zona în care locuiești, în general	3,7	9,3	9,3

Nu există diferențe semnificative între satisfacția băieților și fetelor dar și a copiilor de diferite grupe de vârstă cu zona în care locuiesc. Totuși, copiii care învață la școlile din mediul urban sunt mai mulțumiți decât cei din mediul rural cu spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi (vezi tabelul 27).

Tabelul 27: Satisfacția copiilor cu zona în care locuiesc

	8 ani (scala 0–4)		10 și 12 ani (scala 0–10)	
	Rural	Urban	Rural	Urban
Felul în care se poartă oamenii cu tine atunci când mergi la doctor	3,6	3,6	9,1	9,2
Spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi în zona ta	3,1	3,3	8,0	8,3
Zona în care locuiești, în general	3,7	3,7	9,3	9,2

ȘCOALA

Victimizare fizică și relațională

40% dintre copii au fost victimizați fizic (au fost loviți de alți copii) la școală și 44% au suferit victimizarea relațională (au fost excluși de la jocuri și activități de copii din clasă).

Tabelul 28: Victimizarea în școală în ultima lună (toate grupele de vârstă)

	Niciodată	O dată	De 2 sau 3 ori	Mai mult de 3 ori
Ai fost lovit de alți copii la școală	60,0%	16,1%	11,7%	12,2%
Copiii din clasa ta NU te-au lăsat să participi la jocurile și activitățile lor	55,7%	11,0%	8,7%	24,6%

Experiența victimizării depinde puternic de caracteristicile socio-demografice ale copilului. Băieții sunt victimizați într-o mai mare măsură decât fetele. Copiii de 8 ani au fost într-o măsură mult mai mare excluși din jocuri și activități de ceilalți copii din clasă. Copiii din școlile rurale sunt victimizați mai frecvent decât cei din decât cei din școlile urbane.

Tabelul 29: Victimizarea în școală în funcție de caracteristicile socio-demografice (%)

		Niciodată	O dată	De 2 sau 3 ori	Mai mult de 3 ori
Ai fost lovit de alți copii la școală	Băiat	53,9%	16,2%	13,6%	16,3%
	Fată	66,8%	15,7%	9,6%	7,9%
Copiii din clasa ta NU te-au lăsat să participi la jocurile și activitățile lor	Băiat	54,3%	10,7%	9,3%	25,7%
	Fată	57,2%	11,4%	7,9%	23,6%
Ai fost lovit de alți copii la școală	8 ani	59,5%	15,9%	11,0%	13,5%
	10 ani	58,8%	17,1%	13,0%	11,1%
	12 ani	61,4%	15,3%	11,1%	12,2%
Copiii din clasa ta NU te-au lăsat să participi la jocurile și activitățile lor	8 ani	40,5%	9,4%	12,3%	37,8%
	10 ani	60,2%	12,6%	9,5%	17,7%
	12 ani	63,8%	11,0%	4,9%	20,3%
Ai fost lovit de alți copii la școală	Rural	58,8%	16,9%	12,8%	11,4%
	Urban	61,0%	15,4%	10,6%	13,0%

		Niciodată	O dată	De 2 sau 3 ori	Mai mult de 3 ori
Copiii din clasa ta NU te-au lăsat să participi la jocurile și activitățile lor	Rural	54,1%	10,6%	9,6%	25,7%
	Urban	57,1%	11,4%	7,8%	23,6%
Ai fost lovit de alți copii la școală	Mamă și tată	60,7%	16,5%	12,4%	10,5%
	Părinte și părinte vitreg	53,2%	15,8%	9,2%	21,7%
	Părinte singur	61,0%	13,0%	10,3%	15,7%
	Alt caz	59,2%	16,0%	11,0%	13,8%
Copiii din clasa ta NU te-au lăsat să participi la jocurile și activitățile lor	Mamă și tată	61,7%	12,0%	7,2%	19,1%
	Părinte și părinte vitreg	56,8%	17,8%	8,2%	17,1%
	Părinte singur	67,4%	8,7%	5,2%	18,7%
	Alt caz	42,8%	9,2%	11,9%	36,1%

Copiii care locuiesc cu ambii părinți biologici au nivelurile de victimizare cele mai scăzute. La polul opus în privința victimizării fizice sunt copiii care trăiesc cu un părinte vitreg. În schimb, cei supuși altor aranjamente de locuire sunt și cei mai supuși victimizării relaționale

Atitudini față de școală

Copiii au fost rugați să răspundă la o serie de întrebări cu privire la evaluarea pe care o fac diferitelor aspecte ale școlii. Contrar nivelurilor destul de mari de victimizare în școală, majoritatea copiilor declară că le place să meargă la școală (cu excepția a aproximativ 9% dintre ei). Cei mai mulți dintre copii au fost de asemenea foarte de acord sau total de acord cu restul întrebărilor.

Cel mai puțin elevii au fost de acord cu afirmația: „Profesorii mei mă ascultă și țin cont de ceea ce spun eu” (12 % nu au fost de acord sau au fost doar puțin de acord). La polul opus este răspunsul la întrebarea „Profesorii mei sunt corecți cu mine” (doar 6 % nu au fost de acord sau au fost foarte puțin de acord).

Tabelul 30: Evaluarea diferitelor aspecte ale școlii (toate grupele de vârstă)

	Nu sunt de acord	Foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord
Profesorii mei mă ascultă și țin cont de ceea ce spun eu	6,2%	5,4%	15,6%	21,7%	51,2%
Îmi place să merg la școală	4,8%	4,3%	9,6%	21,1%	60,2%
Profesorii mei sunt corecți cu mine	2,8%	3,5%	9,3%	19,9%	64,4%
Mă simt în siguranță la școală	4,5%	3,8%	9,3%	17,6%	64,8%

Examinând diferențele în răspunsuri în funcție de caracteristicile socio-demografice, constatăm că fetele au o atitudine mai pozitivă asupra școlii decât băieții. De asemenea, copiilor din școlile rurale le place școala și se simt ascultați și înțeleși de profesori într-o măsură mai mare decât copiii din școlile urbane. Opiniile pozitive despre școală scad însă cu vârsta (tabelul 31).

Tabelul 31: Variațiile în opiniile despre școală în funcție de gen și grupă de vârstă (medii pe scala 0–4)

	Profesorii mei mă ascultă și țin cont de ceea ce spun eu	Îmi place să merg la școală	Profesorii mei sunt corecți cu mine	Mă simt în siguranță la școală
<i>Gen</i>				
Băiat	3,0	3,2	3,3	3,3
Fată	3,1	3,4	3,5	3,4
<i>Grupă de vârstă</i>				
8 ani	3,3	3,6	3,6	3,6
10 ani	3,1	3,4	3,5	3,4
12 ani	2,8	2,9	3,1	3,1
<i>Mediul</i>				
rural	3,1	3,4	3,4	3,3
urban	3,0	3,2	3,4	3,3
Total	3,1	3,3	3,4	3,3

În mod similar, copiii sunt în general mulțumiți cu diferitele aspecte ale școlii, dar satisfacția lor scade cu vârsta (tabelul 32).

Tabelul 32: Satisfacția copiilor cu aspectele legate de școală (medii)

	8 ani (scala 0–4)	10 ani (scala 0–10)	12 ani (scala 0–10)
Ceilalți copii din clasă	3,5	8,7	8,5
Notele pe care le iei	3,6	9,0	8,4
Expriența ta cu școala	3,6	9,3	8,9
Lucrurile pe care le-ai învățat	-	9,4	9,2
Viața ta de elev	-	9,6	9,4
Relația cu profesorii	3,6	9,3	9,0

Cele mai înalte niveluri de satisfacție sunt cu viața de elev și cu lucrurile pe care le-au învățat (aceste întrebări fiind însă adresate numai copiilor din grupele de vârstă de 10 și 12 ani). Urmează satisfacția cu relațiile cu profesorii și cu experiența la școală. Copiii au cele mai scăzute niveluri de satisfacție cu ceilalți copii din clasă și cu notele sau calificativele pe care le primesc.

Fetele sunt mai mulțumite cu aproape toate aspectele legate de școală. Excepție face satisfacția cu ceilalți copii din clasă. Copiii din școlile rurale și urbane sunt la fel de mulțumiți cu școala, cu excepția notelor (cu care cei din școlile urbane sunt mai mulțumiți) și relațiilor cu cadrele didactice (de care sunt mai mulțumiți cei din școlile rurale) (tabelul 33). Pentru copiii din grupa de vârstă de 8 ani găsim aceeași distribuție în funcție de categoriile socio-demografice.

Tabelul 33: Satisfacția copiilor cu aspectele legate de școală (10–12 ani, medii pe scala 0–10)

	Băiat	Fată	Rural	Urban
Ceilalți copii din clasă	8,6	8,6	8,6	8,6
Notele pe care le iei	8,5	8,9	8,6	8,8
Expriența ta cu școala	8,9	9,2	9,1	9,1
Lucrurile pe care le-ai învățat	9,2	9,4	9,3	9,3
Viața ta de elev	9,3	9,6	9,5	9,5
Relația cu profesorii	9,0	9,3	9,2	9,1

Rămâne de studiat într-un articol separat și atitudinile față de școală ale copiilor din familii integrale în comparație cu atitudinile celor din alte tipuri de familii, știut fiind că de exemplu că elevii din a doua categorie au rezultate școlare mai proaste și manifestă probleme de dezvoltare socio-emoțională¹⁰.

UTILIZAREA TIMPULUI

Potrivit *Cercetării statistice privind utilizarea timpului* (TUS 2012), copiii cu vârsta de 10 până la 14 ani studiază zilnic, în medie, 5 ore și 6 minute într-o zi de școală și o oră și 11 minute într-o zi de weekend. Ei folosesc calculatorul zilnic pentru divertisment în medie 40 de minute. Copiii români dorm în medie 9 ore și 36 minute în zilele de școală și 10 ore și 51 de minute la sfârșit de săptămână. Într-o zi de școală își petrec, de asemenea, 2 ore și 51 de minute pe îngrijirea personală (3 ore și 9 minute la sfârșit de săptămână). 42 de minute sunt dedicate activităților casnice și de îngrijirea familiei (55 de minute în week-end), dar distribuția pe sexe este inegală: fetele petrec 54 de minute pentru această activitate în zilele de școală (o oră și cinci minute fără școală) iar băieții doar 32 de minute (46 de minute în zilele fără școală). Drept rezultat fetele dispun de 25 minute mai puțin pentru petrecerea timpului liber la sfârșit de săptămână decât băieții. Într-o zi lucrătoare copiii de vârsta 10–14 ani călătoresc în medie o oră și 4 minute, iar la sfârșit de săptămână numai 42 minute¹¹.

Doar o cincime dintre români (cei mai mulți din clasa de mijloc) merg în vacanță în vară. 81 % dintre cei care au copii merg în vacanță cu părinții lor¹². În restul vacanței, copiii din mediul urban merg în tabere de vară sau în mediul rural, la rudele de la țară sau pur și simplu rămân pe lângă casă. Copiii din mediul rural merg într-o mai mică măsură în vacanță organizate.

Din datele studiului *Lumile copiilor* reiese că cel mai frecvent copiii români își fac temele (89 % dintre ei fac acest lucru în fiecare zi sau aproape în fiecare zi), se uită la televizor (78 %), ajută în casă la treburile gospodărești (66%), fac sport sau exerciții fizice (60%), stau la calculator (49%) și citesc de plăcere (48%).

¹⁰ Adrian Hatos și Sergiu Bălțătescu, *Family Structure and School Results: Multivariate Analysis of Answers of Teenage Students in a Romanian City*, Child Indicators Research, vol. 6 nr. 2 (2013); Secui, M., D. Bîrle și R. Stan, *Dezvoltarea socio-emoțională a copilului și adolescentului în condiții de parenting incomplet* (2011).

¹¹ Institutul Național de Statistică, *Utilizarea timpului în România. Cercetarea statistică privind utilizarea timpului (TUS) realizată în gospodăriile populației în perioada septembrie 2011– septembrie 2012*, Comunicat de presă, 2013, http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_anuale/util_timpul/utilizarea_timpului_r13.pdf.

¹² IRES, *Vacanțele românilor. Raport de cercetare*, http://www.ires.com.ro/uploads/articole/ires_vacantele-romanilor-2014_raport-de-cercetare.pdf.

Aproximativ 46% dintre copii iau ore în afara școlii cel puțin o zi pe săptămână. Având în vedere preocupările de politici din țara noastră¹³, în chestionarul aplicat în România a fost adăugat un element suplimentar. Am constatat că 12,4 % dintre copii lucrează zilnic sau aproape zilnic.

Fetele citesc de plăcere, ajută în gospodărie și își fac temele într-o proporție mai mare decât băieții. Aceștia, în schimb, stau mai mult pe calculator, fac sport și muncesc mai mult. Frecvența lecturii scade cu vârsta, lăsând loc vizionării TV și statului la calculator. Copiii din școlile din mediul rural iau ore în afara școlii într-o proporție mult mai mică decât cei din școlile urbane.

Tabelul 34: Bugetul de timp al copiilor (toate grupele de vârstă)

	Rareori sau niciodată	Mai puțin de o dată pe săptămână	O dată sau de două ori pe săptămână	În fiecare zi sau aproape în fiecare zi
Iau ore în afara școlii	46,1%	7,9%	25,3%	20,8%
Citesc de plăcere	15,0%	10,8%	25,8%	48,3%
Ajut în casă la treburile gospodărești	6,0%	6,7%	20,8%	66,5%
Îmi fac temele	2,2%	2,6%	6,5%	88,7%
Mă uit la televizor	3,6%	4,0%	14,8%	77,7%
Fac sport sau exerciții fizice	9,6%	7,3%	23,5%	59,6%
Stau la calculator	17,6%	9,4%	24,2%	48,8%
Muncesc singur sau alături de alți membri ai familiei	73,6%	6,5%	7,4%	12,4%

De asemenea, ei folosesc calculatorul mai puțin decât copiii care învață în orașe. În schimb, ajută mai mult cu treburile casnice și lucrează în afara gospodăriei mai mult.

¹³ Studii pe baza datelor culese de Institutul Național de Statistică estimează că aproximativ 7% dintre copiii români lucrează într-o formă sau alta. Pentru anumite grupe de vârstă procentul este mult mai mare. Vezi Cătălin Ghinăraru, *Munca copiilor în România* [Children's work in Romania] (UNICEF, 2004).

Tabelul 35: Bugetul de timp: activități
pe care le fac copii cel puțin o dată pe săptămână (toate grupele de vârstă)

	Iau ore în afara școlii	Citesc de plăcere	Ajut în casă la treburile gospodărești	Îmi fac temele	Mă uit la televizor	Fac sport sau exerciții fizice	Stau la calculator	Muncesc
Gen								
Băiat	46,1%	70,3%	84,0%	94,0%	92,8%	85,6%	78,0%	24,4%
Fată	46,2%	78,4%	90,7%	96,7%	92,0%	80,6%	67,9%	14,9%
Grupă de vârstă								
8 ani	50,2%	79,7%	86,6%	95,6%	91,8%	84,1%	71,1%	n,a,
10 ani	43,0%	77,7%	89,7%	94,7%	91,1%	81,7%	70,0%	21,6%
12 ani	45,6%	66,4%	85,5%	95,3%	94,1%	83,6%	77,3%	18,3%
Mediul								
Rural	36,4%	74,5%	90,0%	94,5%	91,5%	82,5%	69,4%	24,7%
Urban	55,1%	73,8%	84,6%	95,8%	93,2%	83,8%	76,4%	15,0%
Tipul familiei								
Mamă și tată	45,2%	73,7%	87,8%	95,2%	93,0%	83,7%	75,4%	20,2%
Părinte și părinte vitreg	39,3%	65,7%	90,8%	94,0%	94,5%	79,1%	66,5%	15,7%
Părinte singur	41,0%	66,7%	85,9%	97,2%	92,0%	80,0%	71,2%	19,2%
Alt caz	49,2%	77,1%	86,2%	94,9%	91,3%	83,2%	70,0%	19,5%
Total	46,1%	74,1%	87,2%	95,2%	92,4%	83,1%	73,0%	19,9%

În chestionarul pentru grupele de vârstă de 10–12 ani au fost incluse și întrebări privind satisfacția cu modul de folosire a timpului liber și cu activitățile desfășurate (tabelul 36). Copiii sunt în general mulțumiți cu aceste domenii, dar satisfacția lor scade cu vârsta. Nu există diferențe semnificative în funcție de sex sau de mediul de rezidență.

Tabelul 36: Satisfacția copiilor cu modul de folosire a timpului liber și cu activitățile desfășurate (10–12 ani) (medii pe scala 0–10)

	Băiat	Fată	10 ani	12 ani	Rural	Urban	TOTAL
Felul în care îți folosești timpul	9,2	9,1	9,3	9,1	9,2	9,2	9,2
Ceea ce faci în timpul liber	9,3	9,2	9,3	9,2	9,3	9,2	9,2

Copiii din alte tipuri de familii au de departe răspunsurile cele mai negative la aceste două întrebări (tabelul 37). Oarecum paradoxal, copiii din familiile monoparentale au cele mai multe resurse de timp liber timp liber, poate cauza supravegherii parentale mai reduse.

Tabelul 37: Satisfacția copiilor cu modul de folosire a timpului liber și cu activitățile desfășurate, în funcție de tipul familiei (10–12 ani) (medii pe scala 0–10)

	Mamă și tată	Părinte și părinte vitreg	Părinte singur	Alt caz	TOTAL
Felul în care îți folosești timpul	9,2	9,0	9,3	8,7	9,2
Ceea ce faci în timpul liber	9,3	9,2	9,3	8,3	9,2

SINELE

Satisfacția cu domeniile vieții personale

Copiii de toate vârstele au fost rugați să răspundă la șase întrebări care fac referire la satisfacția cu privire la diferite domenii ale vieții lor (cei de 10 și 12 ani au răspuns la 11 întrebări). După cum se poate observa în tabelul 38, pe ansamblu aceștia au raportat niveluri foarte ridicate de satisfacție (peste 9 pe scala 0–10 sau 3,6 pe scala de la 0 la 4).

Tabelul 38: Satisfacția copiilor cu diferitele domenii ale vieții lor

	8 ani (scala 0–4)	10 ani (scala 0–10)	12 ani scala 0–10)
Felul în care îți folosești timpul	3,7	9,3	9,2
Sănătatea ta	3,8	9,6	9,6

	8 ani (scala 0–4)	10 ani (scala 0–10)	12 ani scala 0–10)
Felul în care arăți	3,7	9,3	9,4
Corpul tău	3,8	9,4	9,3
Felul în care ești ascultat de către adulți	3,6	9,2	9,1
Încrederea pe care o ai în tine	3,8	9,4	9,4
Cât de în siguranță te simți	-	9,6	9,4
De lucrurile la care vrei să fii bun	-	9,6	9,4
De lucrurile pe care le faci în afara casei	-	9,3	9,3
De ceea ce se poate întâmpla cu tine, mai târziu în viață	-	8,9	9,0
De cât ești de pregătit pentru viitor	-	9,2	9,1

*Tabelul 39: Satisfacția cu domeniile vieții,
în funcție de gen și mediul de rezidență (10–12 ani)*

	Băiat	Fată	Rural	Urban
Felul în care îți folosești timpul	9,3	9,2	9,3	9,2
Sănătatea ta	9,6	9,6	9,6	9,6
Felul în care arăți	9,4	9,3	9,3	9,3
Corpul tău	9,3	9,3	9,4	9,3
Felul în care ești ascultat de către adulți	9,2	9,1	9,1	9,1
Încrederea pe care o ai în tine	9,4	9,4	9,5	9,3
Cât de în siguranță te simți	9,4	9,5	9,5	9,4
De lucrurile la care vrei să fii bun	9,5	9,5	9,5	9,5
De lucrurile pe care le faci în afara casei	9,3	9,3	9,3	9,3
De ceea ce se poate întâmpla cu tine, mai târziu în viață	8,9	9,0	8,9	9,0
De cât ești de pregătit pentru viitor	9,2	9,1	9,1	9,1

Copiii raportează cele mai înalte niveluri de satisfacție cu sănătatea, siguranța și lucrurile la care sunt buni. Pentru ultimele două domenii, nivelul de satisfacție scade ușor cu vârsta. Niveluri ușor mai reduse de satisfacție sunt cu „ceea ce se poate întâmpla cu tine, mai târziu în viață” (în jur de 9). Nu există diferențe semnificative între băieți și fete și nici între copiii care învață în școlile din mediul rural și cei din școlile urbane (tabelul 39).

Există, totuși, diferențe semnificative între copiii care trăiesc în diferite tipuri de familii. Cele mai ridicate niveluri de satisfacție le au cei care locuiesc doar cu părinții lor biologici (fie și în familii monoparentale). Copiii care locuiesc cu un părinte vitreg au niveluri mai mici de satisfacție cu aspectul personal, corpul, modul cum sunt ascultați de către adulți, siguranța personală și modul cum se simt pregătiți pentru viitor.

Copiii care trăiesc în alte tipuri de familii sunt însă de departe cei mai puțin mulțumiți aproape toate domeniile enumerate.

Tabelul 40: Satisfacția cu diferitele domenii ale vieții, în funcție de tipul familiei (10–12 ani)

	Mamă și tată	Părinte și părinte vitreg	Părinte singur	Alt caz
Felul în care îți folosești timpul	9,3	9,2	9,3	8,3
Sănătatea ta	9,6	9,5	9,7	9,0
Felul în care arăți	9,4	9,1	9,4	8,8
Corpul tău	9,4	8,9	9,4	9,0
Felul în care ești ascultat de către adulți	9,2	8,6	9,1	8,6
Încrederea pe care o ai în tine	9,4	9,3	9,4	9,0
Cât de în siguranță te simți	9,5	9,1	9,4	9,1
De lucrurile la care vrei să fii bun	9,5	9,3	9,5	9,3
De lucrurile pe care le faci în afara casei	9,3	9,4	9,3	9,1
De ceea ce se poate întâmpla cu tine mai târziu în viață	9,0	9,0	9,0	8,5
De cât ești de pregătit pentru viitor	9,2	8,9	9,1	8,8

Schimbări în viața copiilor

I-am întrebat pe copiii din categoriile de vârstă de 10 și 12 de ani despre schimbările care au avut loc în ultimul an în viața lor. După cum se arată în figura 5, în această perioadă doar 10 % din copii și-au schimbat locuința. 7,6 % dintre ei s-au mutat în altă zonă din oraș/sat sau în alt oraș/sat și 8 % s-au mutat la altă școală lor. 8,7 % au locuit în altă țară mai mult de o lună și iar 6,6% locuiesc cu alți părinți sau tutori decât anul trecut.

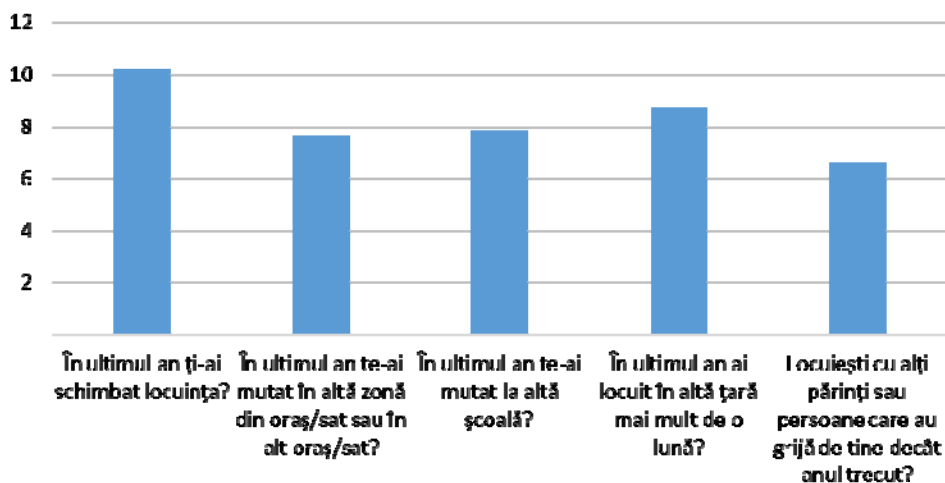

Figura 5: Schimbări în viața copiilor (10–12 ani) (%)

Băieții par să fi trecut prin mai puține schimbări decât fetele, deși cu excepția răspunsurilor la întrebarea „Ai locuit în altă țară mai mult de o lună?”, diferențele nu sunt semnificative statistic. Se pare că această diferență are valoarea unei regularități statistice. Un studiu realizat în România și alte 7 țări arată și faptul că fetele sunt mai afectate de schimbările critice petrecute în viața lor decât băieții. Categoria de vârstă a copiilor nu este asociată cu vreo schimbare în viața acestora. În schimb, diferențele asociate cu tipul școlii sunt interesante. Copiii care învață în școlile din mediul rural sunt (cum era de așteptat) mai puțin supuși schimbărilor de locuință, zonă, localitate sau școală, dar au o probabilitate mai mare de a trăi cu alți părinți sau tutori decât în anul anterior.

Cum era de așteptat, am găsit diferențe semnificative în funcție de tipul familiei. Copiii din familiile intacte au trecut și prin cele mai puține schimbări. Cei care trăiesc cu un părinte vitreg au o probabilitate mai mare să-și schimbe

locuința, zona, localitatea sau școala, dar și să trăiască cu alți părinți decât în anul anterior. Copiii care locuiesc cu un singur părinte sau în alte aranjamente sunt de asemenea supuși mai multor schimbări.

**Tabelul 41: Schimbări în viața copiilor
în ultimele 12 luni – procentul răspunsurilor de „da” (10–12 ani)**

	Băiat	Fată	10 ani	12 ani	rural	urban	Mamă și tată	Părinte și părinte vitreg	Părinte singur	Alt caz
Ți-ai schimbat locuința	11,0	9,4	10,4	10,1	7,9	12,5	8,1	27,0	18,1	14,4
Te-ai mutat în altă zonă din oraș/sat sau în alt oraș/sat	8,4	6,8	7,3	7,9	6,1	9,1	6,0	20,6	12,9	12,6
Te-ai mutat la altă școală	8,8	6,9	7,5	8,2	6,9	8,8	6,2	15,3	14,1	16,2
Ai locuit în altă țară mai mult de o lună	9,7	7,6	8,2	9,1	7,8	9,5	7,7	8,8	15,2	12,7
Locuiești cu alți părinți sau persoane care au grijă de tine ca și anul trecut	5,8	7,5	6,9	6,3	8,2	5,0	5,4	12,1	11,7	11,9

Cunoașterea și respectarea drepturilor copilului

Analizând cele trei întrebări cu privire la cunoștințele și atitudinile copiilor cu privire la drepturile lor, aflăm că doar 11% dintre aceștia au răspuns „nu” la întrebarea „știi ce drepturi au copiii” iar 29% dintre aceștia au răspuns că nu sunt siguri. 28% dintre ei au răspuns că nu știu despre Convenția cu privire la Drepturile Copiilor (25% nefiind siguri). În sfârșit, 14% răspund că ei cred că adulții din România respectă drepturile copiilor (32% nefiind siguri).

Nu există vreo variație în răspunsurile la aceste întrebări în funcție de gen. După cum ne-am așteptat, cunoștințele copiilor cu privire la drepturile lor și la Convenția ONU cresc în general cu vârsta. Pe de altă parte, copiii mai mari cred într-o mai mare măsură că adulții respectă drepturile copilului (figura 6).

Tipul familiei induce variații semnificative în privința modului în care copiii își cunosc drepturile și în faptul dacă știu despre Convenția cu privire la Drepturile Copiilor.

Tabelul 42: Opinii privind drepturile copiilor (toate grupele de vârstă) (%)

	Nu	Nu sunt sigur	Da
Știu ce drepturi au copiii	11,2%	28,8%	60,0%
Am auzit de Convenția cu privire la Drepturile Copiilor	28,0%	24,9%	47,1%
Cred că, în țara mea, adulții respectă drepturile copiilor	14,1%	31,9%	54,0%

Lipsa cunoștințelor privind drepturile copilului este asociată cu o mai mare încredere că adulții respectă aceste drepturi. Găsim asocieri similare în cazul copiilor din mediul rural (în comparație cu cei din mediul urban), precum și în cazul băieților (comparativ cu fetele).

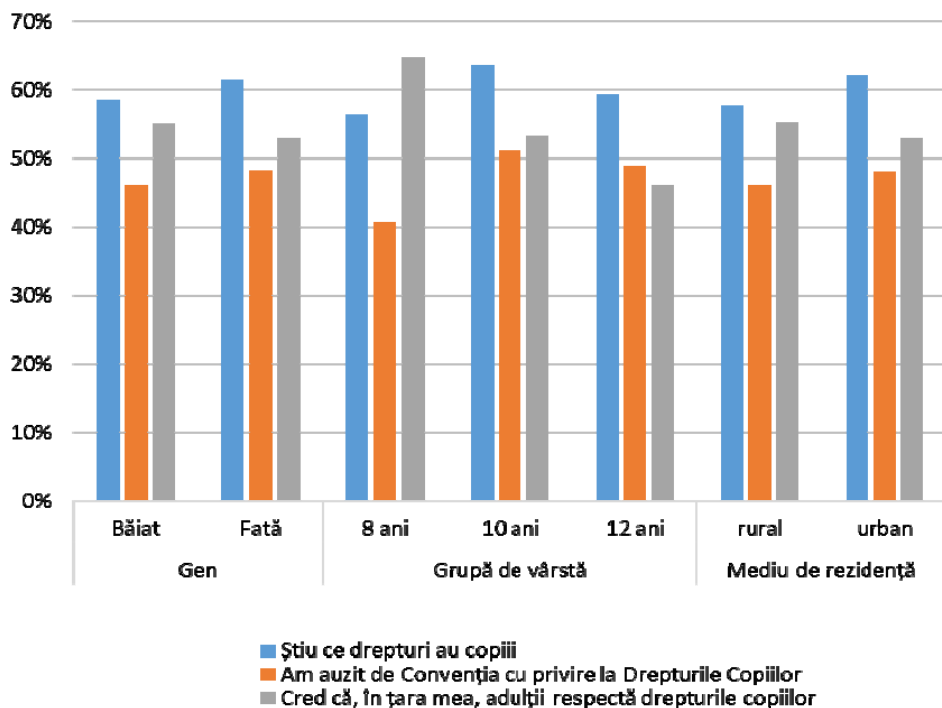

Figura 6: Răspunsuri afirmative la întrebările privind cunoașterea drepturilor copiilor, în funcție de gen, grupa de vârstă și mediul de rezidență (%)

BUNĂSTAREA SUBIECTIVĂ

În anchetă au fost incluse câteva măsuri ale bunăstării subiective, precum Satisfacția cu viața ca întreg (*Satisfaction with Life as a Whole*), Scala de satisfacție cu viața pentru elevi (*The Student's Life Satisfaction Scale*), Scala multidimensională a satisfacției cu viața pentru elevi (*Brief Multidimensional Student Life Satisfaction Scale*), Indexul bunăstării personale pentru școlari (*Personal Well-being Index – School Children (PWI-SC)*) și Afectul pozitiv (*Positive affect*)¹⁴.

Satisfacția cu viața ca întreg (OLS)

Aceasta este o măsură cu un singur item, scalat de la 0 la 10. Pe ansamblu, peste 81% din copiii de 10 ani și 74% din cei de 12 ani sunt pe deplin satisfăcuți cu viața lor (răspunzând cu 10). În rândul copiilor de 8 ani, 84% au încercuit fața cea mai fericită (4 pe scala de la 0 to 4).

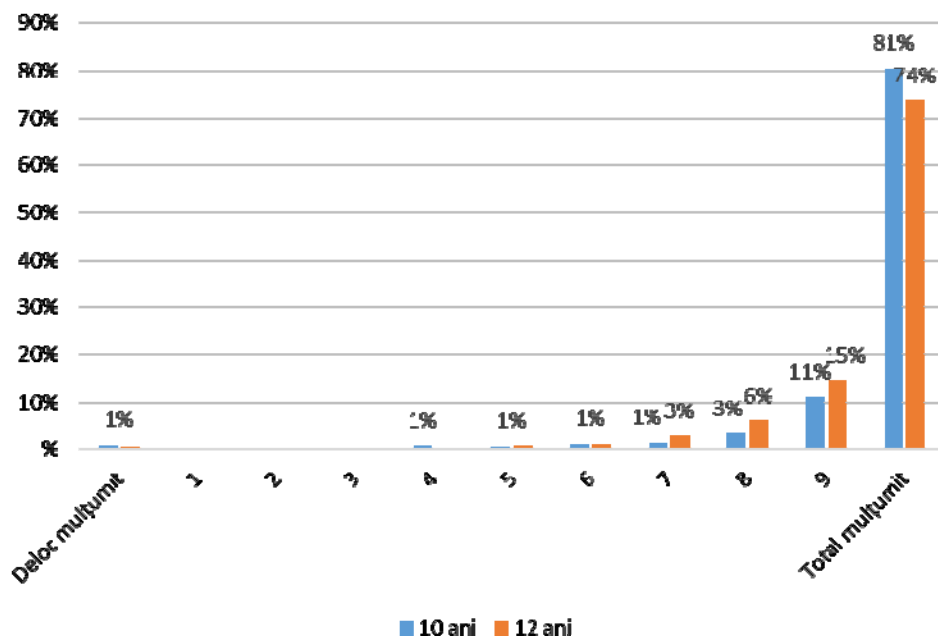

Figura 7: Satisfacția cu viața ca întreg (10–12 ani)

¹⁴ Pentru mai multe detalii vezi Rees și Main, "Children's views on their lives and well-being in 15 countries: A report on the Children's Worlds survey, 2013–14".

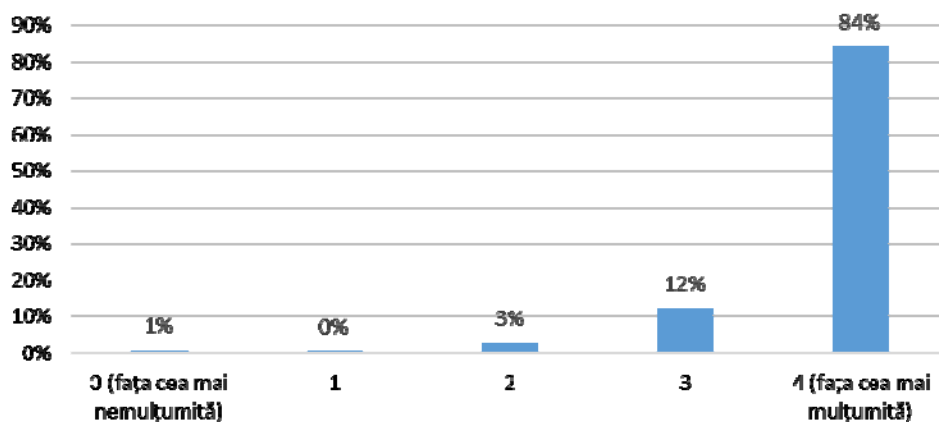

Figura 8: Satisfacția cu viața ca întreg (8 ani)

Scala de satisfacție cu viața pentru elevi (SLSS)

Scala folosită în studiul Lumile copiilor este o versiune redusă, compusă din 5 itemi, a *Scalei de satisfacție cu viața pentru elevi* introdusă de Huebner¹⁵. Copiii din grupa de vârstă de 8 ani au răspuns la itemi pe o scală în cinci puncte cu valori de la „Nu sunt de acord” la „Total de acord”. Pe ansamblu, copii au oferit răspunsuri foarte pozitive și la această scală.

Tabelul 43: Itemii scalei SLSS (8 ani)

	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Sunt foarte de acord	Total de acord
Viața mea merge bine	0,9%	0,9%	3,8%	16,2%	78,3%
Viața mea e așa cum trebuie	1,2%	1,5%	4,4%	19,4%	73,5%
Am o viață bună	1,0%	1,4%	3,3%	16,1%	78,2%
Am ce vreau în viață	2,9%	3,0%	6,3%	18,6%	69,2%
Lucrurile în viața mea sunt excelente	1,7%	2,0%	5,7%	18,9%	71,6%

¹⁵ E. S. Huebner, Preliminary Development and Validation of a Multidimensional Life Satisfaction Scale for Children, *Psychological Assessment*, vol. 6 nr. 2 (1994).

Copiiilor de 10–12 ani li s-au pus aceleași întrebări, dar răspunsurile au fost date pe o scală de la 0 la 10.

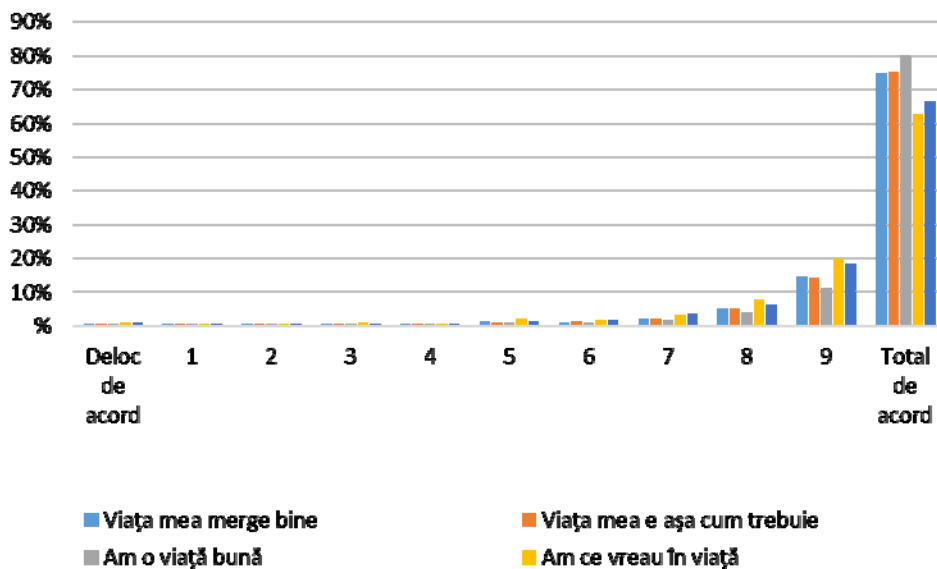

Figura 9: Itemii SLSS (10–12 ani) (%)

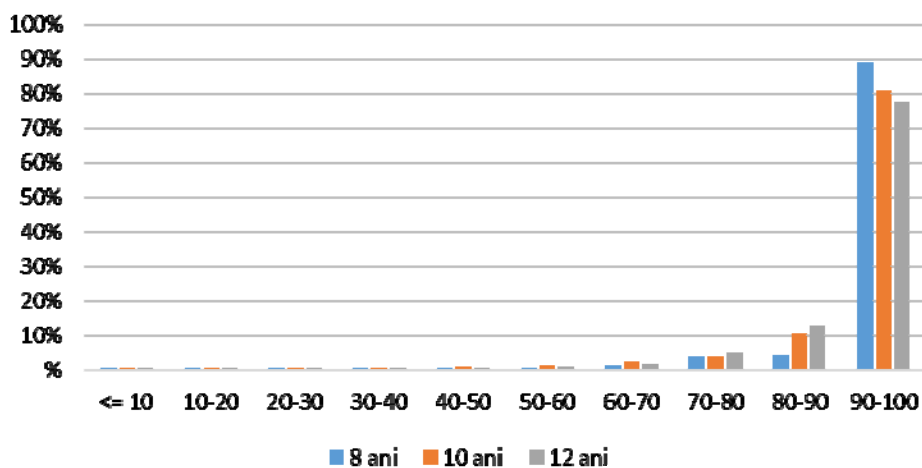

Figura 10: Distribuția valorilor scalei SLSS pentru toate grupele de vârstă (%)

Pentru toate categoriile de vârstă, aplicând analiza factorială exploratorie am obținut un singur factor care explică peste 70% din variația totală a itemilor. Scala compusă din însumarea celor 5 itemi are o fidelitate foarte bună (Cronbach alfa peste 0,8). Distribuția valorilor acestei scale pe cele trei grupe de vârstă este indicată în figura 9. Se observă de aici că proporția celor care au obținut valori de la 90 la 100 scade cu vârsta. În schimb, la grupa de vârstă de 12 ani avem mai multe valori de 80–90.

Scala multidimensională a satisfacției cu viața pentru elevi

The Brief Multidimensional Student Life Satisfaction Scale este o adaptare a celei propuse de Huebner, însumând cinci domenii (satisfația cu familia, cu prietenii, experiența cu școala, zona în care locuiesc și corpul). Cele cinci variabile încarcă într-un singur factor. Scalele au o fidelitate moderată (Cronbach alfa între 0,55 și 0,6). Scala este o sumă a acestor cinci scoruri transformate pe o scală de la 0 la 100. Distribuția scorurilor este indicată în figura 11.

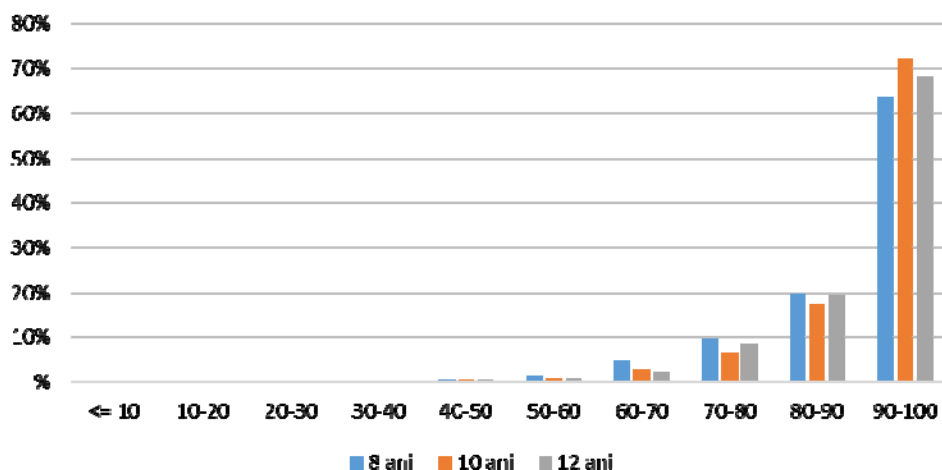

Figura 11: Distribuția scorurilor BMSLSS (toate grupele de vârstă) (%)

Indexul bunăstării personale pentru școlari (PWI-SC)

Pentru copiii din grupele de vârstă de 10 și 12 ani am calculat Indexul bunăstării personale pentru școlari¹⁶, însumând indicatorii de satisfacție cu

¹⁶ R. A. Cummins și A. Lau, *Personal Wellbeing Index-School Children (PWI-SC)* (School of Psychology, Deakin University: Melbourne, 2005).

„toate lucrurile pe care le ai”, „sănătatea ta”, „lucrurile la care vrei să fii bun”, „relațiile tale cu oamenii în general”, „cât de în siguranță te simți”, „lucrurile pe care le faci în afara casei și „ceea ce se poate întâmpla cu tine, mai târziu în viață”. Cele șapte variabile încarcă într-un singur factor iar scala obținută prin însumarea lor are o fidelitate bună (Cronbach alfa = 0.694). În figura 12 am prezentat distribuția acestei variabile pentru cele două grupe de vârstă.

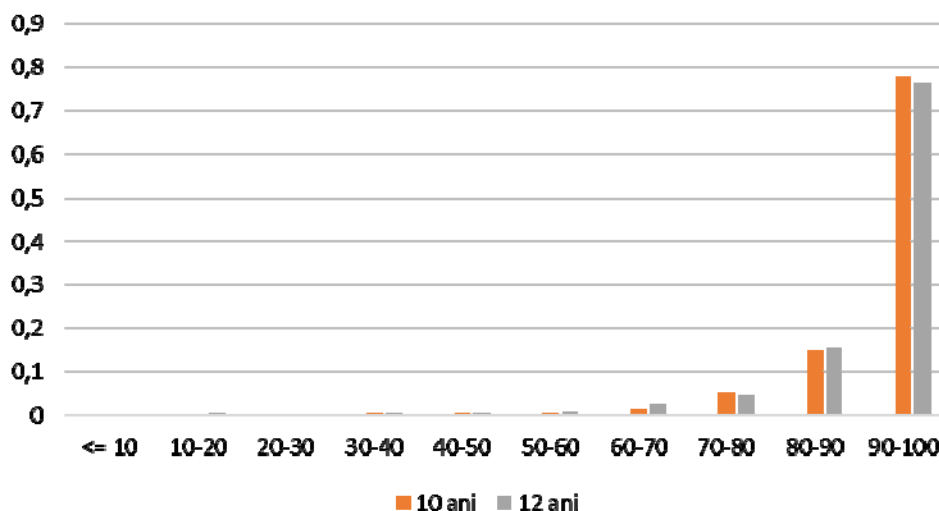

Figura 12: Distribuția scorurilor pe scala PWI-SC (10–12 ani) (%)

PWI-SC9

Urmându-l pe Casas et al.¹⁷ am calculat o variantă adaptată a PWI-SC care include doi itemi adiționali ce se referă la satisfacția cu „felul în care îți folosești timpul” și „experiența ta cu școala”. Distribuția pentru această scală cu nouă itemi pentru grupele de vârstă de 10 și 12 ani este indicată în figura 13. Variabilele încarcă într-un singur factor iar scala sumativă are o fidelitate bună (Cronbach alfa = 0,76).

¹⁷ Ferran Casas et al., Testing the personal wellbeing index on 12–16 year-old adolescents in 3 different countries with 2 new items, *Social Indicators Research*, vol. 105 nr. 3 (2012); Ferran Casas et al., School Satisfaction Among Adolescents: Testing Different Indicators for its Measurement and its Relationship with Overall Life Satisfaction and Subjective Well-Being in Romania and Spain, *ibid.*, vol. 111 (2013).

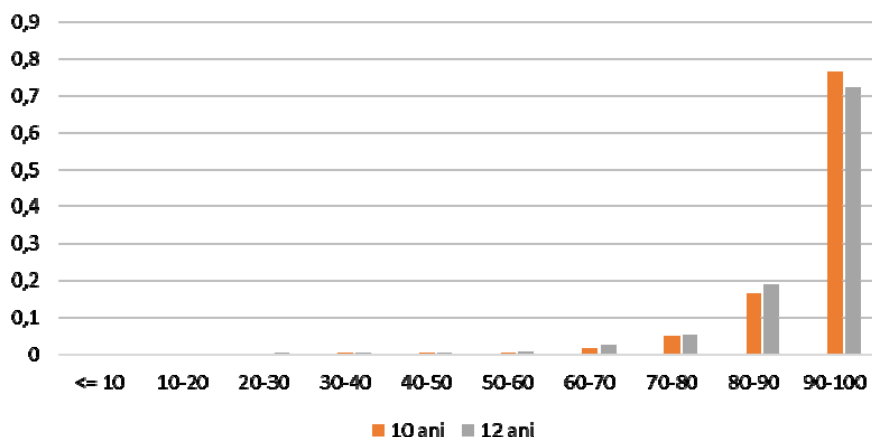

Figura 13: Distribuția scorurilor pe scala PWI-SC9 (10-12 ani) (%)

Afectul pozitiv (AP)

Copiii din grupele de vârstă de 10 și 12 ani le-au fost adresate șase întrebări privind afectul pozitiv – Russell's Core Affect¹⁸. Copiii au fost întrebați cât de des în ultimele două săptămâni s-au simțit *mulțumiți, fericiți, relaxați, activi, calmi și plini de energie*. Cei șase itemi încarcă într-un singur factor, iar scala obținută prin însumarea acestor indicatori are o fidelitate foarte bună (Cronbach alfa = 0,828). În figura 14 prezentăm variația nivelurilor acestor scale pentru cele două grupe de vârstă.

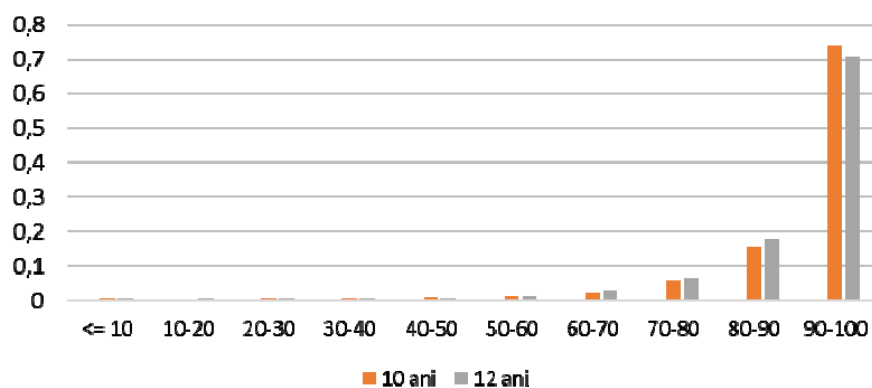

Figura 14: Distribuția scorurilor pe scala a afectului pozitiv (10 and 12 ani) (%)

¹⁸ James A. Russell, A circumplex model of affect, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 39 nr. 6 (1980).

Variații în nivelurile bunăstării subiective

Scopul acestei secțiuni este de a evidenția distribuția celor șase scale de bunăstare subiectivă în funcție de caracteristicile socio-demografice ale copiilor (Tabelul 44). Nu am identificat diferențe semnificative de gen în nivelurile bunăstării subiective. În schimb, pentru vârstă există un trend consistent: copiii de 10 ani au niveluri mai ridicate de bunăstare subiectivă decât cei de 12 ani. Cele mai mari diferențe între cele două grupe de vârstă se înregistrează în cazul scalelor BMSLSS și PWI9, cel mai probabil datorită faptului că includ un item de satisfacție cu experiența cu școala.

Tabelul 44: Distribuția valorilor diferitelor scale de bunăstare subiectivă în funcție de variabilele socio-demografice (10–12 ani) (medii)

	OLS	SLSS	BMSLSS	PWI7	PWI9	AP
<i>Gen</i>						
Băiat	95,2	93,7	92,0	93,3	92,7	92,5
Fată	95,1	93,8	93,0	93,9	93,5	91,9
<i>Grupă de vârstă</i>						
10 ani	95,5	94,2	93,1	93,8	93,6	92,4
12 ani	94,7	93,3	92,0	93,3	92,6	91,9
<i>Structura familiei</i>						
Mamă și tată	95,7	94,5	92,9	93,8	93,3	92,7
Părinte și părinte vitreg	92,3	92,2	90,7	92,5	91,6	91,0
Părinte singur	95,3	92,1	92,4	93,5	93,0	90,6
Alt caz	87,5	86,1	88,1	90,6	89,9	86,5
<i>Mediu de rezidență</i>						
rural	95,4	93,5	92,5	93,3	92,8	92,4
urban	94,8	94,0	92,5	93,8	93,3	91,9
Total	95,1	93,7	92,5	93,6	93,1	92,2

Cum era de așteptat, copiii care locuiesc cu ambii părinți au nivelurile cele mai ridicate de bunăstare subiectivă. Cele mai mari diferențe față de restul copiilor se înregistrează pentru scalele BMSLSS și SLSS. Oarecum paradoxal, copiii din familii monoparentale au niveluri mai ridicate de bunăstare subiectivă decât cei care locuiesc cu mama sau tatăl vitreg. Nu există o diferență semnificativă statistic între copii care învață în mediul rural și cei care învață în mediul urban.

LUMILE COPIILOR ROMÂNI

Comparând satisfacția copiilor cu diferite aspecte ale vieții lor găsim unele variații semnificative, ce nu sunt evidente atunci când discutăm separat fiecare aspect al vieții. Aceste diferențe stau ca o dovadă a importanței faptului de a întreba copiii cu privire la diferitele aspecte ale vieții lor. Tabelul 45 înfățișează media, abaterea standard și procente sub medie pentru toate întrebările privind satisfacția cu diferitele domenii ale vieții ale copiilor din categoria de vârstă de 8 ani.

Tabelul 45: Satisfacția copiilor de 8 ani
cu diferitele aspecte ale vieții (media, abaterea standard, procentul celor care au răspuns cu valoarea maximă și procentul celor sub mediana scalei)

	Media	Abaterea standard	% max	% sub mediana scalei
Toate lucrurile pe care le ai	3,8	0,6	85,0%	1,2%
Viața ta ca întreg	3,8	0,6	84,2%	1,0%
Încrederea pe care o ai în tine	3,8	0,6	83,5%	1,4%
Casa sau apartamentul în care locuiești	3,8	0,6	82,5%	1,7%
Sănătatea ta	3,8	0,6	82,2%	1,5%
Corpul tău	3,8	0,6	81,9%	1,5%
Viața ta de familie	3,8	0,7	84,3%	2,8%
Ceea ce faci în timpul liber	3,7	0,6	81,1%	1,5%
Felul în care arăți	3,7	0,6	81,6%	1,7%
Toți ceilalți oameni din familia ta	3,7	0,6	81,4%	1,6%

	Media	Abaterea standard	% max	% sub mediana scalei
Oamenii cu care locuiești	3,7	0,6	81,0%	1,6%
Zona în care locuiești, în general	3,7	0,8	78,8%	3,4%
Felul în care îți folosești timpul	3,7	0,7	75,0%	1,9%
Relația cu profesorii	3,6	0,8	76,8%	3,0%
Expriența ta cu școala	3,6	0,8	74,2%	2,9%
Felul în care se poartă oamenii cu tine atunci când mergi la doctor	3,6	0,8	72,1%	3,1%
Notele pe care le iei	3,6	0,8	72,5%	3,4%
Felul în care ești ascultat de către adulți	3,6	0,8	72,0%	3,1%
Prietenii tăi	3,5	0,8	67,0%	3,2%
Relațiile tale cu oamenii în general	3,5	0,8	65,4%	3,4%
Ceilalți copii din clasă	3,5	0,9	63,7%	3,8%
Oamenii care locuiesc în zona ta	3,4	0,9	61,6%	5,0%
Spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi în zona ta	3,2	1,2	58,1%	11,8%

După cum se observă, copiii din această grupă de vârstă dau răspunsuri foarte pozitive la întrebările de satisfacție cu toate aspectele vieții lor. Cei mai mulțumiți sunt cu aspectele legate de sine (lucrurile pe care le au, viața ca întreg, încrederea în sine, sănătatea, corpul, timpul liber, modul cum arăți etc.). Urmează aspectele legate de familie (casa în care locuiesc, ceilalți oameni din familie, oamenii cu care locuiesc). Vin apoi satisfacția cu domeniile legate de școală (relația cu profesorii, notele etc.), prietenii, colegii de școală și alți oameni. Cea mai redusă satisfacție este cu oamenii din zona în care locuiesc soi de locurile de joacă din zonă.

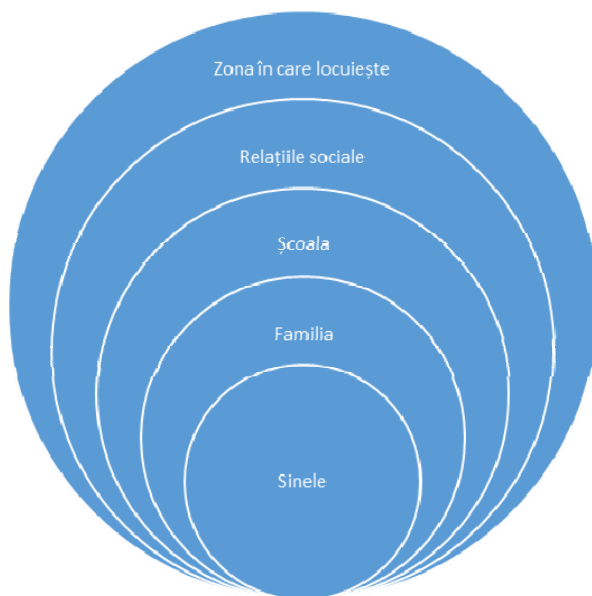

Figura 15: Lumile copiilor români (domenii grupate în funcție de gradul de satisfacție al copiilor de toate vârstele)

Pentru copiii din categoriile de vârstă 10 și 12 ani s-a folosit un set mai larg de întrebări, iar răspunsurile au fost date pe o scală de la 0 la 10. Și la aceste vârste ierarhia indicatorilor de satisfacție este aceeași. Diferența cea mai notabilă este că domeniile legate de sine și de familie sunt mult mai apropiate.

Tabelul 46: Satisfacția copiilor din categoriile de vârstă 10–12 ani cu diferitele aspecte ale vieții (media, abaterea standard, procentul celor care au răspuns cu valoarea maximă și procentul celor sub mediana scalei)

	Media	Abaterea standard	% max	% sub mediana scalei
Viața ta de familie	9,6	1,2	82,8	1,6
Sănătatea ta	9,6	1,2	80,1	1,2
Toate lucrurile pe care le ai	9,6	1,1	78,2	1,0
Oamenii cu care locuiești	9,5	1,5	82,8	2,6
Viața ta ca întreg	9,5	1,3	76,9	1,5
Lucrurile la care vrei să fii bun	9,5	1,1	68,2	0,8

Rezultate

	Media	Abaterea standard	% max	% sub mediana scalei
Toți ceilalți oameni din familia ta	9,5	1,4	76,6	1,8
Lucrurile pe care le-ai învățat	9,5	1,3	74,2	1,2
Ceea ce faci în timpul liber	9,5	1,2	72,1	1,1
Cât de în siguranță te simți	9,5	1,4	75,1	1,5
Încrederea pe care o ai în tine	9,4	1,4	72,0	1,9
Casa sau apartamentul în care locuiești	9,4	1,6	76,3	2,4
Corpul tău	9,3	1,5	70,4	1,9
Felul în care arăți	9,3	1,5	69,4	1,9
Lucrurile pe care le faci în afara casei	9,3	1,5	67,0	2,3
Viața ta de elev	9,3	1,6	68,7	2,5
Zona în care locuiești, în general	9,3	1,7	70,8	2,8
Felul în care îți folosești timpul	9,2	1,7	68,4	3,1
Felul în care îți folosești timpul	9,2	1,6	63,8	2,5
Felul în care se poartă oamenii cu tine atunci când mergi la doctor	9,2	1,8	68,2	3,5
Relația cu profesorii	9,1	1,8	65,3	3,3
Relațiile tale cu oamenii în general	9,1	1,7	62,3	3,0
Felul în care ești ascultat de către adulți	9,1	1,7	61,8	3,2
De cât ești de pregătit pentru viitor	9,1	1,6	58,5	2,4
Experiența ta cu școala	9,1	1,6	58,8	2,3
De ceea ce se poate întâmpla cu tine, mai târziu în viață	9,0	1,9	55,3	3,8
Prietenii tăi	9,0	1,8	58,2	3,5
Notele pe care le iei	8,7	2,0	48,6	4,5
Oamenii care locuiesc în zona ta	8,6	2,0	47,6	5,0
Ceilalți copii din clasă	8,6	2,0	45,2	4,2
Spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi în zona ta	8,2	2,8	48,7	11,3

BUNĂSTAREA SUBIECTIVĂ A COPIILOR DIN GRUPURI DE RISC

În această categorie am făcut o scurtă referire la copiii romi și ca cei lăsați acasă de părinții migrați. O discuție specială ar merita însă și alte categorii de risc precum copiii din mediul rural, cei cu dizabilități, cei aflați în sistemul de îngrijire a copilului.

Copiii romi

Se cunosc de multă vreme problemele copiilor romi, generate de lipsa de educație, de sărăcie și excluziune socială. În cercetarea noastră am inclus o întrebare asupra limbii vorbite cel mai des acasă, ca variabilă proximală pentru etnia respondenților. Opinăm că distribuția în funcție de limba vorbită reflectă distribuția pe etnii (vedeți tabelul 5). Comparativ cu alte etnii, copiii care vorbesc acasă limba Romani au cele mai scăzute niveluri de satisfacție cu toate domeniile vieții, toate grupele de vârstă.

Tabelul 47: Nivelurile medii ale OLS și SLSS, în funcție de grupa de vârstă și limba vorbită acasă

		Română	Maghiară	Romani
Satisfacția cu viața ca întreg	8 ani	3,8	3,7	3,6
	10 și 12 ani	9,5	9,3	9,1
SLSS	8 ani	90,6	89,2	87,8
	10 și 12 ani	94,0	90,8	89,3

Copiii lăsați acasă de imigranți

Potrivit estimărilor, peste două milioane de români lucrează în străinătate¹⁹. Date fiind precaritatea situației lor socio-economice și nevoia de stabilitate din viața copiilor, cei mai mulți dintre părinții care migrează sunt forțați să nu își ia copiii cu ei. Astfel, copiii rămân fie cu unul din părinți fie cu părinți-surogat,

¹⁹ Andrei Luca Popescu, Harta românilor plecați în străinătate. Topul țărilor UE în care românii reprezintă cea mai mare comunitate, *Gândul*, 21 decembrie 2015.

recrutați din rândul familiei și prietenilor²⁰. În ultimii 10 ani, situația „copiilor lăsați acasă” de părinții migrați a apărut ca o problemă socială în România. Deși există și efecte pozitive precum creșterea posibilităților financiare și capitalul social crescut al familiilor²¹, cele mai multe efecte sunt negative. Studiile din literatura de specialitate conchid că această categorie de copii se confruntă cu probleme psihologice serioase precum singurătate, anxietate, traumă și pierderea încrederii în adulți²². Ei manifestă și probleme de integrare, ca de pildă comportamente violente și agresive²³.

I-am întrebat pe copiii din categoriile de vârstă de 10 și 12 ani dacă, în ultimul an, vreunul dintre părinți a locuit sau au lucrat în străinătate mai mult de o lună. Răspunsurile arată că mamele a 16,2% și tații a 23,6% dintre copiii au fost în această situație. Mai mult, 8,7% dintre copii au indicat că ambii părinți ai lor au trăit sau au lucrat în străinătate cel puțin o lună în ultimul an.

Pe ansamblu, copiii ai căror părinți nu au trăit sau lucrat în străinătate au o satisfacție mai mare cu viața, ceea ce se potrivește cu rezultatul că stabilitatea din viața copiilor îi face pe aceștia mai fericiți²⁴. Cei mai nemulțumiți de viață sunt cei care au avut ambii părinți în străinătate.

Drept rezultat al rolurilor de gen din familia românească, când mama este plecată în străinătate efectul asupra copiilor este aproape la fel de puternic ca atunci când ambii părinți au fost plecați în străinătate (figura 16).

²⁰ Floare Chipea și Sergiu Bălțătescu, Copiii lăsați acasă de emigranți. Studiu în județul Bihor”, *Sociologie Românească*, vol. VIII nr. 4 (2010).

²¹ Aceste efecte nu au putut totuși fi puse în evidență de analizele realizate datele curente – vezi Sergiu Bălțătescu, Adrian Hatos și Claudia Oșvat, Parents migration and well-being of children left at home: evidence from a Romanian national survey with children 10–13 years old, in *2nd CDCDI International Conference Challenges Ahead: Integration of Migrants on the European Labour Market* (Bucharest, 2015).

²² A. Pottinger și S. Williams Brown, Understanding the impact of parental migration on children: Implications for counselling families from the Caribbean, *Vistas 2006 Online*, vol. 1 (2006); Godfrey F. Glasgow și Janice Gouse-Sheese, "Themes of Rejection and Abandonment in Group Work with Caribbean Adolescents", *Social Work with Groups*, vol. 17 nr. 4 (1994); Ceres I. Artico, *Latino families broken by immigration: the adolescent's perceptions*, New Americans: recent immigration and American society (New York: LFB Scholarly Publ., 2003).

²³ Glasgow și Gouse-Sheese, Themes of Rejection and Abandonment in Group Work with Caribbean Adolescents; J. Dreby, "Children and Power in Mexican Transnational Families", *Journal of Marriage and Family*, vol. 69 nr. 4 (2007).

²⁴ Carme Montserrat et al., The Effect of Critical Changes and Gender on Adolescents' Subjective Well-Being: Comparisons Across 8 Countries, *Child Indicators Research*, vol. 8 nr. 1 (2014).

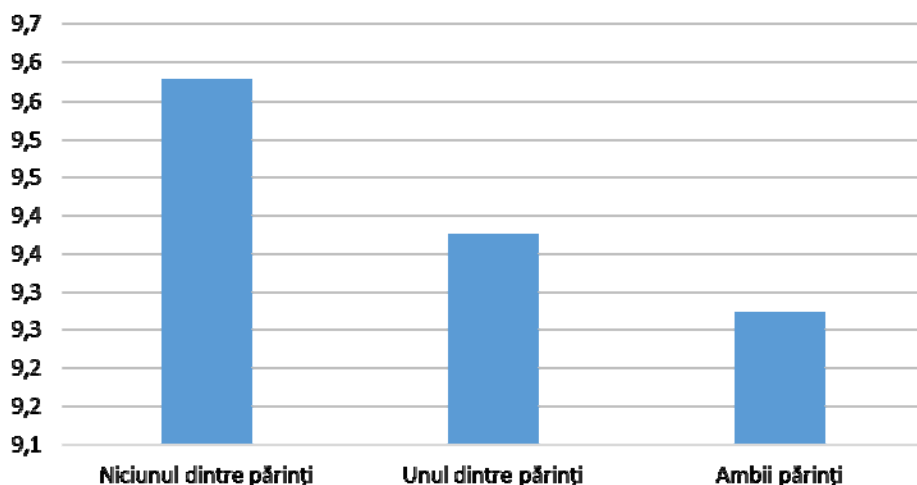

Figura 16: Satisfacția cu viața ca întreg a copiilor de 10 și 12 ani, în funcție de numărul de părinți plecați în străinătate cel puțin o lună în ultimul an

SINTEZA REZULTATELOR

Lumile copiilor români se situează pe un continuum de satisfacție ce pornește cu sinele și familia – domeniile cu care sunt cei mai satisfăcuți și merge până la relații personale și zona în care locuiesc – domeniile cu care sunt cel mai puțin satisfăcuți. Cu vârsta, satisfacția cu familia crește în această ierarhie, iar elevii devin comparativ tot mai nemulțumiți de școală.

Am examinat, pentru toți indicatorii de satisfacție folosiți în anchetă, variațiile în funcție de gen, grupă de vârstă, mediul în care este localizată școala și tipul de familie. Există diferențe mici de satisfacție în funcție de gen. Fetele participă mai mult în activități cu familia și sunt mai mulțumite de oamenii de care locuiesc, dar și de relațiile cu oamenii în general. Le place mai mult decât băieților să meargă la școală și evaluează mai pozitiv toate aspectele legate de aceasta. Ele citesc mai mult, ajută în casă și își fac temele într-o măsură mai mare. Băieții, dimpotrivă, stau mai des pe calculator, fac sport și lucrează pentru bani într-o mai mare măsură. La școală, ei sunt într-o mai mare măsură victime ale bullying-ului. În general, au trecut în ultimul an prin mai multe schimbări (de domiciliu, de școală etc.) decât fetele.

Vârsta este asociată cu variații mai puternice de atitudine și comportament în rândul copiilor. Nivelurile de satisfacție cu diferitele domenii ale vieții scad în general cu vârsta. Copiii mai mari simt că sunt mai puțin ascultați de părinți

și de alți adulți. Ei petrec mai puțin timp în activități de familie precum cele distractive sau învățatul cu părinții. În schimb, au acces mai mare la telefon mobil, la calculator și Internet acasă. Zona în care locuiesc li se pare mai puțin sigură sau satisfăcătoare. Cu toate că sunt victimizați într-o mai mică măsură în școală decât copiii de vârste mai mici, ei evaluează mai negativ școala decât aceștia. Într-adevăr, cele mai puternice diferențe de vârstă sunt cele legate de evaluarea domeniilor legate de școală. Practic toate evaluările din cadrul acestui domeniu descresc dramatic cu vârsta. În final și bunăstarea subiectivă descrește serios cu vârsta.

Copiii din mediul rural nu beneficiază într-o măsură similară cu ceilalți de bunuri precum telefonul mobil, acces la calculator și la Internet acasă. Drept rezultat stau mai puțin pe calculator, se uită mai puțin la TV și fac mai puțin sport. În schimb, realizează mai multe activități de natură să le scadă calitatea vieții, ca de pildă ajută cu treburile gospodărești sau chiar lucrează pentru bani. Ei sunt mai puțin mulțumiți de posibilitățile de joacă și de distracție din zona în care locuiesc. Totuși, nu sunt mai nemulțumiți de celelalte aspecte ale vieții lor decât copiii care învață în mediul urban. Dimpotrivă, ei evaluează mai pozitiv unele aspecte legate de școală și afirmă că le place mai mult școala. Acest fapt s-ar putea datora faptului că au trecut prin mai puține schimbări importante, incluzând aici schimbarea zonei de locuit și a școlii – știut fiind că schimbările sunt un factor stresor pentru copii. Pe ansamblu însă, copiii care învață în școlile din mediul rural au niveluri identice de bunăstare subiectivă cu cei care învață în mediul urban.

Am calculat variația indicatorilor de satisfacție în funcție de structura familiei. Am găsit un pattern de diferențe semnificative și câteodată puternice. Copiii care trăiesc cu ambii părinți tind să aibă cele mai ridicate niveluri de de satisfacție cu viața de familie și cu satisfacția cu viața ca întreg. Ei sunt de asemenea implicați mai frecvent în activități de familie. În multe cazuri, copiii care trăiesc cu familiile vitrege au o calitate a vieții mai redusă decât cei care trăiesc cu un părinte singur. Cei supuși altor aranjamente de locuire – cei mai mulți dintre aceștia lăsați în grija rudelor de către părinții plecați să la lucru în străinătate – au cel mai redus nivel de bunăstare.

LIMITĂRI METODOLOGICE

Cea mai mare parte a copiilor intervievați au dat răspunsuri foarte pozitive la întrebările de satisfacție. Drept rezultat, indicatorii de satisfacție (majoritatea măsurăți cu scale de la 0 la 10) au niveluri medii foarte ridicate.

Comparativ, folosirea scalelor cu 4 sau 5 categorii de răspunsuri diminuează semnificativ numărul răspunsurilor foarte pozitive obținute. Putem avea aici un efect de scală, dat fiind că în țara noastră elevii primesc note de la 1 la 10. Se știe că un 4 este sinonim cu „insuficient”, iar la clasele mici profesorii nu dau decât în rare cazuri note mai mici. Drept rezultat evaluările pe scala 0–10 pot suferi de o eroare pozitivă²⁵.

Mai putem suspecta o eroare sistematică ce ar putea fi legată de nevoia de performanță. Dat fiind că interviurile au avut loc în școală, copiii români ar putea ca parțial să identifice situația de interviu cu cea de răspuns la ore. Astfel, unii dintre ei ar putea da răspunsuri mai pozitive decât ar fi cazul din dorința de a arăta că performează bine în domeniile incluse în chestionar. Acest gen de efect de dezirabilitate socială ar putea să introducă efecte pozitive în rezultatele obținute. Această chestiune ar trebui lămurită de studii ulterioare.

²⁵ Și în cercetările realizate pe eșantioane de adulți am găsit că, după transformarea liniară a rezultatelor, românii dau răspunsuri mai pozitive pe scalele de la 0 la 10 decât pe cele de la 1 la 4 sau de la 1 la 5. De exemplu, conform rezultatelor *European Quality of Life Survey*, România are niveluri medii de satisfacție cu viața mai ridicate decât Polonia, ceea ce în niciun caz nu rezultă din alte anchete. Vezi Sergiu Bălțătescu, "Probleme ale transformării scalelor de satisfacție față de viață", *Calitatea Vieții*, vol. 17 nr. 1–2 (2006); *Fericirea în contextul social al tranziției postcomuniste din România. Ediția a doua, revizuită și adăugită* (Cluj-Napoca: Editura EIKON, 2014), cap. 3.3. Compatibilizarea diferitelor măsuri.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele studiilor efectuate în ultimii ani relevă faptul că România se numără printre țările cele mai sărace din Uniunea Europeană. Totodată, alocările din PIB pentru domenii importante precum sănătatea, educația și protecția socială sunt reduse comparativ cu cele din țările dezvoltate. Cele mai vulnerabile categorii de familii sunt cele sărace cu copii, cele din mediul rural, familiile de romi, familiile cu copii cu dizabilități, familiile disfuncționale și cele monoparentale. De asemenea, copiii fac parte dintre categoriile de vârstă cu riscul cel mai ridicat de sărăcie¹.

Dificultățile de ordin economic cu care se confruntă un procent destul de mare al familiilor cu copii generează o serie de probleme în ceea ce privește starea de sănătate, participarea la viața socială și implicit accesul la servicii cum ar fi cele de sănătate, educație etc.

Problemele acestor categorii de populație au fost și se află în continuare în centrul atenției factorilor de decizie, dovadă fiind preocupările pentru identificare de măsuri eficiente care să răspundă nevoilor existente și strategiile elaborate la nivel de țară. Deși au fost făcute eforturi privind modificarea cadrului legislativ pentru a fi în concordanță cu normele internaționale și au fost stabilite măsuri de protecție socială pentru categoriile sociale vulnerabile, încă nu dispunem de un pachet de programe compact care să vină în întâmpinarea nevoilor reale ale familiilor cu copii aflate în dificultate.

Foarte interesant este că, în ciuda acestor dificultăți, mulți dintre copiii din țara noastră nu resimt prea mult problemele cu care se confruntă familiile din care fac parte. Rezultatele studiului *Lumile copiilor* vin să confirme această constatare, exprimată și de unele studii anterioare. De exemplu, potrivit studiilor comparative, copiii români au o calitate percepută a vieții mai mare decât cei din Catalonia² dar și față de alte țări latine³. Acest lucru nu face decât să ne suprinică,

¹ Pierre Varly et al., *Cost of Non-investment in Education in Romania* (Bucharest: UNICEF Romania, 2014).

² Ferran Casas et al., *Similarities and differences in the PWI of Romanian and Spanish adolescents aged 13–16 years-old, in IX ISQOLS Conference: Quality of Life Studies: Measures and Goals of the Progress of Societies* (Florence, Italy, 2009).

³ Jaime Alfaro et al., *El bienestar subjetivo en la infancia: Estudio de la comparabilidad de 3 escalas psicométricas en 4 países de habla latina, Psicoperspectivas: Individuo y Sociedad*, vol. 14 nr. 1 (2015).

dat fiind faptul că, potrivit rezultatelor pe eșantioane naționale, adulții români sunt printre cei mai nemulțumiți de viața lor și cei mai nefericiți din Europa⁴.

Încercând să explicăm această stare de fapt, trebuie să precizăm mai întâi că la studiu au participat copii din alte 14 țări, care au oferit în general răspunsuri foarte pozitive la toate întrebările puse. Astfel, peste 76% din totalul participanților la studiu din toate țările, în medie, au oferit punctaj de 9 și 10 la întrebările privind satisfacția cu viața lor ca întreg⁵.

Rezultatele pentru toate cele 15 țări participante evidențiază că, la nivel național, în contradicție cu rezultatele privind adulții, nivelul mediu de fericire în cazul copiilor nu este corelat cu PIB-ul, un indicator standard pentru bogăția țării.

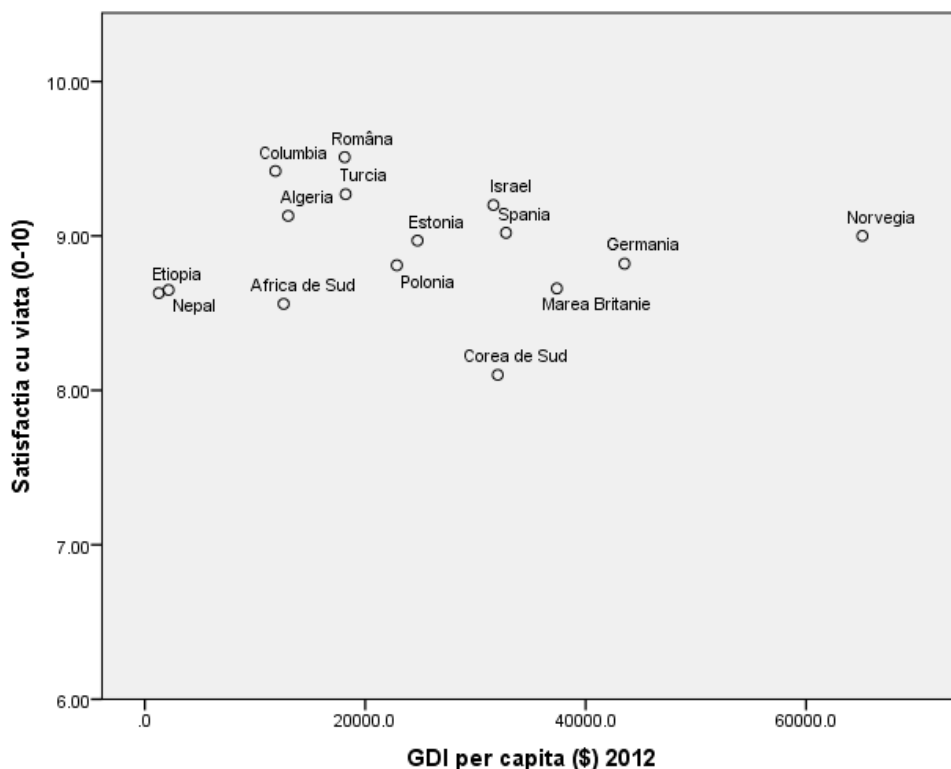

Figura 17: PIB per capita (2002) și satisfacția cu viața a copiilor din grupele de vârstă 10 și 12 ani. Sursa: datele prezentate de Rees și Main (2015)

⁴ Sergiu Bălțătescu, Bunăstarea subiectivă în noile țări membre ale UE: o evaluare comparativă a tendințelor, *Sociologie românească*, vol. 5 nr. 3 (2007); *Fericirea în contextul social al tranziției post-comuniste din România. Ediția a doua, revizuită și adăugită*

⁵ Rees și Main, *Children's views on their lives and well-being in 15 countries: A report on the Children's Worlds survey, 2013–14*, p. 35.

Astfel, în unele din țările cu nivelul cel mai ridicat al veniturilor pe cap de locuitor din eșantion (Marea Britanie, Germania și Norvegia), copiii au niveluri dintre cele mai scăzute de satisfacție cu viața din tot eșantionul (cel mai scăzut nivel fiind în Coreea de Sud). În schimb, România împarte statutul de țară având cele mai ridicate niveluri de bunăstare subiectivă ale copiilor cu alte state din clasa celor cu venituri medii (precum Turcia sau Columbia).

Una dintre explicațiile propuse anterior⁶ ține de faptul că părinții încearcă să îi protejeze pe copii de serioasele dificultăți economice. Ipoteza „umbrelei parentale” pare a fi susținută de datele românești. Astfel, peste jumătate (52%) dintre copiii din țara noastră care au participat la studiu au răspuns că nu i-au auzit de părinți discutând despre problemele din familie. Ca urmare, la nivel individual, venitul familiei nu este printre cei mai înalți predictorii ai fericirii copiilor.

De asemenea, dacă ne raportăm la familie, rezultatele studiului relevă faptul că un procent de peste 80% dintre copiii participanți la studiu de la noi din țară provin din familii organizate. De asemenea, jumătate trăiesc în gospodării unde ambii părinți lucrează. Acestea pot fi două dintre motivele pentru care un procent mare dintre participanți au apreciat pozitiv satisfacția cu viața din cadrul familiei, cu bunurile de care dispun.

Copiii români au și unul din cele mai ridicate niveluri de satisfacție cu școala din eșantionul de 15 țări. Pentru aceasta putem formula o altă explicație, care se bazează pe diferența dintre calitatea vieții acasă și calitatea vieții la școală. În țările cu venit foarte scăzut, copiii se simt privilegiați să meargă la școală și condițiile la școală sunt mai bune decât cele de acasă. În schimb, în țările avansate din punct de vedere economic, unde practic toți copiii beneficiază de educație, faptul de a merge la școală este un lucru obișnuit și stresant, în timp ce acasă calitatea vieții este, desigur, mai ridicată.

Revenind la bunăstarea subiectivă, legătura cu școala trimite la o explicație a diferențelor între țări, care este bazată de conceptul de *condiții societale pentru o viață bună*⁷. Acest autor insistă că nu numai ofertele societății contează pentru

⁶ Sergiu Bălțătescu și Robert A. Cummins, Using the Personal Wellbeing Index to explore subjective wellbeing of high-school and college students in Romania (lucrare prezentată la 7th ISQOLS Conference: „Prospects for Quality of Life in the New Millennium”, Grahamstown, South Africa, 17–20 iulie 2006); Sergiu Bălțătescu, „Bunăstarea subiectivă a elevilor de liceu și studenților. Studiu folosind „Personal Wellbeing Index””, *Anuarul Institutului de Istorie „G. Bariț” din Cluj-Napoca, Series Humanistica*, vol. VII (2009)

⁷ Livability – concept introdus de Ruut Veenhoven, coord., *Happiness in nations: subjective appreciation of life in 56 nations, 1946–1992*, Studies in social and cultural transformation (Rotterdam, Netherlands:

satisfacția și fericirea locuitorilor ei, ci și cerințele acesteia⁸. Dincolo de cazurile celor care muncesc, pentru copii școala reprezintă provocarea cea mai mare. Aceasta ar putea explica de ce în țările cu sisteme educative foarte pretențioase, precum Coreea de Sud, copiii resimt o mare presiune competitivă, ceea ce conduce la un stres mai mare⁹ și posibil la scăderea nivelurilor de satisfacție cu viața și bunăstării subiective.

Oricare ar fi explicația pentru nivelurile comparative ale bunăstării subiective, ceea ce am observat însă este că, odată cu înaintarea în vârstă, scade și satisfacția cu diferite domenii ale vieții ca și cu viața ca întreg. Acest fapt este pus în evidență și de studii anterioare¹⁰. De asemenea, copiii care provin din familii monoparentale sau familii cu un părinte vitreg sunt mai puțin satisfăcuți cu viața de familie, ceea ce desigur concordă cu rezultatele altor studii care au investigat aspecte privind viața în acest tip de familie¹¹.

În plus, copiii au identificat probleme în ceea ce privește modul în care aceștia pot să își exprime opiniile în cadrul familiei și modul în care sunt tratați corect.

Dacă ne raportăm la școală, observăm că există diferențe între mediul urban și rural în ceea ce privește satisfacția cu școala. În mediul rural scorurile sunt mai scăzute, ceea ce este explicabil având în vedere infrastructura și baza materială a școlilor. În schimb, se observă faptul că relația elev-cadru didactic este apreciată mai pozitiv de către elevii din școlile din mediul rural, comparativ cu elevii din școlile din mediul urban. Este posibil ca în școlile din mediul rural relațiile profesor-copil să fie mai bune.

În ceea ce privește victimizarea, România se află printre țările cu nivelurile măsurate cele mai ridicate din eșantionul de 15 țări. Această problemă este foarte întâlnită în școli. Cel mai mult o resimt copiii care provin din familii cu

Erasmus University of Rotterdam, Department of Social Sciences, RISBO, Center for Socio-Cultural Transformation, 1993).

⁸ "The four qualities of life. Ordering Concepts and Measures of the Good Life", *Journal of Happiness Studies*, vol. 1 (2000).

⁹ Nansook Park, Life Satisfaction Among Korean Children and Youth: A Developmental Perspective, *School Psychology International*, vol. 26 nr. 2 (2005).

¹⁰ Casas et al., School Satisfaction Among Adolescents: Testing Different Indicators for its Measurement and its Relationship with Overall Life Satisfaction and Subjective Well-Being in Romania and Spain; Bălțătescu, Bunăstarea subiectivă a elevilor de liceu și studenților. Studiu folosind "Personal Wellbeing Index".

¹¹ vezi de exemplu Kate A. Levin și Candace Currie, "Family structure, mother-child communication, father-child communication, and adolescent life satisfaction: A cross-sectional multilevel analysis", *Health Education*, vol. 110 nr. 3 (2010).

un singur părinte sau cu un părinte vitreg. Copiii din școlile din mediul rural au identificat această problemă mai mult decât cei din mediul urban.

Diferențe regăsim și în ceea ce privește siguranța mediului și posibilitatea de a petrece timpul liber în spații special amenajate pentru joacă. Dacă copiii au apreciat ca sigure vecinătățile, în ceea ce privește spațiile de joacă identificăm discrepanțe între mediul rural și mediul urban. Copiii din mediul rural au acces limitat la spații de joacă, ceea ce este foarte explicabil dat fiind slaba dezvoltare a infrastructurii în mediul rural.

Când încercăm să prezicem fericirea copiilor, rezultatele studiului arată că libertatea de a-și petrece timpul în felul în care își doresc este cel mai bun indicator pentru fericirea lor¹².

Dincolo de nivelurile medii foarte ridicate ale bunăstării și satisfacției copiilor, rezultatele studiului arată că în general categoriile vulnerabile au niveluri mult mai scăzute de satisfacție.

După cum putem observa, participanții la studiu au evidențiat câteva dintre problemele cu care se confruntă copiii. Deși surprinzător, percepția acestora asupra situației nu este atât de gravă pe cât ne-am fi așteptat, totuși, este important ca părerea lor să fie luată în considerare.

Explicațiile propuse nu sunt definitive. Ne aflăm doar la începutul înțelegerii surselor de fericire ale copiilor. Proiecte precum *Lumile copiilor* încurajează colectarea datelor de acest gen, oferindu-le copiilor ocazia de a-și exprima sentimentele cu privire la viața lor, chiar dacă rezultatele pot părea incomode la prima vedere.

Astfel, este de dorit ca la nivelul politicilor pentru copii și tineret și al celor pentru familii să se regăsească în special măsuri de protecție a copiilor din mediul rural și a celor romi. Aceasta trebuie să aibă în vedere facilitarea accesului la condiții egale de viață și de educație, pentru ca perspectiva de viitor a acestora să nu fie îngrădită. De asemenea, trebuie pus un accent mai mare pe oferirea de servicii familiilor aflate în dificultate în vederea reducerii inegalității sociale.

Nu trebuie însă uitat că familia deține rolul primordial în creșterea și educarea copiilor și ar fi important ca sprijinul să meargă și în direcția împu-ternicirii părinților pentru a deveni capabili de a-și rezolva singuri problemele cu care se confruntă.

¹² Jonathan Bradshaw și Gwyther Rees, "Child well-being in the macro context" (lucrare prezentată la 5th ISCI Conference, Cape Town, South Africa, 2-4 September 2015).

Un alt aspect important este cel legat de dreptul la opinie al copilului, care nu este respectat în multe dintre situații nici în familie, nici la școală. Copiii și tinerii sunt capabili să ia decizii cu privire la problemele care îi privesc și ar fi de dorit ca opiniile acestora să fie luate în considerare. Acest aspect contribuie la dezvoltarea personală a acestora. Astfel, ei pot deveni membri responsabili ai comunităților din care fac parte, implicându-se activ în rezolvarea problemelor cu care se confruntă categoriile vulnerabile.

SUMMARY

THE STUDY

Children's Worlds, the International Survey of Children's Well-Being (ISCWeB), is the first global research on children's subjective well-being. It started in 2009, and Romania joined two years later by piloting the second version of the questionnaire. The Romanian team participate in the second wave collecting data within a sample of 3419 pupils in the second, fourth and six grade in 4 counties in North-West of the country.

The current wave, financed by Jacobs Foundation, took place between 2013 and 2014 in 15 countries: Algeria, Colombia, Estonia, Ethiopia, Germany, Israel, Nepal, Norway, Poland, Romania, South Africa, South Korea, Spain, Turkey and the UK. School children aged around 8, 10 and 12 years old took part in the survey through completing questionnaires. In Romania the research field was undertaken on a representative sample of 4.115 children¹. The purpose of the survey is to improve children's well-being by creating awareness among children, their parents and their communities, but also among opinion leaders, decision makers, professionals and the general public.

KEY RESULTS

Romanian children's worlds are situated on a continuum of satisfaction starting with self and family as the most satisfactory and having, on the other end, relationships and local area as the least satisfactory. With age, satisfaction with family increases in ranking and school becomes less and less satisfactory.

For all the measures in the survey we examined the variations in gender, age group, type of locality in which the school is located and type of family.

For many of the measures of children's subjective well-being, there are only small variations by gender. Girls are more likely to participate in activities with the family, and are more satisfied with the people they live with, as well as with the relationships with people in general. They like going to school more and evaluate all their school life dimensions more positively. At home they read more, help with housework and do homework in a higher proportion.

¹ Coordinators: Sergiu Bălătescu and Claudia Oșvat, University of Oradea, Romania.

Boys, on the contrary, more frequently use computers, play sports and work. They evaluate the places to play in the area they live more positively. In school, they experience higher levels of bullying. They also tend to experience more changes in their lives than girls.

Age is associated with stronger variations in the behaviors as well as in the attitudes of children. Many of children's evaluations of their lives decrease with age. They feel less listened to by their parents and other adults. They spend much less time in family activities like having fun or learning together. Instead, they have more access to mobile phones, computer and Internet at home. They find less satisfaction and safety in the area in which they live. While they are less victimized by their colleagues in schools, they have less positive evaluations of school. Indeed, the most dramatic age differences are within the school domains. All evaluations of the quality of school life decrease steadily with age. Finally, also children's subjective well-being is decreasing with age.

Rural children benefit less from the modern endowments of their families: mobile telephone, computer and Internet. As a result they less frequently play with computers, watch TV, and play sport. Instead, they do much more activities that are thought to decrease their quality of life, like helping with housework or even working. They are also less satisfied with play and fun possibilities in their living areas. However, they do not seem less satisfied with all aspects of their situation than children from urban settings. On the contrary, they seem to evaluate some aspects linked with school more positively and are more likely to say that they like going to it. This may be also because they experience less changes in life, including changes of local area and school. Overall, urban and rural children have rather equal levels of subjective well-being.

We have also computed variations in children's experiences and evaluations according to family structure. Here we found a pattern of significant, and sometimes strong, differences. Children living with both parents tend to have higher levels of satisfaction with family life and higher levels of overall subjective well-being. They are also involved more frequently in family activities such as talking together and having fun together. In many cases, children living with stepfamilies have worse quality of life than those living with a lone parent. Children subjected to other living arrangements – most of them children left in care of relatives by the migrating parents – have the lowest subjective well-being of all.

DISCUSSIONS AND CONCLUSIONS

Numerous studies from recent years show that Romania is among the poorest countries in the European Union. Moreover, allocations of GDP for key areas such as health, education, and social protection are very low compared to those in developed countries. The most vulnerable are the poorest families with children, those living in the rural areas, Roma, families with disabled children, dysfunctional families and those with single parents. Children also are part of the age groups with the highest risk of poverty².

The economic difficulties facing a large percentage of families with children create a number of problems concerning health, participation in society and hence access to services such as health and education.

The problems these groups face are in the focus of policy makers concerned with identifying effective measures to meet their needs and to develop strategies at national level. In recent years, efforts have been made to amend the legislative framework to be consistent with international standards, and social protection measures for vulnerable social groups have been implemented. However, Romania still lacks integrated services to meet the needs of vulnerable families with children.

Despite these difficulties, many children in Romania do not report they are very affected by the problems that face their families. The Children's Worlds study tends to confirm these results, also identified in previous studies. For example, Romanian children have had a higher perceived quality of life than those from Catalonia³, but also compared to some other countries in Latin America⁴. This is rather surprising, given that Romanian adults are among the most dissatisfied with their lives in Europe⁵ as well as in the world.

We should, however, remember that children from the other 14 countries in the study also have provided very positive answers to all the questions. For example, over 76% of study participants gave average scores from 9 to 10 to

² Varly et al., "Cost of Non-investment in Education in Romania".

³ Ferran Casas et al., "Children's subjective well-being. Analysing the comparability of 3 psychometric scales in 4 Latin-languages speaking countries", in *Sustaining Quality of Life across the Globe. The XII Quality of Life Conference* (Free University Berlin, 2014).

⁴ Alfaro et al., "El bienestar subjetivo en la infancia: Estudio de la comparabilidad de 3 escalas psicométricas en 4 países de habla latina".

⁵ Băltătescu, "Bunăstarea subiectivă în noile țări membre ale UE: o evaluare comparativă a tendințelor".

questions about their satisfaction with life as a whole⁶. Moreover, the results for all 15 participating countries show that in contradiction with results of the adults, the average level of happiness in children is not correlated with GDP, a standard indicator of the wealth of the country⁷.

Whatever the explanation for the comparatively high levels of subjective well-being among Romanian children, results from the Children's Worlds study show that, with age, the levels of their satisfaction with most areas of life drop. This result was also identified by previous studies⁸. It seems that with age comes a greater awareness of the problems children face.

Also, children living with a single parent or with a step-parent are less satisfied with their family life, consistent with the results of other studies⁹. In addition, children have identified problems with the way they can express their views within the family and how they are treated fairly.

We also observed differences between the urban and rural children regarding satisfaction with school. Children from rural areas are less satisfied, understandable given the precarious infrastructure of many schools in Romanian villages. A closer teacher-child relationship in rural schools seems to compensate for this problem: the children learning in these schools are more satisfied with the teacher-child relationship and with how they are listened to by the teachers.

Victimization is another problem. Romania is one of the countries with the highest levels among the 15 surveyed. It is quite common in Romanian schools¹⁰, and children living with a single parent or a step-parent face it more often. Children in rural schools identified this problem more often than those in urban areas.

We also find differences regarding the children's opportunities to spend time on playgrounds in the area where they live. While all the children found their neighborhoods very safe, those living in rural areas have limited access to playgrounds, explainable given the poor infrastructure development in rural areas.

⁶ Rees și Main, "Children's views on their lives and well-being in 15 countries: A report on the Children's Worlds survey, 2013–14", p. 35.

⁷ Bradshaw și Rees, "Child well-being in the macro context".

⁸ Bălțătescu, "Bunăstarea subiectivă a elevilor de liceu și studenților. Studiu folosind "Personal Wellbeing Index".

⁹ see for example Levin și Currie, "Family structure, mother-child communication, father-child communication, and adolescent life satisfaction: A cross-sectional multilevel analysis".

¹⁰ Jigău, Liiceanu și Preoteasa, *Violența în școală*.

Thus, beyond the very high average levels of children's subjective well-being in Romania, the survey results show that vulnerable categories have much lower levels of satisfaction. Children themselves identified some of the problems they face and their opinion should be taken into account.

When designing policies for children, young people and families, it is highly desirable to include special measures to protect children from rural areas and the Roma children. These policies should consider facilitating access to good living conditions and equal education, in order that their future outlook is not limited. Policies should also place more emphasis on offering services to families in need to reduce social inequality.

We must not forget that the family has the primary role in raising children and it is important that this support should go towards enabling parents to solve the problems they face.

Another important aspect is the child's right to opinion, which is not respected in many cases either by the families or at school. Children and young people are able to make decisions on issues that affect them and it would be highly desirable for their views to be taken into account. This would contribute to the personal development of children. Thus, they can become responsible members of the communities they belong to, and actively involved in solving the problems faced by vulnerable categories.

BIBLIOGRAFIE

LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE

- Alfaro, Jaime, Ferrán Casas, Jorge C. Sarriera, Livia Bedin, Brindusa Grigoras, Sergiu Bălătescu, Sara Malo și David Sirlopú. „El bienestar subjetivo en la infancia: Estudio de la comparabilidad de 3 escalas psicométricas en 4 países de habla latina.” *Psicoperspectivas: Individuo y Sociedad*, vol. 14, nr. 1 (2015), pp. 6–12, <http://www.scielo.cl/pdf/psicop/v14n1/art02.pdf>.
- ANPDCA. „Situatii de abuz, neglijare, exploatare a copilului.” Comunicat de presă, 2015, <http://www.copii.ro/anpdca-content/uploads/2015/10/Situatie-ANE-IAN-IUNIE-2015.doc>.
- Apostu, O., M. Balica, C. Fartușnic, B. Florian, I. Hora și L. Voinea. „Copiii care nu merg la școală. O analiză a participării la educație în învățământul primar și gimnazial.” București: Institutul de Științe ale Educației, UNICEF România, 2015, <http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/copiii-care-nu-merg-la-scoala-pt-web.pdf.pdf>.
- Artico, Ceres I. *Latino families broken by immigration: the adolescent's perceptions*. New York: LFB Scholarly Publ., 2003. <http://www.loc.gov/catdir/toc/fy037/2003003569.html>.
- Bădescu, Gabriel și Niculina Petre. *Bunăstarea copilului din mediul rural*. Cluj Napoca: Risoprint, 2012. http://www.worldvision.ro/downloads/allgemein/Raport_Bunastarea_copilului_din_mediul_rural.pdf.
- Bălătescu, S. și C. Oșvat. „Children's Worlds National Report – Romania.” Children's Worlds. The International Survey of Children's Well-Being (ISCWeB), 2015, http://www.isciweb.org/Uploads/dbsAttachedFiles/Romania_NationalReport_Final.pdf.
- Bălătescu, Sergiu. „Probleme ale transformării scalelor de satisfacție față de viață.” *Calitatea Vieții*, vol. 17, nr. 1–2 (2006), pp. 153–70, <http://iccv.ro/oldiccv/romana/revista/rcalvit/pdf/cv2006.1-2.a10.pdf>.
- Bălătescu, Sergiu. „Bunăstarea subiectivă în noile țări membre ale UE: o evaluare comparativă a tendințelor.” *Sociologie românească*, vol. 5, nr. 3 (2007), pp. 23–41, <http://www.arsociologie.ro/ro/sociologieromaneasca/arhiva/220-rezumat-baltatescu-3-2007>.
- Bălătescu, Sergiu. „Bunăstarea subiectivă a elevilor de liceu și studenților. Studiu folosind „Personal Wellbeing Index”. ” *Anuarul Institutului de Istorie „G. Bariț” din Cluj-Napoca, Series Humanistica*, vol. VII (2009), pp. 147–57, <http://www.history-cluj.ro/SU/anuare/2009/Continut/art08Baltatescu.pdf>.

- Bălțătescu, Sergiu. „Cele două fețe ale violenței în școală: rolurile de victimă și victimizator.” În *Educație și schimbare socială. Perspective sociologice și comunicative*, coord. Sergiu Bălțătescu, Floare Chișea, Ionel Cioară, Adrian Hatos și Sorana Săveanu, pp. 251–54. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2010.
- Bălțătescu, Sergiu. *Fericirea în contextul social al tranziției postcomuniste din România. Ediția a doua, revizuită și adăugită*. Cluj-Napoca: Editura EIKON, 2014. <http://www.edituraeikon.ro/detalii-carte.php?idC=397>.
- Bălțătescu, Sergiu și Robert A. Cummins. „Using the Personal Wellbeing Index to explore subjective wellbeing of high-school and college students in Romania.” Lucrare prezentată la conferința: 7th ISQOLS Conference: „Prospects for Quality of Life in the New Millennium” Grahamstown, South Africa, 17–20 iulie 2006, <http://ssrn.com/abstract=2547293>.
- Bălțătescu, Sergiu, Adrian Hatos și Claudia Oșvat. „Parents migration and well-being of children left at home: evidence from a Romanian national survey with children 10–13 years old.” În *2nd CDCDI International Conference Challenges Ahead: Integration of Migrants on the European Labour Market*. Bucharest, 2015, <http://conference.cdcdi.ro/>.
- Bălțătescu, Sergiu, Claudia Oșvat, Alina Roman, Anca Egerău și Tiberiu Dughi. „Well-being of children age 8–11: a study in North-Western Romania.” Lucrare prezentată la conferința: Interdisciplinary Research in Humanities: Psychology Section, Debrecen, 7–8 June 2013.
- Bălțătescu, Sergiu, Claudia Oșvat, Alina Roman, Anca Egerău, Tiberiu Dughi și Brândușa Antonia Grigoraș. „Life events and subjective well-being of Romanian school children.” Lucrare prezentată la conferința: International Conference „Towards the Good Society – European Perspectives”, Bucharest, 24–26 October 2013.
- Bradshaw, J. „Beyond Child Poverty.” *Institute of Childhood and Urban World Working Papers*, vol., nr. 2 (2007), http://www.ciimu.org/webs/wellchi/working_papers/wp2_bradshaw.pdf.
- Bradshaw, Jonathan și Gwyther Rees. „Child well-being in the macro context.” Lucrare prezentată la 5th ISCI Conference, Cape Town, South Africa, 2–4 September 2015.
- Casas, Ferran, Jaime Alfaro, S. Bălțătescu, Brândușa Grigoraș și Jorge C. Sarriera. „Children’s subjective well-being. Analysing the comparability of 3 psychometric scales in 4 Latin-languages speaking countries.” În *Sustaining Quality of Life across the Globe. The XII Quality of Life Conference*. Free University Berlin, 2014.
- Casas, Ferran, S. Bălțătescu, I. Bertran, M. González și A. Hatos. „School Satisfaction Among Adolescents: Testing Different Indicators for its Measurement and its Relationship with Overall Life Satisfaction and Subjective Well-Being in Romania and Spain.” *Social Indicators Research*, vol. 111 (2013), pp. 665–81, <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11205-012-0025-9>.

- Casas, Ferran, Sergiu Bălțătescu, Irma Bertran, Mònica González și Adrian Hatos. „Similarities and differences in the PWI of Romanian and Spanish adolescents aged 13–16 years-old.” În *IX ISQOLS Conference: „Quality of Life Studies: Measures and Goals of the Progress of Societies”*. Florence, Italy, 2009.
- Casas, Ferran, Jorge Castellá Sarriera, Jaime Alfaro, Mònica González, Sara Malo, Irma Bertran, Cristina Figuer, et al. „Testing the personal wellbeing index on 12–16 year-old adolescents in 3 different countries with 2 new items.” *Social Indicators Research*, vol. 105, nr. 3 (2012), pp. 461–82.
- Chipea, Floare „Familia contemporană-tendințe globale și configurații locale.” București: Expert, 2000.
- Chipea, Floare și Sergiu Bălțătescu. „Copiii lăsați acasă de emigranți. Studiu în județul Bihor.” *Sociologie Românească*, vol. VIII, nr. 4 (2010), pp. 104–26, <http://www.arsociologie.ro/ro/sociologieromaneasca/47-rezumat-chipea-baltatescu-4-2010>.
- Cioflică, Viorel-Mihai. „Aspecte relaționale în familia monoparentală – o abordare calitativă.” În *Familia monoparentală în România și fenomene conexe*, coord. Petru Iluț: Presa Universitară Clujeană, 2009.
- Cojocaru, Ș. „Copiii în situații de risc.” În *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda, pp. 191–202. Iași: Polirom, 2009.
- Comisia Europeană. „Drepturile copiilor, așa cum le văd ei.” Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2010, http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/rights-of-the-child_ro.pdf.
- Crișan, Ionela-Raluca. *Relația părinte-copil în contextul separării partenerilor conjugal*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2012.
- Cummins, R. A. și A. Lau. *Personal Wellbeing Index-School Children (PWI-SC)*. School of Psychology, Deakin University: Melbourne, 2005.
- Dan, A.N. „Locuința și serviciile de locuire.” În *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda, pp. 119–44. Iași: Polirom, 2009.
- Dinisman, Tamar și G. M. Rees. „Children's Worlds: Findings from the first wave of data collection.” York, UK: Children's Worlds Project (ISCWeB), 2014, <http://www.isciweb.org/?CategoryID=176&ArticleID=108>.
- Doboș, Cristina. „Dificultăți de acces la serviciile publice de sănătate în România.” *Calitatea vieții*, vol. XVII, nr. 1–2 (2006), pp. 7–24.
- Domnariu, Carmen Daniela. „Aspecte ale stării de sănătate a populației în mediul rural.” *Acta Medica Transilvanica*, vol. 17, nr. 2 (2012), pp. 1–2.
- Dreby, J. „Children and Power in Mexican Transnational Families.” *Journal of Marriage and Family*, vol. 69, nr. 4 (2007), pp. 1050–64, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00430.x>.
- Ghinăraru, Cătălin. *Munca copiilor în România*. UNICEF, 2004.

- Glasgow, Godfrey F. și Janice Gouse-Sheese. „Themes of Rejection and Abandonment in Group Work with Caribbean Adolescents.” *Social Work with Groups*, vol. 17, nr. 4 (1994), pp. 3–27.
- Grădinaru, Ciprian. „Cunoașterea, importanța și respectarea drepturilor copilului în România – opiniile elevilor – Studiu sociologic la nivel național.” Salvați Copiii, 2015, http://salvaticopiii.ro/upload/p000200020004_Raport%20drepturile%20copilului%202015.pdf.
- Grigoraș, Brîndușa-Antonia, Sergiu Bălțătescu și Maria Roth. „The Well-Being of Children Aged 12–14 in Cluj County. A Pilot Study.” *Revista de Asistență Socială*, vol. XI, nr. 2 (2012), pp. 147–61.
- Guvernul României. „Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014–2020.” 2014.
- Hatos, Adrian și Sergiu Bălțătescu. „Family Structure and School Results: Multivariate Analysis of Answers of Teenage Students in a Romanian City.” *Child Indicators Research*, vol. 6, nr. 2 (June 2013 2013), pp. 281–95, <http://dx.doi.org/10.1007/s12187-012-9169-z>.
- Henderson, Ronald W. *Parent–Child Interaction: Theory, Research, and Prospects*. Academic Press, 1981.
- Huebner, E. S. „Preliminary Development and Validation of a Multidimensional Life Satisfaction Scale for Children.” *Psychological Assessment*, vol. 6, nr. 2 (June 1994), pp. 149–58.
- Iacob, Luminița. „Repere psihogenetice. Caracterizarea vârstelor școlare.” În *Psihologie școlară*, coord. Andrei Cosmovici și Luminița Iacob, pp. 25–52. Iași: Polirom, 1999.
- Institutul Național de Statistică. „Utilizarea timpului în România. Cercetarea statistică privind utilizarea timpului (TUS) realizată în gospodăriile populației în perioada septembrie 2011 – septembrie 2012 „Comunicat de presă, 2013, http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_anuale/util_timpul/utilizarea_timpului_r13.pdf.
- IRES. „Vacanțele românilor. Raport de cercetare.” http://www.ires.com.ro/uploads/articole/ires_vacantele-romanilor-2014_raport-de-cercetare.pdf.
- Jigău, Mihaela, Aurora Liiceanu și Liliana Preoteasa (coord.). *Violența în școală*. Bucharest: Institute of Educational Sciences, UNICEF, Alpha MDN, 2006.
- Lambriu, M. și C. Roșu. „Acțiunea Statului în domeniul protecției copilului în dificultate din România. Profil și reformă.” În *Un deceniu de tranziție. Situația copilului și a familiei în România*, coord. I. Mihăilescu. București: Extreme Group, 2000.
- Levin, Kate A. și Candace Currie. „Family structure, mother-child communication, father-child communication, and adolescent life satisfaction: A cross-sectional multilevel analysis.” *Health Education*, vol. 110, nr. 3 (2010), pp. 152–68, <http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/09654281011038831>.

- Magheru, M. „Descentralizarea sistemului de protecție socială în România.” București: UNICEF Romania, 2010, <http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/descentralizarea-protectiei-sociale-in-romania-ro-.pdf>.
- MANCOM. „Studiu privind comunitățile defavorizate (romi) din regiunea centru, Alba-Iulia.” Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru, 2014, http://www.adrcentru.ro/Document_Files/ADStudiiRegionale/00001720/i2hwp_Studiu%20regional%20comunitati%20defavorizate%20-%20romi.pdf.
- Mihăilescu, Ioan. *Familia în societățile europene*. București: Editura Universității București, 1999.
- Mihalache, Florentin Flavius. „Abandonul școlar în opt școli din mediul urban.” *Calitatea vieții*, vol. XXII, nr. 3 (2011), pp. 281–94.
- Ministerul Sănătății. „Raportul național de sănătate a copiilor și tinerilor din România.” București: Institutul Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate, 2014, <http://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2014/11/Raportul-National-a-Copiiilor-si-Tinerilor-2014.pdf>.
- Montserrat, Carme, Tamar Dinisman, Sergiu Bălățescu, Brîndușa Antonia Grigoraș și Ferran Casas. „The Effect of Critical Changes and Gender on Adolescents’ Subjective Well-Being: Comparisons Across 8 Countries.” *Child Indicators Research*, vol. 8, nr. 1 (2014/12/05 2014), pp. 111–31, <http://dx.doi.org/10.1007/s12187-014-9288-9>.
- Newman, P. R. și B. M. Newman. „Early adolescence and its conflict: Group identity versus alienation.” *Adolescence* vol. 11 (1976), pp. 261–74.
- Nistor, G. „Asistența socială și consilierea în școală.” În *Consilierea în asistența socială*, coord. Hanibal Dumitrașcu, pp. 241–67. Iași: Polirom, 2012.
- Olaru, Bogdan. „Inegalități în accesul la servicii medicale în România și Uniunea Europeană. O analiză comparativă.” *Revista Română de Bioetică*, vol. 11, nr. 1 (2013), pp. 111–22.
- Panduru, F., M. Molnar și M. Poenaru. „Venituri, inegalitate, sărăcie.” În *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda, pp. 19–42. Iași: Polirom, 2009.
- Park, Nansook. „Life Satisfaction Among Korean Children and Youth: A Developmental Perspective.” *School Psychology International*, vol. 26, nr. 2 (2005), pp. 209–23.
- Popescu, Andrei Luca. „Harta românilor plecați în străinătate. Popul țărilor UE în care românii reprezintă cea mai mare comunitate.” *Gândul*, 21 decembrie 2015, <http://www.gandul.info/international/harta-romanilor-plecati-in-strainatate-topul-tarilor-ue-in-care-romanii-reprezinta-cea-mai-mare-comunitate-14926732>.
- Popescu, L. „Serviciile de îngrijire a sănătății.” În *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda, pp. 152–67. Iași: Polirom, 2009.
- Pottinger, A. și S. Williams Brown. „Understanding the impact of parental migration on children: Implications for counselling families from the Caribbean.” *Vistas*

- 2006 Online, vol. 1 (2006), http://www.counseling.org/Resources/Library/VISTAS/vistas06_online-only/Pottinger.pdf.
- Preda, M. „Introducere.” În *Riscuri și inechități sociale în România: raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice*, coord. Marian Preda, pp. 15–18. Iași: Polirom, 2009.
- Rebeleanu, Adina. *Cadrul legislativ în asistența socială din România: prezent și perspective*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2011.
- Rees, G. și G. Main. „Children’s views on their lives and well-being in 15 countries: A report on the Children’s Worlds survey, 2013–14.” York, UK: Children’s Worlds Project (ISCWeB), 2015, <http://www.isciweb.org/?CategoryID=176&ArticleID=108>.
- Roth-Szamosközi, Mária. „Intersection of Tradition and Need of Change in Romanian Child Protection System.” Research Report, Research funded by RSC–Soros Foundation, Prague, 1998.
- Roth-Szamosközi, Mária. *Protecția copilului: dileme, concepții și metode*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 1999.
- Rus, A. V., S. Parris, D. Cross, K. Purvis și S. Drăghici. „Reforming the Romanian Child Welfare System: 1990–2010.” *Revista de cercetare și intervenție socială*, vol. 34 (2011), pp. 56–72, <http://www.rcis.ro/ro/section1/45-volumul-342011-septembrie/384-reforming-the-romanian-child-welfare-system-1990-2010.html>.
- Russell, James A. „A circumplex model of affect.” *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 39, nr. 6 (1980), pp. 1161–78.
- Scutaru, Anca. „Familia monoparentală de la vulnerabilitate la autocontrol.” Iași: Lumen, 2006.
- Secui, M., D. Bîrle și R. Stan. „Dezvoltarea socio-emoțională a copilului și adolescentului în condiții de parenting incomplet. Cercetare preliminară.” În *Dezvoltarea socio-emoțională a copilului și adolescentului în condiții de parenting incomplet*, coord. Elena Bonchiș. Editura Universității din Oradea: Oradea, 2011.
- Stanciu, Mariana și Adina Mihăilescu. „Situația sărăciei din România în context internațional, în anul 2013.” *Calitatea Vieții*, vol. XXIV, nr. 4 (2013), pp. 373–403, <http://www.revistacalitateavietii.ro/2013/CV-4-2013/02.pdf>.
- Stanciu, Mariana, Laureana Urse, Adina Mihăilescu, Mihnea Preotesi și Cristina Tudor. *Condiții de viață ale familiilor cu copii din România*. București: Editura Expert, 2008.
- Stănculescu, Manuela Sofia, Monica Marin și Alina Popp. „Copil în România – O diagnoză multidimensională.” UNICEF, 2012, http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Copil_in_Romania.pdf.
- Tofan, Mihaela și Gabriela Batculescu. „Aspecte reglementative și practice privind protecția copilului în România.” *Revista de Economie Socială*, vol. III, nr. 4 (2013), pp. 85–97.

- UNICEF. „Child poverty in perspective. An overview of child well-being in rich countries.” Florence: UNICEF Innocenti Report Card 7, 2007.
- Varly, Pierre, Constantin-Șerban Iosifescu, Ciprian Fartușnic, Tudorel Andrei și Claudiu Herțeliu. „Cost of Non-investment in Education in Romania.” Bucharest: UNICEF Romania, 2014, <http://www.unicef.org/romania/Cost.Noninvest.web.pdf>.
- Varly, Pierre, Constantin-Șerban Iosifescu, Ciprian Fartușnic, Tudorel Andrei și Claudiu Herțeliu. „Costul intervenției insuficiente în educație în România.” București: UNICEF România, 2014, http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Costul-investitiei-insuficiente-in-educatie_2014.pdf.
- Veenhoven, Ruut (coord.). *Happiness in nations: subjective appreciation of life in 56 nations, 1946–1992*, Studies in social and cultural transformation, vol. nr. 2. Rotterdam, Netherlands: Erasmus University of Rotterdam, Department of Social Sciences, RISBO, Center for Socio-Cultural Transformation, 1993.
- Veenhoven, Ruut. „The four qualities of life. Ordering Concepts and Measures of the Good Life.” *Journal of Happiness Studies*, vol. 1 (2000), pp. 1–39.
- Virjan, Daniela. „Economia și protecția socială în relație cu sărăcia. Date și opinii.” *Revista de Economie Socială*, vol. II, nr. 3 (2012), pp. 115–27, <http://profitpentruoameni.ro/wp-content/uploads/2013/05/04-ECONOMIA-SI-PROTECTIA-SOCIALA-IN-RELATIE-CU-SARACIA.-DATE-SI-OPINII.pdf>.
- Zamfir, Elena. „Social services for children at risk: The impact on the quality of life.” *Social Indicators Research*, vol. 42, nr. 1 (1997), pp. 41–76.
- Zamfir, Elena. „Asistența socială față în față cu societatea riscurilor din perspectiva politicilor sociale europene.” *Calitatea vieții*, vol. XXIII, nr. 2 (2012), pp. 123–60.

REGLEMENTĂRI LEGISLATIVE

- Legea nr. 287/2009 privind noul Cod Civil, republicată în Monitorul Oficial nr. 505/2011, aplicabil din 1 octombrie 2011, disponibilă la adresa: <http://legeaz.net/noul-cod-civil/>, accesată la data de 11.12.2015;
- Legea nr. 286/2009 privind noul Cod Penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 510 din 24 iulie 2009, în vigoare de la 1 februarie 2014, disponibilă la adresa: <http://legeaz.net/noul-cod-penal/>, accesată la data de 12.12.2015;
- Legea nr. 3/1970 privind regimul ocrotirii unor categorii de minori, în vigoare de la 12.05.1970 până la 12.06.1997, fiind abrogată și înlocuită de Ordonanța de urgență nr. 26/1997, disponibilă la adresa: <http://lege5.ro/Gratuit/gu4tmobu/legea-nr-3-1970-privind-regimul-ocrotirii-unor-categorii-de-minori>, accesată la data de 12.12.2015;
- Legea nr. 18/1990 pentru ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului, în vigoare de la 28.09.1990, publicată în Monitorul Oficial nr. 109 din 28 septembrie 1990, disponibilă pe <http://lege5.ro/Gratuit/gy4dinrx/legea-nr->

- 18-1990-pentru-ratificarea-conventiei-cu-privire-la-drepturile-copilului, accesată la data de 11.12.2015;
- Legea nr. 416/2001, privind venitul minim garantat, consolidată 2009, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 401 din 20 iulie 2001, disponibilă la adresa: http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_venitului_minim_garantat.php, accesată la data de 12.12.2015;
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată 2014, republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 159 din 5 martie 2014, disponibilă la adresa: http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_protecției_copilului.php, accesată la data 12.12.2015;
- Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției, republicată 2012, republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 259 din 19 aprilie 2012, disponibilă la adresa: http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_adopției.php, accesată la data de 12.12.2015;
- Legea nr. 252/2010 privind ratificarea Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007 și semnată de România la Lanzarote la 25 octombrie 2007, disponibilă la adresa: <http://lege5.ro/Gratuit/geztsnjsgu/legea-nr-252-2010-privind-ratificarea-conventiei-consiliului-europei-pentru-protecția-copii-impotriva-exploatarii-sexuale-si-a-abuzurilor-sexuale-adoptata-la-lanzarote-la-25-octombrie-2007-si-semna>, accesată la data de 12.12.2015;
- Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei, republicată în 2012, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 785 din 22 noiembrie 2012, disponibilă la adresa: http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_277_2010_alocația_susținerea_familiei.php, accesată la data de 10.12.2015;
- Legea nr. 138/2011 pentru ratificarea Convenției europene revizuite în materia adopției de copii, adoptată la Strasbourg la 27 noiembrie 2008 și semnată de România la Strasbourg la 4 martie 2009, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 409 din 10 iunie 2011, disponibilă la adresa: http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_138_2011_convenția_europeană_materia_adopției_copii_strasbourg_2008.php, accesată la data de 11.12.2015;
- Legea nr. 292 din 20 decembrie 2011, Legea asistenței sociale, publicată în Monitorul Oficial nr. 905 din 20 decembrie 2011, disponibilă la adresa: <http://www.mmuncii.ro/pub/imagenanager/images/file/Legislatie/LEGI/L292-2011.pdf>, accesată la data de 13.12.2015;
- Legea nr. 257/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 607 din 30 septembrie 2013, disponibilă la adresa: http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_257_2013_modificare_legea_272_2004_protecția_promovarea_drepturilor_copilului.php, accesată la data de 11.12.2015;

- Hotărârea nr. 38 din 19 ianuarie 2011 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei, publicată în Monitorul Oficial nr. 56 din 21 ianuarie 2011, disponibilă la adresa: <http://www.ajps-cj.ro/38.pdf>, accesată la data de 13.12.2015;
- Hotărârea nr. 1113/2014 privind aprobarea Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului pentru perioada 2014–2020 și a Planului operațional pentru implementarea Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014–2016, disponibilă la adresa: <http://lege5.ro/Gratuit/guydmnrzgm/hot-rarea-nr-1113-2014-privind-aprobarea-strategiei-na-ionale-pentru-protec-ia-i-promovarea-drepturilor-copilului-pentru-perioada-2014-2020-i-a-planului-opera-ional-pentru-im>, accesată la data de 12.12.2015;
- Ordonanța de Urgență nr. 26 din 1997 privind protecția copilului aflat în dificultate, republicată în Monitorul Oficial nr. 276/24 iulie 1998, disponibilă la adresa: <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/OUG-26-1997.php>, accesată la data de 12.12.2015;
- Ordonanța de Urgență nr. 96 din 14 octombrie 2003 privind protecția maternității la locurile de muncă, publicată în Monitorul Oficial nr. 750 din 27 octombrie 2003, disponibilă la adresa: <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/ORDONANTE-DE-GUVERN/OUG96-2003.pdf>, accesată la data de 12.12.2015;
- Ordonanța de Urgență nr. 105 din 24 octombrie 2003 privind alocația familială complementară și alocația de susținere pentru familia monoparentală, disponibilă la adresa: http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/ORDONANTE-DE-GUVERN/OUG105-2003_act.pdf, accesată la data de 12.12.2015;
- Ordonanța de Urgență nr. 148 din 3 noiembrie 2005 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului, text actualizat în baza actelor normative modificate, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, până la 31 decembrie 2008, disponibilă la adresa: http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/ORDONANTE-DE-GUVERN/OUG148-2005_act.pdf, accesată la data de 13.12.2015;
- Ordin nr. 288/2006 din 06/07/2006, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 637 din 24/07/2006 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului, disponibil la adresa: http://www.managerdecaz.ro/docs/1161170231_Stand_Ordin288_Managdecaz.pdf, accesat la data de 12.12.2015;
- Ordonanța de Urgență nr. 2/2011 pentru modificarea Legii nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 79 din 31 ianuarie 2011, disponibilă la adresa: http://www.dreptonline.ro/legislatie/oug_2_2011_modificare_lege_277_2010_alocatia_sustinerea_familiei.php, accesată la data de 12.12.2015.

MULȚUMIRI

Autorii acestui volum doresc să mulțumească Fundației Jacobs pentru generoasa finanțare primită. Mulțumim Inspectoratelor Școlare, conducerii școlilor și profesorilor care ne-au permis accesul în clasele selectate. Mulțumim referenților volumului, coordonatorilor cercetării de teren, operatorilor de teren și de introducere a datelor, ca și tuturor celor care au contribuit la buna realizare a cercetării. Nu în ultimul rând suntem recunoscători celor peste 4.000 de elevi care au petrecut aproape o oră completând chestionarele și împărtășindu-ne astfel părerile și experiențele.

LISTA MEMBRILOR ECHIPEI DE PROIECT ȘI COLABORATORILOR

Coordonarea proiectului: Sergiu Bălțătescu, Claudia Bacter

Coordonarea cercetării de teren: Andrea Pop, Krisztina Bernáth, Adrian Pop

Secretariat: Alexandra Ioana Alb

Operatori de interviu și introducere date: Andreea Alvagiu, Paula Minodora Ciobanu, Florica Mihaela Coțe, Roxana Simina Gheți, Bogdan Cosmin Iacob, Alina Iosana Ilieș, Elena Monica Ilinca, Cristina Gabriela Indrieș, Adina Nicoleta Ivan Cozman, Florentin Alin Lolea, Elena Manea, Melánia Mendli, Florina Ioana Moga, Zenovia Mihaela Ochescu, Mădălina Annamaria Petrikaș, Adelina Ioana Popa, Iulia Andreea Tudor, Gabriela Neagu, Adrian Mardari, Florina Lorena Țirtea, Danieala Elena Suciu, Alexandra Dana Danciu, Maria Stoleru, Marioara Americai, Debora Tănăsescu, Ioana Daniela Mihuț

Traducerea în limba maghiară a chestionarelor: Ioan Selyem

Membrii echipei internaționale de management a proiectului: Sabine Andresen (Goethe University Frankfurt), Asher Ben-Arieh (The Hebrew University of Jerusalem and Haruv Institute), Jonathan Bradshaw (University of York), Ferran Casas (University of Girona), Gwyther Rees (University of York), Tamar Dinisman (International Survey of Children's Well-Being (ISCWeB) – coordonator)

ANEXE

ANEXA 1: CHESTIONARUL PENTRU CLASA A II-A (VÂRSTA DE 8 ANI), VARIANTA ÎN LIMBA ROMÂNĂ

CHESTIONAR SOCIOLOGIC (Clasa a II-a)

Dragi copii. Suntem un grup de cercetători de la Universitatea din _____ interesați să cunoaștem cum trăiesc copiii din țara noastră și cum se simt. Vă rugăm să răspundeți la acest chestionar. Este ANONIM, adică nimeni nu va afla răspunsurile pe care le dați. Nu există răspunsuri corecte sau greșite. Suntem interesați doar să aflăm părerile voastre. Acest chestionar este confidențial, adică nu vom transmite informațiile pe care ni le dați. Pentru fiecare întrebare treceți un X în dreptul căsuței care se potrivește situației sau părerii voastre.

Numele școlii _____

Localitatea: _____ Școală de stat ☐ Finanțată parțial de la buget ☐ Privată ☐

Clasa: _____ Data de azi: ____/____/2013

Despre tine

1. Am vârsta de.... ani

2. Sunt: Băiat ☐ Fată ☐

3. Trăiesc în orașul/satul:

4. Sunt născut în această țară: Da ☐ Nu ☐

(dacă "nu", numele țării în care te-ai născut :)

4A. Care este limba vorbită cel mai des în familia ta?

Limba română	Limba maghiară	Limba romani (limba romilor)	Alta (care? _____)
☐	☐	☐	☐

Despre casa ta și oamenii cu care locuiești

5. Cât de mult ești de acord sau nu cu fiecare dintre următoarele propoziții?

	Nu sunt deloc de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Acasă mă simt în siguranță	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Acasă am un loc liniștit în care pot să învăț	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Părinții mei (sau persoanele care au grijă de mine) mă ascultă și țin cont de ceea ce spun	☐	☐	☐	☐	☐	☐
În familia noastră ne petrecem timpul în mod plăcut împreună	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Părinții mei (sau persoanele care au grijă de mine) mă tratează corect	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Cât de mulțumit ești de fiecare dintre următoarele lucruri:

					
Casa sau apartamentul în care locuiești	☐	☐	☐	☐	☐
Oamenii cu care locuiești	☐	☐	☐	☐	☐
Toți membrii familiei mele	☐	☐	☐	☐	☐

7. Cât de des în cursul săptămânii trecute ai petrecut timpul cu familia ta făcând următoarele lucruri:	Deloc	O dată sau de două ori	Majoritatea zilelor	În fiecare zi	Nu știu
Am vorbit unii cu alții	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am distrat împreună	☐	☐	☐	☐	☐
Am învățat împreună	☐	☐	☐	☐	☐

Banii și lucrurile pe care le ai

8. Pe care dintre următoarele lucruri le ai sau nu?	Nu	Da	Nu știu
Haine bune de mers la școală	☐	☐	☐
Acces la un calculator acasă	☐	☐	☐
Acces la Internet	☐	☐	☐
O mașină pentru transportul familiei	☐	☐	☐
Un televizor acasă pe care poți să îl folosești	☐	☐	☐

9. Cât de mult ești mulțumit de toate lucrurile pe care le ai?

				
☐	☐	☐	☐	☐

10. Cât de des ești îngrijorat în legătură cu câți bani are familia ta?

niciodată	foarte rar	des	întotdeauna	nu știu
☐	☐	☐	☐	☐

10A. Te rugăm scrie care este ocupația tatălui tău/ce lucrează el? _____

10B. Te rugăm scrie care este ocupația mamei tale/ce lucrează ea? _____

Despre prietenii tăi și alți oameni

11. Cât de mult ești de acord sau nu cu următoarele propoziții:	Nu sunt deloc de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Prietenii mei sunt de obicei drăguți cu mine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Am destui prieteni	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Cât de mulțumit ești de...						Nu știu
Prietenii tăi?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oamenii care locuiesc în zona ta?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Relațiile tale cu oamenii?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Cât de des în săptămâna trecută ai petrecut timp alături de prietenii tăi, făcând următoarele lucruri înafara școlii:	Deloc	O dată sau de două ori	Majoritatea zilelor	În fiecare zi	Nu știu
Am vorbit unii cu alții	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am distrat împreună	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am întâlnit să învățăm împreună (în afara școlii)	☐	☐	☐	☐	☐

Despre zona în care locuiești

14. În ce măsură ești sau nu de acord cu următoarele propoziții:	Nu sunt deloc de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
În zona în care locuiesc sunt destule locuri de joacă și de distracție	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mă simt în siguranță când mă plimb în zona în care locuiesc	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Cât de mulțumit ești de...						Nu știu
Felul cum se poartă oamenii cu tine atunci când mergi la doctor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi în zona ta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zona în care locuiești, în general	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Despre școală

16. În ce măsură ești sau nu de acord cu următoarele propoziții:	Nu sunt deloc de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Profesorii mei mă ascultă și țin cont de ceea ce spun eu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Îmi place să merg la școală	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Profesorii mei sunt corecți cu mine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mă simt în siguranță la școală	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. În luna trecută cât de des:	Niciodată	O dată	De 2 sau 3 ori	Mai mult de trei ori	Nu știu
Ai fost lovit de alți copii la școală?	☐	☐	☐	☐	☐
Copiii din clasa ta NU te-au primit în jocurile și activitățile lor?	☐	☐	☐	☐	☐

18. Cât de mulțumit esti de...:

					
Ceilalți copii din clasă?	☐	☐	☐	☐	☐
Note/calificativele pe care le iei?	☐	☐	☐	☐	☐
Experiența ta cu școala?	☐	☐	☐	☐	☐
Relația cu profesorii?	☐	☐	☐	☐	☐

19. De obicei, cât de des îți petreci timpul făcând următoarele activități, atunci când nu ești la școală?

	Rareori sau niciodată	Mai puțin de o dată pe săptămână	O dată sau de două ori pe săptămână	În fiecare zi sau aproape în fiecare zi	Nu știu
Iau ore în afara școlii, diferite de materiile pe care le fac la școală (de exemplu: muzică, sport, dans, limbi străine, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Citesc de plăcere (nu pentru a-mi face temele)	☐	☐	☐	☐	☐
Ajut în casă la treburile gospodărești	☐	☐	☐	☐	☐
Îmi fac temele	☐	☐	☐	☐	☐
Mă uit la televizor	☐	☐	☐	☐	☐
Fac sport sau exerciții	☐	☐	☐	☐	☐
Stau la calculator	☐	☐	☐	☐	☐

Mai multe despre tine

20. Cât de mulțumit ești de...

					
Libertatea pe care o ai	☐	☐	☐	☐	☐
Sănătatea ta	☐	☐	☐	☐	☐
Felul în care arăți	☐	☐	☐	☐	☐
Propriul tău corp	☐	☐	☐	☐	☐
Ceea ce faci în timpul liber	☐	☐	☐	☐	☐
Felul în care ești ascultat de către adulți	☐	☐	☐	☐	☐
Cât de în siguranță te simți	☐	☐	☐	☐	☐
Viața ta ca întreg	☐	☐	☐	☐	☐

Viata ta și lucrurile din viața ta

21. Cât de mult ești de acord sau nu cu următoarele propoziții:	Nu sunt deloc de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Viața mea merge bine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Viața mea e așa cum trebuie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Am o viață bună	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Am ce vreau în viață	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lucrurile în viața mea sunt excelente	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Te rugăm să răspunzi la următoarele întrebări despre drepturile copiilor:	Nu	Nu sunt sigur	Da
Știu ce drepturi au copiii	☐	☐	☐
Am auzit de Convenția cu privire la Drepturile Copiilor	☐	☐	☐
Cred că în țara mea adulții respectă drepturile copiilor	☐	☐	☐

23. ATENȚIE! La următoarea întrebare trebuie să alegi un număr de la 0 la 10 !!

Până în prezent, cât de mulțumit ești de viața ta ca întreg?

0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

În final

Acum testăm acest chestionar și ne-ar interesa să auzim opiniile voastre pentru a ne ajuta să-l îmbunătățim.

24. Te rugăm să ne spui dacă ești de acord sau nu cu următoarele propoziții despre chestionar:	Nu sunt de acord	De acord	Nu știu
Chestionarul este prea lung	☐	☐	☐
În chestionar am fost întrebat despre lucruri care cred sunt importante	☐	☐	☐

Îți mulțumim foarte mult pentru participare!!!!

ANEXA 2: CHESTIONARUL PENTRU CLASA A IV-A (VÂRSTA DE 10 ANI), VARIANTA ÎN LIMBA ROMÂNĂ

CHESTIONAR SOCIOLOGIC (Clasa a IV-a)

Dragii copii. Suntem un grup de cercetători de la Universitatea din _____ interesați să cunoaștem cum trăiesc copiii din țara noastră și cum se simt. Vă rugăm să răspundeți la acest chestionar. Este ANONIM, adică nimeni nu va afla răspunsurile pe care le dați. Nu există răspunsuri corecte sau greșite. Suntem interesați doar să aflăm părerile voastre. Acest chestionar este confidențial, adică nu vom transmite informațiile pe care ni le dați. Pentru fiecare întrebare treceți un X în dreptul căsuței care se potrivește situației sau părerii voastre.

Numele școlii: _____

Localitatea: _____ Școală de stat ☐ Finanțată parțial de la buget ☐ Privată ☐

Clasa: _____ Data de azi: ____/____/2013

Despre tine

1. Am vârsta de ani
2. Sunt: Băiat ☐ Fată ☐
3. Trăiesc în orașul/satul:
4. Sunt născut în această țară: Da ☐ Nu ☐ (dacă "Nu", numele țării:)

Despre casa ta și oamenii cu care locuiești

5. Unii copii dorm de obicei în aceeași casă în fiecare noapte. Alți copii dorm adesea în case diferite.
Alege care dintre următoarele propoziții ți se potrivește cel mai bine

Dorm întotdeauna în aceeași casă ☐

Dorm de obicei în aceeași casă, dar câteodată dorm în altă parte (de exemplu la prieteni sau într-o casă de vacanță) ☐

Dorm de obicei în două case cu adulți diferiți ☐

6. Care dintre următoarele propoziții descrie cel mai bine casa în care locuiești cel mai mult?

Locuiesc cu familia mea ☐

Locuiesc într-o familie de plasament ☐

Locuiesc într-o casă de copii ☐

- 6A. Care este limba vorbită cel mai des în familia ta?

Limba română	Limba maghiară	Limba romani (limba romilor)	Alta (care? _____)
☐	☐	☐	☐

7. Această întrebare este despre oamenii cu care locuiești. Te rog, bifează TOȚI oamenii care locuiesc în aceeași casă cu tine:

Mama	Tata	Tatăl vitreg	Mama vitregă	Bunica	Bunicul	Frați - Surori	Alți copii	Alți adulți
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7A. În ultimul an, vreunul dintre părinți a locuit/lucrat în altă țară mai mult de o lună?	Da	Nu
Mama	☐	☐
Tatăl	☐	☐

8. Cât de mult ești de acord sau nu cu fiecare dintre următoarele propoziții?	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Acasă mă simt în siguranță	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Acasă am un loc liniștit în care pot să învăț	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Părinții mei (sau persoanele care au grijă de mine) mă ascultă și țin cont de ceea ce spun	☐	☐	☐	☐	☐	☐
În familia noastră ne petrecem timpul în mod plăcut împreună	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Părinții mei (sau persoanele care au grijă de mine) mă tratează în mod corect	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Cât de mulțumit ești de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta:	0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10	
Casa sau apartamentul în care locuiești?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Oamenii cu care locuiești?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Toți ceilalți oameni din familia ta?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Viața ta de familie?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

10. Cât de des săptămâna trecută ai petrecut timpul cu familia ta făcând următoarele lucruri:	Deloc	O dată sau de două ori	Majoritatea zilelor	În fiecare zi	Nu știu
Am vorbit unii cu alții	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am distrat împreună	☐	☐	☐	☐	☐
Am învățat împreună	☐	☐	☐	☐	☐

11. Pe care dintre următoarele lucruri le ai sau nu?	Da	Nu	Nu știu
Haine bune de mers la școală	☐	☐	☐
Acces la un calculator acasă	☐	☐	☐
Acces la Internet	☐	☐	☐
Telefon mobil	☐	☐	☐
Propria ta cameră	☐	☐	☐
Cărți pe care să le citești de plăcere	☐	☐	☐
O mașină pentru transportul familiei	☐	☐	☐
Ceva al tău la care să asculți muzică	☐	☐	☐
Un televizor acasă pe care poți să îl folosești	☐	☐	☐

12. Cât de mulțumit ești de toate lucrurile pe care le ai?

0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10	
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

13. Cât de des ești îngrijorat în legătură cu câți bani are familia ta?

Niciodată	Câteodată	Adesea	Intotdeauna	Nu știu
☐	☐	☐	☐	☐

13B. Te rugăm scrie care este ocupația tatălui tău/ce lucrează el? _____

13C. Te rugăm scrie care este ocupația mamei tale/ce lucrează ea? _____

Despre prietenii tăi și alți oameni

14. Cât de mult ești de acord sau nu cu următoarele propoziții:	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Prietenii mei sunt de obicei drăguți cu mine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Am destui prieteni	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Cât de mulțumit ești de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta?	0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10	
Prietenii tăi?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Oamenii care locuiesc în zona ta?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Relațiile tale cu oamenii în general?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

16. Cât de des în săptămâna trecută ai petrecut timp alături de prietenii tăi, făcând următoarele lucruri în afara școlii:	Deloc	O dată sau de două ori	Majoritatea zilelor	În fiecare zi	Nu știu
Am vorbit unii cu alții	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am distrat împreună	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am întâlnit să învățăm împreună (în afara școlii)	☐	☐	☐	☐	☐

Despre zona în care locuiești

17. În ce măsură ești sau nu de acord cu următoarele propoziții:	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
În zona în care locuiesc sunt destule locuri de joacă sau de distracție	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mă simt în siguranță când mă plimb în zona în care locuiesc	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. În ce măsură te simți mulțumit de fiecare dintre următoarele lucruri din zona în care locuiești?	0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10	
Felul în care se poartă oamenii cu tine atunci când mergi la doctor?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi în zona ta?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Zona în care locuiești, în general?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Despre școală

19. În ce măsură ești sau nu de acord cu următoarele propoziții:	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Profesorii mei mă ascultă și țin cont de ceea ce spun eu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Îmi place să merg la școală	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Profesorii mei sunt corecți cu mine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mă simt în siguranță la școală	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. În luna trecută cât de des:	Niciodată	O dată	De 2 sau 3 ori	Mai mult de 3 ori	Nu știu
Ai fost lovit de alți copii la școală?	☐	☐	☐	☐	☐
Copiii din clasa ta NU te-au lăsat să participi la jocurile și activitățile lor?	☐	☐	☐	☐	☐

21. În ce măsură te simți mulțumit de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta?	0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10	
Ceilalți copii din clasă?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Notele/calificativele pe care le iei?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Experiența ta cu școala?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Viața ta de elev?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Lucrurile pe care le-ai învățat?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Relația cu profesorii?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

22. De obicei, cât de des îți petreci timpul făcând următoarele activități, atunci când nu ești la școală?	Rareori sau niciodată	Mai puțin de o dată pe săptămână	O dată sau de două ori pe săptămână	În fiecare zi sau aproape în fiecare zi	Nu știu
Iau ore în afara școlii, diferite de materiile pe care le fac la școală (de exemplu: muzică, sport, dans, limbi străine, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Citesc din plăcere (nu pentru a-mi face temele)	☐	☐	☐	☐	☐
Ajut în casă la treburile gospodărești	☐	☐	☐	☐	☐
Îmi fac temele	☐	☐	☐	☐	☐
Mă uit la televizor sau ascult muzică	☐	☐	☐	☐	☐
Fac sport sau exerciții fizice	☐	☐	☐	☐	☐
Stau la calculator	☐	☐	☐	☐	☐
Muncesc singur sau alături de alți membri ai familiei pentru a câștiga bani	☐	☐	☐	☐	☐

Mai multe despre tine

23. În ce măsură te simți mulțumit de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta?	0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10
Felul în care îți folosești timpul?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Libertatea pe care o ai?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sănătatea ta?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Felul în care arăți?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Corpul tău?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ceea ce faci în timpul liber?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Felul în care ești ascultat de către adulți?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Încrederea pe care o ai în tine?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Viața ta ca întreg?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

26. În ultimul an ...

	Nu	Da
Ți-ai schimbat locuința?	☐	☐
Te-ai mutat în altă zonă din oraș/sat sau în alt oraș/sat?	☐	☐
Te-ai mutat la altă școală?	☐	☐
Ai locuit în altă țară mai mult de o lună?	☐	☐

25. Locuiești cu aceiași părinți sau persoane care au grijă de tine ca și anul trecut?

Nu ☐	Da ☐
-----------------------------	-----------------------------

26. În ce măsură te simți mulțumit de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta?

	0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10
Cât de în siguranță te simți?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
De lucrurile la care vrei să fii bun?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
De lucrurile pe care le faci în afara casei?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
De ceea ce se poate întâmpla cu tine, mai târziu în viață?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
De cât ești de pregătit pentru viitor?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

27. În general, cât de fericit te-ai simțit în ultimele două săptămâni?

0 = deloc fericit	10 = total fericit									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Viața și viitorul tău

28. Te rugăm să ne spui în ce măsură ești sau nu de acord cu fiecare dintre aceste propoziții?

	0 = deloc de acord										10 = total de acord
Viața mea merge bine	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Viața mea e așa cum trebuie	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Am o viață bună	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Am ce vreau în viață	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Lucrurile din viața mea sunt excelente	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

29. Te rugăm răspunde la următoarele întrebări despre drepturile copiilor:	Da	Nu sunt sigur	Nu
Știu ce drepturi au copiii	☐	☐	☐
Am auzit de Convenția cu privire la Drepturile Copiilor	☐	☐	☐
Cred că, în țara mea, adulții respectă drepturile copiilor	☐	☐	☐

30. Imaginează-ți că ești deja adult: la această vârstă, cât de mult crezi că ți-ai dori ca ceilalți să aprecieze următoarele calități?

	0 = deloc										foarte mult = 10
Faptul că ești prietenos	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Relațiile tale cu oamenii	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Banii tăi	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Puterea pe care o ai	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Familia ta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Personalitatea ta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bunătatea ta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Imaginea ta	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

31. Mai jos este o listă de cuvinte care descriu diferite sentimente și emoții. Te rugăm să citești fiecare cuvânt și apoi să bifezi o căsuță pentru a spune cât de mult te-ai simțit în acest fel în ultimele două săptămâni

	0 = deloc										foarte mult = 10
Mulțumit	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Fericit	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Relaxat	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Activ	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Calm	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Plin de energie	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Acum testăm acest chestionar și ne-ar interesa să auzim opiniile voastre pentru a ne ajuta să-l îmbunătățim

32. Te rugăm să ne spui dacă ești de acord sau nu cu următoarele propoziții despre chestionar:	Nu sunt de acord	De acord	Nu știu
Chestionarul este prea lung	☐	☐	☐
În chestionar am fost întrebat despre lucruri care cred sunt importante	☐	☐	☐

Îți mulțumim foarte mult pentru participare!!!!

ANEXA 3: CHESTIONARUL PENTRU CLASA A VI-A (VÂRSTA DE 12 ANI), VARIANTA ÎN LIMBA ROMÂNĂ

CHESTIONAR SOCIOLOGIC (Clasa a VI-a)

Dragi copii. Suntem un grup de cercetători de la Universitatea din _____ interesați să cunoaștem cum trăiesc copiii din țara noastră și cum se simt. Vă rugăm să răspundeți la acest chestionar. Este ANONIM, adică nimeni nu va afla răspunsurile pe care le dați. Nu există răspunsuri corecte sau greșite. Suntem interesați doar să aflăm părerile voastre. Acest chestionar este confidențial, adică nu vom transmite informațiile pe care ni le dați. Pentru fiecare întrebare treceți un X în dreptul căsuței care se potrivește situației sau părerii voastre.

Numele școlii _____

Localitatea: _____ Școală de stat ☐ Finanțată parțial de la buget ☐ Privată ☐

Clasa: _____ Data de azi: ____/____/2013

Despre tine

- Am vârsta de ani
- Sunt: Băiat ☐ Fată ☐
- Trăiesc în orașul/satul:
- Sunt născut în această țară: Da ☐ Nu ☐ (dacă "Nu", numele țării:)

Despre casa ta și oamenii cu care locuiești

- Unii copii dorm de obicei în aceeași casă în fiecare noapte. Alți copii dorm adesea în case diferite.
Alege care dintre următoarele propoziții ți se potrivește cel mai bine
Dorm întotdeauna în aceeași casă ☐
Dorm de obicei în aceeași casă, dar câteodată dorm în altă parte (de exemplu la prieteni sau într-o casă de vacanță) ☐
Dorm de obicei în două case cu adulți diferiți ☐
- Care dintre următoarele propoziții descrie cel mai bine casa în care locuiești cel mai mult?
Locuiesc cu familia mea ☐
Locuiesc într-o familie de plasament ☐
Locuiesc într-o casă de copii ☐

6A. Care este limba vorbită cel mai des în familia ta?

Limba română	Limba maghiară	Limba romani (limba romilor)	Alta (care? _____)
☐	☐	☐	☐

7. Această întrebare este despre oamenii cu care locuiești. Te rog, bifează TOȚI oamenii care locuiesc în aceeași casă cu tine:

Mama	Tata	Tatăl vitreg	Mama vitregă	Bunica	Bunicul	Frați - Surori	Alți copii	Alți adulți
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7A. În ultimul an, vreunul dintre părinți a locuit sau lucrat în altă țară mai mult de o lună?

	Da	Nu
Mama	☐	☐
Tatăl	☐	☐

8. Cât de mult ești de acord sau nu cu fiecare dintre următoarele propoziții?	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Acasă mă simt în siguranță	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Acasă am un loc liniștit în care pot să învăț	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Părinții mei (sau persoanele care au grijă de mine) mă ascultă și țin cont de ceea ce spun	☐	☐	☐	☐	☐	☐
În familia noastră ne petrecem timpul în mod plăcut împreună	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Părinții mei (sau persoanele care au grijă de mine) mă tratează în mod corect	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Cât de mulțumit ești de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta:	0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10	
Casa sau apartamentul în care locuiești?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Oamenii cu care locuiești?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Toți ceilalți oameni din familia ta?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Viața ta de familie?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

10. Cât de des săptămâna trecută ai petrecut timpul cu familia ta făcând următoarele lucruri:	Deloc	O dată sau de două ori	Majoritatea zilelor	În fiecare zi	Nu știu
Am vorbit unii cu alții	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am distrat împreună	☐	☐	☐	☐	☐
Am învățat împreună	☐	☐	☐	☐	☐

11. Cât de des primești bani de buzunar? (marchează doar un singur pătrățel!)

Nu primesc bani de buzunar	☐
Primesc bani de buzunar, dar nu în mod regulat	☐
Primesc bani de buzunar în fiecare săptămână (aproximativ câți bani primești în fiecare săptămână? lei)	☐
Primesc bani de buzunar în fiecare lună (aproximativ câți bani primești în fiecare lună? lei)	☐
Nu știu	☐

12. Pe care dintre următoarele lucruri le ai sau nu?	Da	Nu	Nu știu
Haine bune de mers la școală	☐	☐	☐
Acces la un calculator acasă	☐	☐	☐
Acces la Internet	☐	☐	☐
Telefon mobil	☐	☐	☐
Propria ta cameră	☐	☐	☐
Cărți pe care să le citești de plăcere	☐	☐	☐
O mașină pentru transportul familiei	☐	☐	☐
Ceva al tău la care să asculți muzică	☐	☐	☐
Un televizor acasă pe care poți să îl folosești	☐	☐	☐

13. Cât de mulțumit ești de toate lucrurile pe care le ai?

0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10	
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

14. Cât de des ești îngrijorat în legătură cu câți bani are familia ta?

Niciodată	Câteodată	Adesea	Intotdeauna	Nu știu
☐	☐	☐	☐	☐

15. Câți dintre adulții cu care locuiești primesc bani pentru munca lor?

nici unul	unul	doi	mai mult de doi	Nu știu
☐	☐	☐	☐	☐

15A. Te rugăm scrie care este ocupația tatălui tău/ce lucrează el? _____

15B. Te rugăm scrie care este ocupația mamei tale/ce lucrează ea? _____

Următoarea întrebare este tot despre bani. Pentru a răspunde la ea te rugăm să te gândești la ce se întâmpla anul trecut pe vremea aceasta. Vrem să comparăm cum erau lucrurile pe atunci și cum sunt acum pentru familia ta și pentru tine

15C. Față de anul trecut,

	Mai mult ca anul trecut	La fel ca anul trecut	Mai puțin ca anul trecut	Nu știu
Câți bani are familia ta acum?	☐	☐	☐	☐
Câți bani cheltuie părinții tăi pe lucruri pentru tine (bani de buzunar, haine și cadouri)?	☐	☐	☐	☐
Cât de des îi auzi pe adulții din familia ta vorbind despre probleme cu banii?	☐	☐	☐	☐

Despre prietenii tăi și alți oameni

16. Cât de mult ești de acord sau nu cu următoarele propoziții:

	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Prietenii mei sunt de obicei drăguți cu mine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Am destui prieteni	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Cât de mulțumit ești de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta?

	0 = deloc mulțumit										total mulțumit = 10
Prietenii tăi?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oamenii care locuiesc în zona ta?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Relațiile tale cu oamenii în general?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

18. Cât de des în săptămâna trecută ai petrecut timp alături de prietenii tăi, făcând următoarele lucruri în afara școlii:

	Deloc	O dată sau de două ori	Majoritatea zilelor	În fiecare zi	Nu știu
Am vorbit unui cu alții	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am distrat împreună	☐	☐	☐	☐	☐
Ne-am întâlnit să învățăm împreună (în afara școlii)	☐	☐	☐	☐	☐

Despre zona în care locuiești

19. În ce măsură ești sau nu de acord cu următoarele propoziții:	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Primăria le cere părerile copiilor și tinerilor despre lucrurile care sunt importante pentru ei	☐	☐	☐	☐	☐	☐
În zona în care locuiesc sunt destule locuri de joacă sau de distracție	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mă simt în siguranță când mă plimb în zona în care locuiesc	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. În ce măsură te simți mulțumit de fiecare dintre următoarele lucruri din zona în care locuiești?	0 = deloc mulțumit total mulțumit = 10										
Politiă locală din zona în care locuiești	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Felul în care se poartă oamenii cu tine atunci când mergi la doctor?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Spațiile din aer liber pe care copiii le pot folosi în zona ta?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Zona în care locuiești, în general?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Despre școală

21. În ce măsură ești sau nu de acord cu următoarele propoziții:	Nu sunt de acord	Sunt foarte puțin de acord	Sunt oarecum de acord	Foarte de acord	Total de acord	Nu știu
Profesorii mei mă ascultă și țin cont de ceea ce spun eu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Îmi place să merg la școală	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Profesorii mei sunt corecți cu mine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mă simt în siguranță la școală	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. În luna trecută cât de des:

	Niciodată	O dată	De 2 sau 3 ori	Mai mult de 3 ori	Nu știu
Ai fost lovit de alți copii la școală?	☐	☐	☐	☐	☐
Copiii din clasa ta NU te-au lăsat să participi la jocurile și activitățile lor?	☐	☐	☐	☐	☐

23. În ce măsură te simți mulțumit de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta?	0 = deloc mulțumit											total mulțumit = 10										
	Cealți copii din clasă?											0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Notele pe care le iei?											0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Experiența ta cu școala?											0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Viața ta de elev?											0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Lucrurile pe care le-ai învățat?											0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Relația cu profesorii?											0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

24. De obicei, cât de des îți petreci timpul făcând următoarele activități, atunci când nu ești la școală?	Rareori sau niciodată	Mai puțin de o dată pe săptămână	O dată sau de două ori pe săptămână	În fiecare zi sau aproape în fiecare zi	Nu știu
Iau ore în afara școlii, diferite de materiile pe care le fac la școală (de exemplu: muzică, sport, dans, limbi străine, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Particip la activități organizate de timp liber (de exemplu: organizații de tineret, cercetași, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Citesc din plăcere (nu pentru a-mi face temele)	☐	☐	☐	☐	☐
Ajut în casă la treburile gospodărești	☐	☐	☐	☐	☐
Îmi fac temele	☐	☐	☐	☐	☐
Mă uit la televizor sau ascult muzică	☐	☐	☐	☐	☐
Fac sport sau exerciții fizice	☐	☐	☐	☐	☐
Stau la calculator	☐	☐	☐	☐	☐
Îmi petrec timpul de unul singur	☐	☐	☐	☐	☐
Am grijă de frații sau surorile mele sau de alți membri ai familiei	☐	☐	☐	☐	☐
Muncesc singur sau alături de alți membri ai familiei pentru a câștiga bani	☐	☐	☐	☐	☐

Mai multe despre tine

25. În ce măsură te simți mulțumit de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta?	0 = deloc mulțumit total mulțumit = 10										
Felul în care îți folosești timpul?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Libertatea pe care o ai?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Numărul de oportunități pe care le ai în viață?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sănătatea ta?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Felul în care arăți?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Corpul tău?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ceea ce faci în timpul liber?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Felul în care ești ascultat de către adulți?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Încrederea pe care o ai în tine?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Viața ta ca întreg?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

26. În ultimul an ...

	Nu	Da
Ți-ai schimbat locuința?	☐	☐
Te-ai mutat în altă zonă din oraș/sat sau în alt oraș/sat?	☐	☐
Te-ai mutat la altă școală?	☐	☐
Ai locuit în altă țară mai mult de o lună?	☐	☐

27. Locuiești cu aceiași părinți sau persoane care au grijă de tine ca și anul trecut?

Nu ☐	Da ☐
-----------------------------	-----------------------------

28. În ce măsură te simți mulțumit de fiecare dintre următoarele lucruri din viața ta?	0 = deloc mulțumit total mulțumit = 10										
Cât de în siguranță te simți?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
De lucrurile la care vrei să fii bun?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
De lucrurile pe care le faci în afara casei?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
De ceea ce se poate întâmpla cu tine, mai târziu în viață?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
De cât ești de pregătit pentru viitor?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

29. În general, cât de fericit te-ai simțit în ultimele două săptămâni?

0 = deloc fericit										10 = total fericit	
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Viața și viitorul tău

30. Urmează cinci propoziții despre cum te simți în legătură cu viața ta ca întreg. Te rugăm să ne spui în ce măsură ești sau nu de acord cu fiecare dintre aceste propoziții?	0 = deloc de acord											10 = total de acord
Viața mea merge bine	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Viața mea e așa cum trebuie	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Am o viață bună	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Am ce vreau în viață	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Lucrurile din viața mea sunt excelente	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

31. Te rugăm răspunde la următoarele întrebări despre drepturile copiilor:

	Da	Nu sunt sigur	Nu
Știu ce drepturi au copiii	☐	☐	☐
Am auzit de Convenția cu privire la Drepturile Copiilor	☐	☐	☐
Cred că, în țara mea, adulții respectă drepturile copiilor	☐	☐	☐

32. Imaginează-ți că ești deja adult: la această vârstă, cât de mult crezi că ți-ai dori ca ceilalți să aprecieze următoarele calități?

	0 = deloc										foarte mult = 10																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
Faptul că ești prietenos	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													

33. Mai jos este o listă de cuvinte care descriu diferite sentimente și emoții. Te rugăm să citești fiecare cuvânt și apoi să încercuiești cifra care arată cât de mult te-ai simțit în acest fel în ultimele două săptămâni

	0 = deloc										foarte mult = 10
Mulțumit	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Fericit	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Relaxat	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Activ	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Calm	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Plin de energie	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

34. În ce măsură ești sau nu de acord cu fiecare dintre aceste afirmații:

	0 = deloc de acord										10 = total de acord
Îmi place felul cum sunt	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sunt bun(ă) în a-mi organiza activitățile zilnice	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oamenii sunt în general destul de prietenoși cu mine	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Am de ales între destule posibilități de petrecere a timpului liber	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Simt că învăț foarte mult în acest moment	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Simt că știu în ce direcție merge viața mea	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mă simt singur(ă)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sunt optimist(ă) în legătură cu viitorul meu	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Acum testăm acest chestionar și ne-ar interesa să auzim opiniile voastre pentru a ne ajuta să-l îmbunătățim

33. Te rugăm să ne spui dacă ești de acord sau nu cu următoarele propoziții despre chestionar:

	Nu sunt de acord	De acord	Nu știu
Chestionarul este prea lung	☐	☐	☐
În chestionar am fost întrebat despre lucruri care cred sunt importante	☐	☐	☐

Îți mulțumim foarte mult pentru participare!!!!

Studiul *Lumile copiilor* (Ancheta Internațională asupra Bunăstării Copiilor – ISCWeB), este o cercetare la nivel global ce urmărește culegerea de date reprezentative asupra vieții zilnice a copiilor, a activităților acestora și asupra percepțiilor și evaluărilor pe care le au privind propriile lor vieți. Scopul este îmbunătățirea bunăstării copiilor prin creșterea nivelului de conștientizare în rândul copiilor, părinților și comunităților din care fac parte, a liderilor de opinie, a factorilor de decizie politică, profesioniștilor și publicului larg.

Lucrarea prezintă un raport pe baza datelor pentru România ale valului al doilea de anchetă, desfășurat între 2013 și 2014 în 15 țări și finanțat de Fundația Jacobs. Cercetarea de teren a fost coordonată de o echipă de cadre didactice de la Universitatea din Oradea, Departamentul de Sociologie și Asistență Socială. Cercetarea s-a desfășurat pe un eșantion reprezentativ la nivel național de 4.115 copii din clasele a II-a, a IV-a și a VI-a.

Incluzând o cuprinzătoare prezentare a contextului politicilor privind familia și copiii în țara noastră, volumul analizează date, opinii și evaluări ale copiilor cu privire la domeniile cele mai importante ale vieții acestora: *familia și condițiile de locuit, banii și situația economică, prietenii și alte relații sociale, zona de locuit, școala, utilizarea timpului, sinele, bunăstarea subiectivă și drepturile copilului.*

ISBN: 978-606-37-0029-3

